Leefomgevingsfoto Culemborg

projectnummer 0472900.100
definitief
12 november 2021

Understanding today.
Improving tomorrow.

Leefomgevingsfoto Culemborg

projectnummer 0472900.100

definitief
12 november 2021

Auteurs
C. G. van Dam
P. J. Verhoeven
M. C. M. Fick

Opdrachtgever
Gemeente Culemborg
Ridderstraat 250
4101 BK Culemborg

Gecontroleerd: M. Fick en T. Artz

datum	beschrijving	vrijgave
12 november 2021	definitief	

Inhoudsopgave

		Blz.
1	**Inleiding**	**1**
1.1	Aanleiding	1
1.2	Thema's	1
1.3	Beoordelingsmethodiek	3
2	**Analyse van de leefomgeving**	**4**
2.1	Gezondheid en welzijn	4
2.2	Gezond milieu	14
2.3	Veiligheid	21
2.4	Wonen en voorzieningen	29
2.5	Natuurlijke leefomgeving	37
2.6	Ruimtelijke kwaliteit	43
2.7	Bodem, water en ondergrond	49
2.8	Duurzaamheid	56
2.9	Mobiliteit	61
2.10	Economie	66
3	**Conclusie**	**72**

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

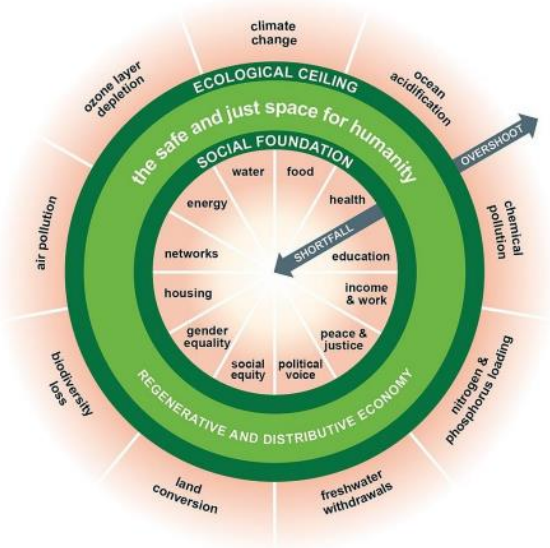
De Omgevingswet wordt de komende jaren van kracht. Met de invoering van deze wet wil de overheid de regels op het vlak van de fysieke leefomgeving vereenvoudigen en samenvoegen. De omgevingsvisie is één van de instrumenten van de Omgevingswet en vervangt de structuurvisie.

In het kader van het opstellen van de Omgevingsvisie heeft de gemeente Culemborg het initiatief genomen om een startnotitie op te stellen. In de startnotitie worden de opgaven en dilemma's opgesteld voor de gemeente en daarmee vormt het de basis voor de op te stellen omgevingsvisie.

1.2 Thema's

De donuteconomie en het beoordelingskader

De donuteconomie is een nieuw economisch model dat geïntroduceerd werd door de Britse economie Kate Raworth in haar boek 'Donuteconomie' (2017). Dit economische model beschrijft een economisch systeem waar iedereen in zijn/haar behoefte kan voorzien, terwijl dit niet ten koste gaat van de planeet. De fundamentele vraag die het economische model stelt, is: '*Wat stelt mensen in staat om te gedijen? Een wereld waarin ieder individu een waardig leven kan leiden, vol mogelijkheden, en als onderdeel van een gemeenschap – en waar we dit allemaal kunnen doen binnen de mogelijkheden van onze levenswekkende planeet?*' (2017, p. 47). Onderstaand figuur toont het donutmodel.

Figuur 1.1: Overzicht donuteconomie

Aan de binnenzijde van de donut staan dimensies die samen het sociaal fundament voor het leven vormen. Dit zijn de basisbehoeften voor ieder mens, aspecten waar ieder mens tot op zekere hoogte beschikking over zou moeten hebben. Hierbij kan gedacht worden aan voldoende

water, energie, onderwijs en voedsel. Op deze manier is het sociaal fundament zeer sterk verbonden met de sustainable development goals (SDGs) van de Verenigde Naties. De buitenste ring vormt het ecologisch plafond. Het ecologisch plafond geeft aan in welke mate de mensheid druk uitoefent op het milieu. De groene ring van de donut beschrijft de situatie waarin voldaan kan worden aan de behoeften van mensen, terwijl er geen overmatige druk op het natuurlijk systeem wordt gelegd.
Het bovenstaande economische model, in samenhang met de SDGs, vormt de basis voor het beoordelingskader.

De thema's van het beoordelingskader

De leefomgevingsfoto omvat een trendmatige beschrijving van de toekomstige situatie van de gemeente Culemborg bezien vanuit de huidige situatie, het vigerende beleid en autonome ontwikkelingen. Gebruikte data omvat kaartmateriaal, cijfermatige data en overige informatie. Onderstaande tabel toont de thema's die onderzocht zijn ten behoeve van de leefomgevingsfoto. Onderscheid kan gemaakt worden tussen thema's die het sociaal fundament of het ecologisch plafond beschrijven. Thema's die het sociaal fundament beschrijven zijn: gezondheid en welzijn, gezond milieu, veiligheid, wonen en voorzieningen, ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid, mobiliteit en economie. Thema's die ingaan op het ecologisch plafond zijn natuurlijke leefomgeving en bodem, water en ondergrond.

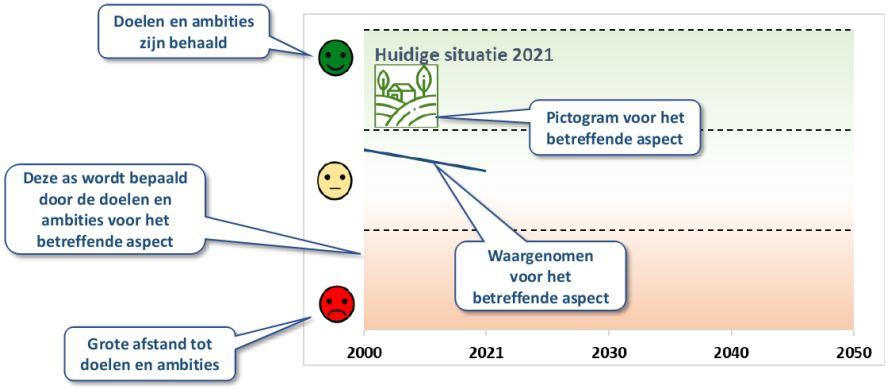
Thema	Aspect
Gezondheid en welzijn	Beweegvriendelijke en sociale omgeving Sociale kracht
Gezond milieu	Luchtkwaliteit Geur Geluid
Veiligheid	Omgevingsveiligheid Verkeersveiligheid Sociale veiligheid
Wonen en voorzieningen	Woningaanbod Voorzieningenniveau Leefbaarheid
Natuurlijke leefomgeving	Beschikbaarheid en kwaliteit openbaar groen Natuurgebieden Biodiversiteit
Ruimtelijke kwaliteit	Landschap Cultuurhistorie Archeologie
Bodem, water en ondergrond	Oppervlaktewater Grondwater Waterbergend vermogen ondergrond Bodemkwaliteit
Duurzaamheid	Aardgasvrij Energieverbruik Opwek duurzame energie Circulariteit
Mobiliteit	Multimodale bereikbaarheid

	Schone mobiliteit
Economie	Kwaliteit werklocaties Baanbeschikbaarheid Toerisme en recreatie

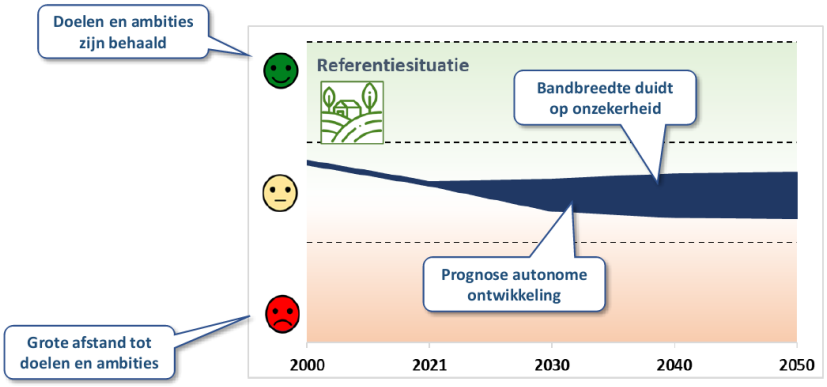
1.3 Beoordelingsmethodiek

De beoordeling van een thema wordt visueel weergegeven aan de hand van een trendgrafiek. Een trendgrafiek toont hoe de ontwikkeling van het thema (positief of negatief) voor het verleden, het heden en de toekomst.

Per aspect wordt gekeken welke ontwikkelingen in het verleden zich voor hebben gedaan en hoe deze ontwikkelingen zich verhouden tot de gewenste situatie. De gewenste situatie wordt afgeleid uit beleidsdoelen. Als er geen beleidsdoelen bestaan, dan wordt de huidige situatie als uitgangspunt genomen. In onderstaand voorbeeld is sprake van een negatieve trend: de situatie is de afgelopen 20 jaar verslechterd.

Vervolgens wordt aan de hand van beschikbare data een prognose gemaakt voor de toekomstige situatie van een aspect op basis van autonome ontwikkelingen. Onzekerheden vormen de aanleiding voor het gebruik van een bandbreedte. In onderstaand voorbeeld wordt de trend van de afgelopen jaren tot stilstand gebracht of kan de situatie nog licht verder verslechteren.

2 Analyse van de leefomgeving

2.1 Gezondheid en welzijn

2.1.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

Gezondheid wordt beschreven door twee onderdelen:

- Gezondheidsbevordering door de mate van sporten en bewegen en de hoeveelheid overgewicht;
- Gezondheidsbescherming voor milieuaspecten die de gezondheid van de inwoners van Culemborg negatief kunnen beïnvloeden.

Het thema 'gezondheid en welzijn' is gericht op het eerste aspect van gezondheid; het thema 'gezond milieu' richt zich op het tweede aspect van gezondheid (zie 2.2). Het thema 'gezondheid en welzijn' gaat uit van "positieve gezondheid": 'het vermogen om zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven'.

Veel verschillende factoren beïnvloeden de gezondheid: leefstijl van individuen, de sociale en fysieke omgeving, preventie en zorg, externe ontwikkelingen enz. Het is dus niet het domein van één sector.

Beleid

Spelen met speelruimte: een perspectief voor de periode 2020-2030 (2020)

De gemeente Culemborg heeft verschillende doelen vanuit het speelruimtebeleid voor kinderen (5-12 jaar) en jongeren (13-18 jaar). Voor kinderen zijn de doelen:

- Voor alle kinderen spelen mogelijk maken (ook de minder validen);
- Meer kinderen stimuleren om vaker en langer zelfstandig buiten te spelen;
- Met de geboden speelmogelijkheden de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van kinderen ondersteunen.

Speerpunten voor het beleid om de doelen te bereiken zijn:

- Verbinden van speelplekken om het aantrekkelijker te maken voor kinderen om gebruik te maken van de speelplekken;
- Verrijken van speelplekken door een gevarieerd aanbod aan speeltoestellen; speeltoestellen te plaatsen waar kinderen hun eigen invulling aan kunnen geven; meer natuurelementen toe te voegen aan speelplaatsen en het combineren van gamen en buitenspelen;
- Ouders meer bewust maken van de meerwaarde van zelfstandig buitenspelen.

Doelen voor jongeren zijn het inzetten van groen als stressreducerend middel en het geschikt maken van het speelnetwerk als sportief netwerk. Er is mogelijk behoefte aan eenvoudige tot iets uitgebreider ingerichte plekjes of plekken. Het is aan te bevelen om het huidige aantal spops uit te breiden, zodat elke groep hangjongeren een eigen plek hebben.

Beleidsnota Wmo en jeugd: Samen werken aan een stevige lokale basis, doen wat nodig is (2021-2024)

De gemeente Culemborg ondersteunt mensen die op eigen kracht niet hun problemen kunnen oplossen vanuit een sociale basis. De sociale basis wordt gevormd door vrijwilligers en maatschappelijke organisaties. Het zijn plekken waar inwoners op een vertrouwde plek terecht

kunnen voor ondersteuning voor gezondheid, armoede, sport, kunst en cultuur. Daarnaast bestaat er een sociaal wijkteam die laagdrempelige vormen van informatie, advies en ondersteuning biedt. Zo nodig verwijzen zij mensen door naar zorgaanbieders voor aanvullende maatwerkvoorzieningen. Onderstaand figuur toont een overzicht van de organisatie van het sociaal domein in de gemeente Culemborg:

Het beleid op het sociaal domein maakt gebruik van een zestal leidende principes. Voor elk van deze uitgangspunten zijn acties voor de komende jaren bepaald:

- *Eigen kracht en Samenkracht:* Verdere ontwikkeling van (samenwerking binnen) de sociale basis en het sociaal wijkteam;
- *Lokaal waar mogelijk, regionaal waar nodig*: Uitgangspunt is om een zo'n groot mogelijk lokaal aanbod te realiseren. Wanneer noodzakelijk wordt ondersteuning (zoals gespecialiseerde zorg) op een regionale of provinciale schaal ingekocht;
- *Normaliseren*: Inwoners maken (vroegtijdig) gebruik van laagdrempelige voorzieningen. Als laagdrempelige voorzieningen niet toereikend zijn wordt er gespecialiseerde zorg geboden;
- *Goed samenspel sociaal domein*: De verschillende organisaties die de sociale basis in Culemborg vormen, kennen elkaar goed en werken proactief samen. Inwoners Culemborg weten waar ze moeten zijn met hun hulpvraag. De gemeente wil meer aandacht hebben voor vier doelgroepen: inwoners met een ondersteuningsvraag op meerdere vlakken; inwoners in de overgang van minderjarigheid naar volwassenheid; jeugdigen met een onderwijs gerelateerde zorgvraag en inwoners in onveilige (thuis)situaties;
- *Flexibiliteit in keuzes en budget*: Door flexibiliteit (keuzes, budget) te behouden kan maatwerk geleverd en 'out-of-the-box' gekeken worden;
- *Datagedreven beleid en inkoop*: Door inzicht in het aanbod en gebruik van ondersteuning kunnen gerichter keuzes gemaakt die leiden tot betaalbare zorg.

Cultuurvisie Culemborg: Cultuur voor iedereen (2020)

Het cultuurbeleid van de gemeente Culemborg dient drie doelen:

- Ontwikkeling van creativiteit en talent;
- Vergroten van welbevinden;
- Vergroten van de aantrekkelijkheid van Culemborg.

Cultuur heeft verschillende maatschappelijke effecten, zoals betrokkenheid van álle inwoners ongeacht hun achtergrond. Het biedt punten van ontmoeting en draagt bij aan de ontwikkeling van de identiteit van inwoners. Voor deze maatschappelijke effecten is een goede

basisinfrastructuur van belang: voldoende fysieke plekken om cultuur te beleven, voldoende financiële middelen en voldoende mensen.

Het cultuurbeleid identificeert vanuit dit kader verscheidene speerpunten:

- *Samenwerken, afstemmen en vooruitdenken*: door het aanstellen van een projectteam cultuur wordt er gestreefd naar betere afstemming tussen de losse partijen en een diversificatie van het culturele aanbod;
- *Profileren van de culturele sector*: Er wordt gestreefd naar het verbeteren van de zichtbaarheid van de culturele sector (bijv. digitale informatie borden);
- *Financieel ondersteunen van een breed cultureel aanbod*: Er zijn twee vormen waarop het cultureel aanbod financieel ondersteund kan worden: door subsidie vanuit de gemeente en door financiële ondersteuning vanuit de Stichting Cultuurfonds Culemborg;
- *Cultuur van en voor iedereen*: Binnen dit speerpunt wordt gewerkt aan het koppelen van cultuur aan maatschappelijke opgaven (eenzame ouderen, inclusiviteit) en het bereiken van nieuwe doelgroepen (jongeren tussen 12 en 18 jaar; mensen met een andere culturele achtergrond);
- *Cultuureducatie:* Gesubsidieerde cultuureducatie is in Culemborg op verschillende plekken ondergebracht, zoals Kunst Educatie Culemborg (KEC) en de Brede School programmering.

Lokaal preventieakkoord Culemborg (2021)

Het Culemborg Preventieakkoord is opgesteld om samen te werken aan gezondere inwoners en een gezondere stad. Het gezamenlijke toekomstbeeld voor 2040 is:

> "De Culemborger voelt zich gesterkt in een gezonde leefstijl en inwoners voelen zich gezond en levenslustig. De leefomgeving, sociaal en fysiek, is verbeterd, waardoor de gezonde keuze gemakkelijker wordt. De gezondheid van alle Culemborgers is een gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid. Professionals kennen elkaar beter en kunnen daardoor beter en sneller ondersteuning bieden aan inwoners. Kwetsbare inwoners hebben meer gelijke kansen op een goede gezondheid."

Om dit toekomstbeeld te bereiken wordt ingezet op 4 ambities:

- Inwoners in Culemborg bewegen voldoende, eten gezond en hebben een gezond gewicht;
- Jeugd in Culemborg is weerbaar om gezonde keuzes te maken en is mentaal gezond;
- In Culemborg wordt middelengebruik (roken, alcohol) onder jongeren en volwassenen teruggedrongen;
- Culemborgse ouderen leven vitaal en zijn actief deel van de maatschappij.

Lokaal sportakkoord Culemborg (2020)

De gezamenlijke ambities van het Culemborgse sportakkoord zijn:

- *Met plezier bewegen voor iedereen staat voorop;*
- *Meer Culemborgers gaan deelnemen aan een voor hen passend aanbod;*
- *Denk groot, start klein*.

Dit wordt o.a. bereikt door passende sportvoorzieningen aan te bieden voor iedere Culemborger een leven lang; kinderen en jongeren meer te laten bewegen (inzetten op tenminste het behalen van de beweegrichtlijn); de organisatie en financiën van vitale aanbieders op orde te hebben en inspirerende sportieve evenementen te laten plaatsvinden.

Afwegingskader

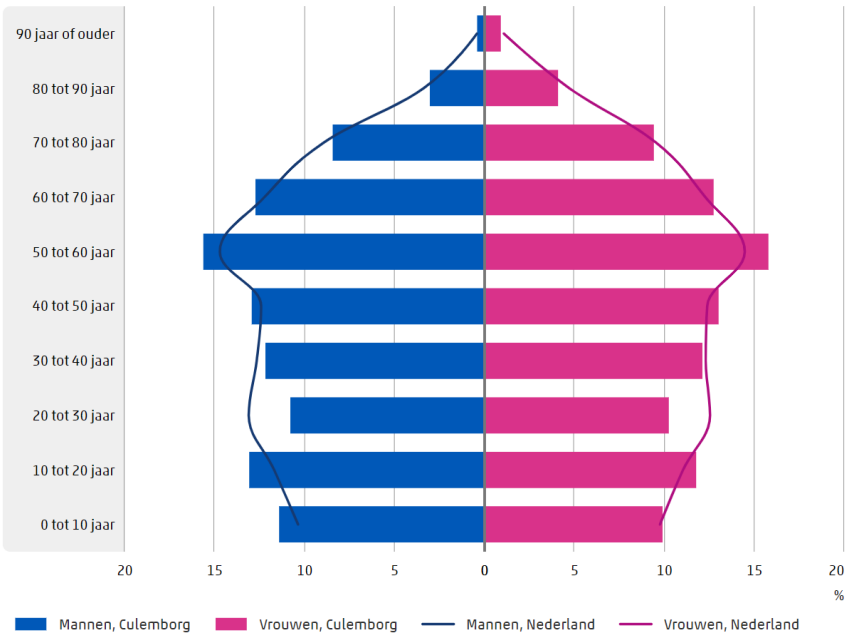
Onderstaande tabel toont het afwegingskader voor het thema 'Gezondheid en welzijn'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Gezondheid en welzijn	*Beweegvriendelijke en sociale omgeving*	Beweegvriendelijke omgeving Voor alle kinderen spelen mogelijk maken Ontmoetingsplekken Genoeg geschikte plekken voor jongeren (spops)	Beweegvriendelijke omgeving De omgeving nodigt meer uit tot bewegen Ontmoetingsplekken Meer ontmoetingsplekken voor Culemborgers
	Sociale kracht	Sociale cohesie Alle Culemborgers hebben een sociaal netwerk waarop ze kunnen terugvallen (sociale basis, sociaal wijkteam) Gezonde levensstijl Alle Culemborgers hebben een gezonde levensstijl	Sociale cohesie Versterking van de sociale cohesie in Culemborg Gezonde levensstijl Culemborgers leven gezonder

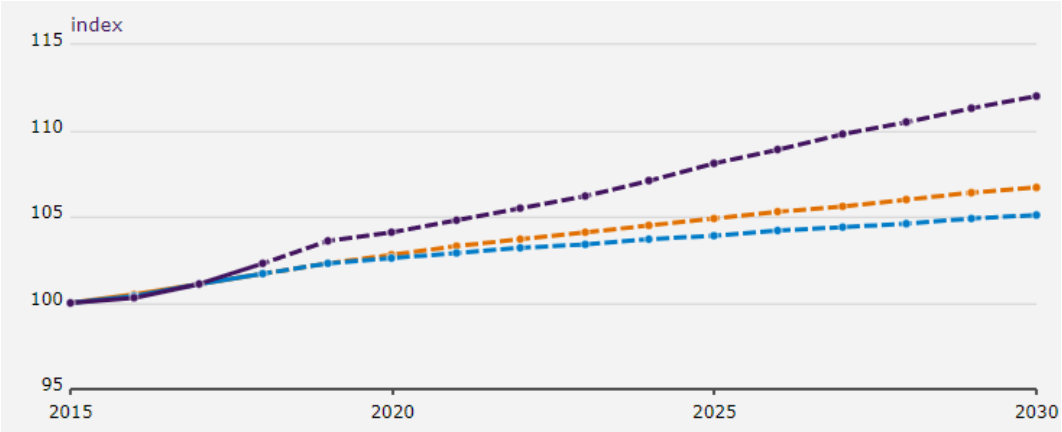
2.1.2 Huidige en toekomstige situatie

Demografie

De bevolkingsopbouw van Culemborg volgt over het algemeen de Nederlandse trend. In de gemeente Culemborg wonen relatief veel mensen tussen de 50 en 60 jaar; en relatief weinig mensen tussen de 20 tot 50 jaar. De verwachting is dat de bevolking tussen 2020 en 2050 toeneemt van 28 955 naar 31 900 inwoners.

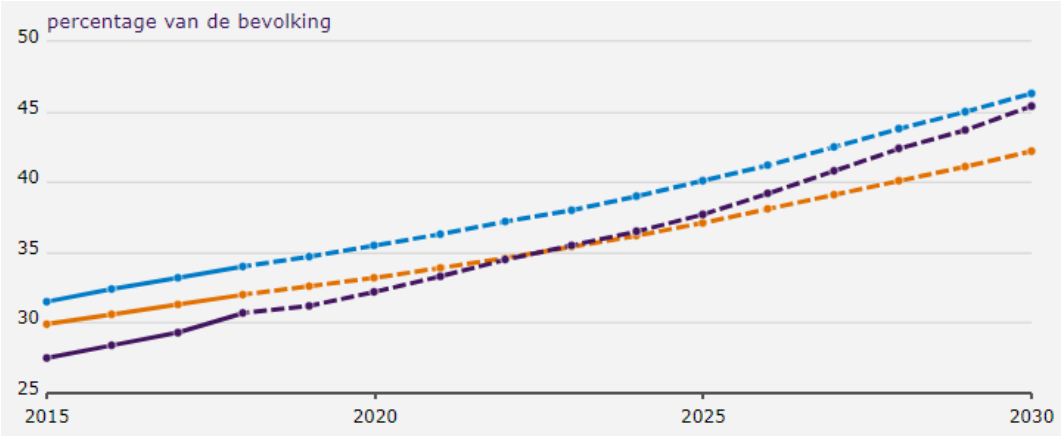

Figuur 2.1: Bevolkingspiramide Culemborg

Figuur 2.2: Bevolkingsgroei Culemborg (paars), Gelderland (blauw) en Nederland (oranje)

Vergrijzing wordt onder meer weergegeven door de grijze druk. De grijze druk is de verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar. Dit geeft inzicht in de verhouding tussen het aantal ouderen en de werkende bevolking. De grijze druk in Culemborg ligt op dit moment relatief laag in vergelijking tot Nederland en Gelderland. Naar de toekomst toe is de verwachting dat de grijze druk sterk toeneemt en daardoor in 2030 naar ongeveer 45 procent stijgt. Dit is hoger dan het Nederlands gemiddelde.

Figuur 2.3: Grijze druk (%) Culemborg (paars), Gelderland (blauw) en Nederland (oranje)

Beweegvriendelijke en sociale omgeving

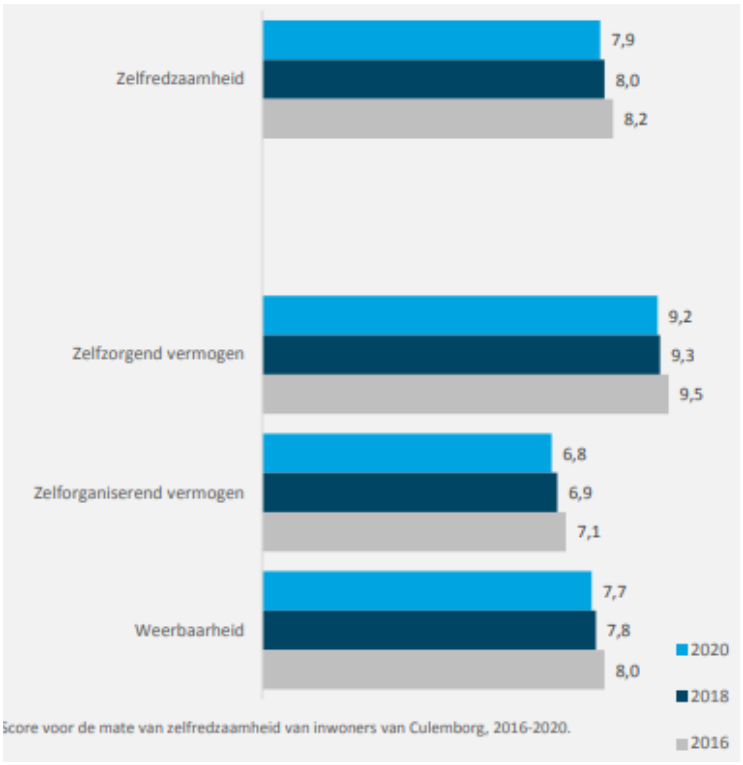
Een beweegvriendelijke omgeving is een omgeving waarin publieke sportaccommodaties, speelplekken, recreatief blauw en groen en voorzieningen nabij zijn. Het RIVM heeft een tool ontwikkeld om op gemeentelijk schaalniveau een oordeel te kunnen vellen over de mate waarin een gemeente een bewegingsvriendelijke omgeving biedt. De gemeente Culemborg scoort hierop licht boven het Nederlands gemiddelde. (68/100 in Culemborg; 60/100 in Nederland). De gemeente scoort licht boven het gemiddelde in het aantal publieke sportaccommodaties (zoals sporthallen, gymzalen en zwembaden); oppervlak sport-, speel- en beweegruimte; lengte van fiets- en wandelroutes; het oppervlak bos, heide en zand; en nabijheid van voorzieningen. Er is geen score gegeven voor het aantal sport- en speelplekken (zoals schoolpleinen, speeltuinen en trapveldjes).

In Culemborg bestaan verschillende ontmoetingsplekken voor jeugd uitgebreid met mogelijkheden voor bewegen en sport (jops, spops). Zes officiële jeugdontmoetingsplekken zijn aangewezen voor ontmoeting en sportieve activiteiten (spops). Daarnaast bestaan er verschillende andere, zelfgekozen plekken (Schoolhof-Oost, Stationsplein, Meerlaan en Chopinplein).

Ook voor ander doelgroepen bestaan plekken van ontmoeting in de gemeente Culemborg. Dit betreft o.a. buurtcentrum Bolderburen en Wijkcentrum de Salaamander.

Sociale kracht

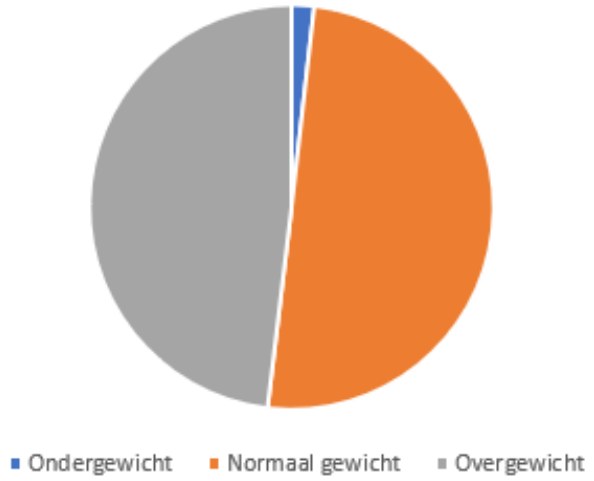
De sociale kracht van Culemborg wordt beschreven aan de hand van het aspect sociale cohesie (zoals zelfredzaamheid, eenzaamheid en verenigingsleven) en een gezonde levensstijl (overgewicht, beweegrichtlijn, middelengebruik). De gemiddelde Culemborger redt zich prima in het dagelijks leven. Het zelfzorgend vermogen wordt het laagst beoordeeld van de drie onderliggende aspecten van zelfredzaamheid. Eenzaamheid, financiële zelfredzaamheid en zelfredzaamheid in het algemeen hangen sterk met elkaar samen. Inwoners met een sterk netwerk, mensen waarop ze kunnen terugvallen, en goed voor zichzelf kunnen zorgen, voelen zich ook weerbaarder, minder eenzaam en kunnen financieel goed rondkomen. De afgelopen jaren is de zelfredzaamheid van Culemborgers in het algemeen iets teruggelopen, van een 8.2 naar een 7.9. Al bestaan er verschillen tussen de verscheidene wijken in Culemborg.

Figuur 2.4: Zelfredzaamheid Culemborg (Bron: monitor Sociale kracht)

In Nederland voelt 11 procent van de inwoners zich eenzaam. In de GGD regio Gelderland-Zuid, waar de gemeente Culemborg onderdeel van is, ligt het gemiddelde percentage op 9,4 procent. In Culemborg is 9,1 procent van de inwoners (sterk) eenzaam. Dit percentage ligt lager dan het Nederlands en regionaal gemiddelde, maar betekent nog steeds dat een aanzienlijk deel van de bevolking te maken heeft met eenzaamheid.

Sociale kracht heeft ook te maken met een gezonde levensstijl. De mate van overgewicht in de gemeente Culemborg loopt gelijk op aan de regionale en Nederlandse situatie. De helft van de Culemborgse bevolking heeft een gezond gewicht. Bijna 2 procent van de bevolking heeft ondergewicht. Bijna de helft van de bevolking (48,1 procent) heeft overgewicht. De cijfers voor Culemborg zijn licht positiever dan de Nederlandse en regionale cijfers, maar laten zien dat overgewicht ook in Culemborg sterk speelt.

Figuur 2.5: Gewicht in Culemborg

Tabel 2.1: Gewicht in Culemborg, GGD-Gelderland Zuid en Nederland

	Nederland	Culemborg	GGD Gelderland-Zuid
Ondergewicht	1,7	1,8	1,6
Normaal gewicht	48,8	50,1	48,6
Overgewicht	49,4	48,1	49,7

Ook op het vlak van bewegen scoort de gemeente Culemborg licht positiever dan de GGD-regio en Nederland. In Culemborg wordt bovengemiddeld voldaan aan de beweegrichtlijn. 52 procent van de Culemborgers beweegt voldoende. In de GGD-regio Gelderland Zuid beweegt 49, 4 procent van de bevolking van 18 jaar en ouder voldoende. In Nederland ligt dit percentage op 50,4 procent.

De gemeente Culemborg telt een lager percentage rokers dan Nederland en de GGD-regio. Van de bevolking van 18 jaar en ouder rookt gemiddeld 13,1 procent. In Culemborg voldoet daarnaast ook 47 procent van de bevolking aan de alcoholrichtlijn. Dit betekent dat de persoon in kwestie geen alcohol drinkt of niet meer dan 1 glas alcohol per dag. Ook op dit vlak doet Culemborg het beter dan Nederland of de GGD-regio. Het merendeel van de bevolking voldoet, echter, niet aan de alcoholrichtlijn.

	Nederland	Culemborg	GGD Gelderland-Zuid
Roken	16,7	13,1	18
Alcoholgebruik (voldoet aan alcohol richtlijn)	43,4	47	41,6

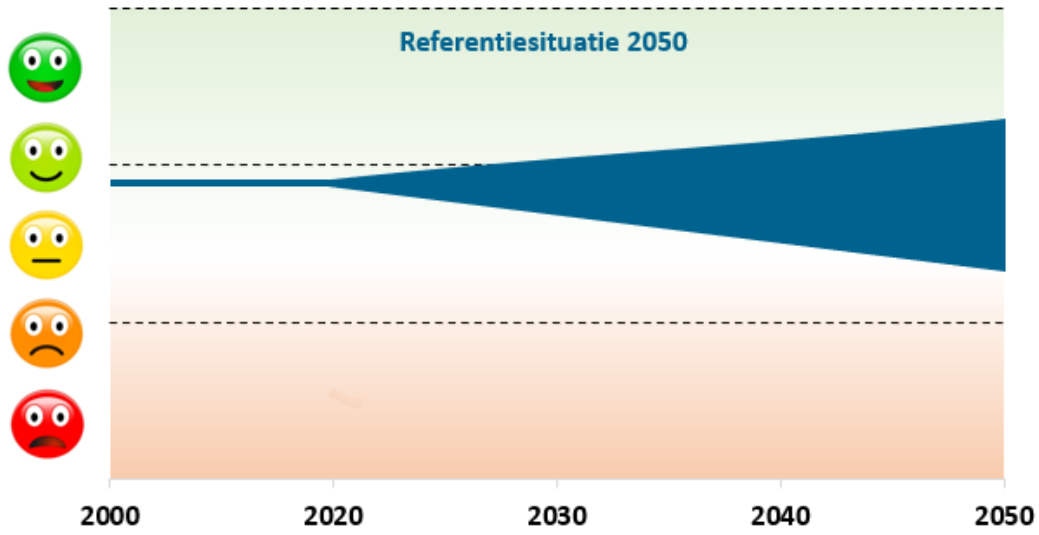
2.1.3 Beoordeling

Op het vlak van gezondheid en welzijn spelen verschillende ontwikkelingen. De grijze druk in de gemeente ligt op dit moment onder het Nederlands gemiddelde. Naar de toekomst toe is de verwachting dat deze sterker zal stijgen dan gemiddeld in Nederland. De prognose voor 2030 is dat de gemeente relatief sterk vergrijsd is. Daarnaast neemt de bevolking relatief sterk toeneemt tot 2045. De bevolkingstoename en de vergrijzing van de bevolking bieden specifieke uitdagingen op het vlak van 'Gezondheid en welzijn', zoals voldoende voorzieningen gericht op ouderen en de toegankelijkheid van de openbare ruimte.
De buitenruimte in de gemeente Culemborg scoort op het vlak van beweegvriendelijkheid licht boven het Nederlands gemiddelde.

In de gemeente zijn er ook op diverse plekken ontmoetingsplekken aanwezig voor inwoners, zowel jongeren als ouderen. Onderzocht wordt of meer ontmoetingsplekken kunnen worden gecreëerd en/of breder kunnen worden ingezet (bijvoorbeeld bij sportverenigingen).
Culemborg doet het op het vlak van sociale kracht gemiddeld. De laatste jaren is een lichte daling van de zelfredzaamheid van Culemborgers. Een kleinere groep inwoners dan gemiddeld in Nederland voelt zich (sterk) eenzaam. Echter, 9,1 procent van de inwoners betreft nog steeds een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking. Een doelgroep die over het algemeen meer te maken heeft met eenzaamheid zijn ouderen. Met de voortgaande vergrijzing van de Culemborgse bevolking vormt het tegengaan van eenzaamheid een opgave.
De lichamelijke gezondheid van Culemborgers loopt over het algemeen gelijk op met de rest van de Nederlandse bevolking en scoort meestal licht beter.

- Overgewicht komt licht minder voor dan Nederland gemiddeld (CU: 48,1%, NL: 49,4 %);
- Culemborgers voldoen licht vaker dan de gemiddelde Nederlander aan de beweegrichtlijn (CU: 52%; NL: 50,4%);
- In de gemeente Culemborg wordt licht minder gerookt (CU: 13,1%; NL: 16,7%);
- Culemborgers voldoen vaker aan de alcoholrichtlijn (CU: 47%, NL: 43,4%).

De vergrijzing biedt daarentegen een uitdaging voor de lichamelijke gezondheid van de gemiddelde Culemborger. Ouder worden gaat samen met een achteruitgang in het fysiek en mentaal functioneren. De gemeente Culemborg streeft naar inwoners met een gezond gewicht; weerbare jongeren; jongeren en volwassen die minder middelen (roken, alcohol) gebruiken en vitale ouderen. De mate waarin deze inzet loont is onduidelijk en draagt daarom bij aan de onzekerheid naar de toekomst toe. De volgende beoordeling is aan het thema 'Gezondheid en welzijn' gegeven.

Referentiesituatie 2050
2000
2020
2030
2040
2050

2.2 Gezond milieu

2.2.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

Gezondheid bestaat uit twee onderdelen: gezondheidsbevordering door de mate van sporten en bewegen en de hoeveelheid overgewicht en gezondheidsbescherming voor milieuaspecten die de gezondheid van de inwoners van Culemborg negatief kunnen beïnvloeden. Het thema ‘gezondheid en welzijn’ was gericht op het eerste aspect van gezondheid; het thema ‘gezond milieu’ richt zich op het tweede aspect van gezondheid.

Gezondheidsbescherming is relevant doordat de gezondheid van de mens onder druk staat door de aantasting van de milieukwaliteit. Blootstelling aan verschillende milieufactoren veroorzaakt naar schatting tot zo'n twee tot vijf procent van de totale ziektelast in Nederland. De belangrijkste factoren zijn fijn stof in lucht, geluidhinder en UV-straling. Andere factoren zijn bodemverontreiniging (0), geurhinder, en externe veiligheid (2.3).

Beleid

Beleid voor gezondheidsbescherming (geluid en lucht bijvoorbeeld) is voornamelijk verankerd in nationale wetgeving. Het Rijk en de provincie stellen op veel gebieden de kaders die leidend zijn voor een gezonde, veilige en schone leefomgeving. De gemeente kan hier beperkt op aanvullen.

Programma Energietransitie (2020)

De gemeenteraad heeft tot doel gesteld om in 2040 energieneutraal te zijn. Dit betekent dat er evenveel duurzame energie wordt opgewekt als dat er verbruikt wordt. Hieronder worden de korte termijndoelen uitvoeringsagenda 2017.

	2015	**2020**	**2023**	**2026**
Energieverbruik (TJ)*	1778	1685	1595	1491
Windenergie (TJ)	42	42	149	215
Zonnestroom (TJ)	6	35	60	85
Overige hernieuwbare energie (TJ)	36	41	44	47
Percentage hernieuwbare energie (%)	4,7	7	15,8	23,2

Eén-derde van het energieverbruik betreft de verbranding van aardgas. Landelijk is het beleid er op gericht dat het gebruik van aardgas richting 2050 met 95% of meer wordt gereduceerd. Om deze omschakeling handen en voeten te geven heeft de gemeente een Transitievisie warmte opgesteld.

Transitievisie Warmte

De gemeente Culemborg heeft een Transitievisie Warmte opgesteld. Uitgangspunten van de visie zijn:

- Betaalbaarheid voor de eindgebruiker;
- Betrouwbaarheid voor de eindgebruiker;
- Samenwerking met stakeholders en andere gemeenten;
- Participatie met bewoners en ondernemers;

- Nu beginnen, maar flexibel zijn;
- Faciliteren van ontwikkelingen;
- De gemeente heeft een voorbeeldrol.

De gemeente zet in op twee lijnen van aanpak:

- Aanpak beperking warmtevraag: Een aanpak gericht op het zoveel mogelijk isoleren van woningen en andere gebouwen.
- Aanpak participatie: Een aanpak om de verdere transitie naar een warmtenet gezamenlijk (met gemeente, andere overheden, marktpartijen én inwoners) betaalbaar te krijgen (haalbaarheidsstudies).

Afwegingskader

Het volgende beoordelingskader wordt gebruikt voor het thema 'Gezondheid en welzijn'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Gezond milieu	*Luchtkwaliteit*	Wettelijk vastgestelde normen	Reduceren luchtverontreiniging
	Geur	Afwezigheid geurhinder klachten	Verminderen geurhinder bronnen
	Geluid	Wettelijk vastgestelde normen	Terugdringen van ernstige geluidshinder en slaapverstoring

2.2.2 Huidige en toekomstige situatie

Luchtkwaliteit

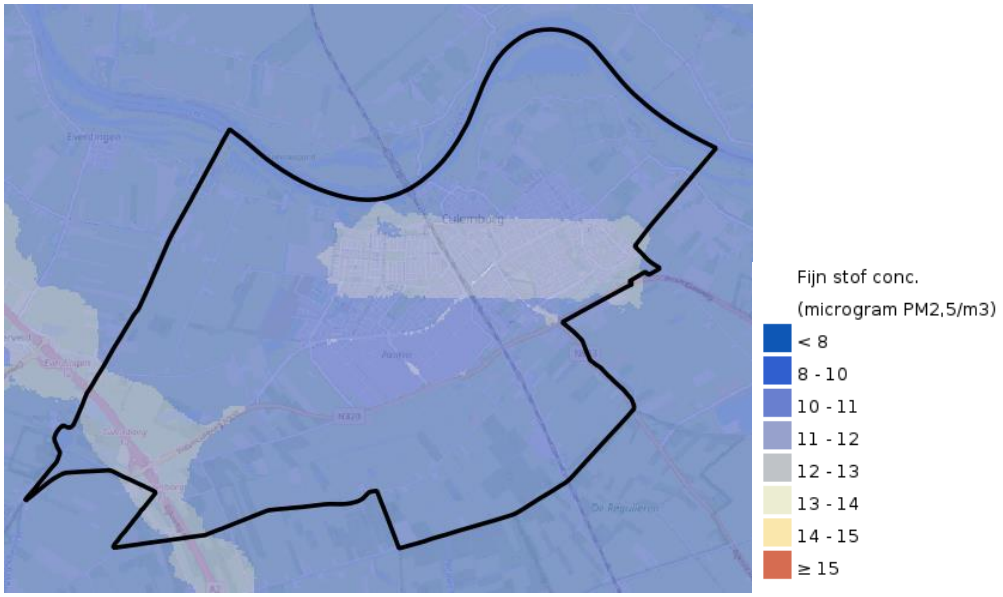
Er bestaat geen grens voor een veilige concentratie van fijnstof of stikstofoxiden waarbij geen gezondheidseffecten optreden. Wel bestaan er wettelijke grenswaarden. De concentraties NO_2, PM_{10}, en $PM_{2,5}$ voldoen in de volledige gemeente aan de wettelijke normen (bron: NSL Monitoring).

Tabel 2.2: Normen luchtverontreinigende stoffen

Stof	Norm	Normen vanuit Europa/Nederland[1]	WHO Streefwaarde
NO_2	Jaargemiddeld	40 µg/m³	40 µg/m³
PM_{10}	Jaargemiddeld	Maximaal 40 µg/m³	Maximaal 20 µg/m³
PM_{10}	Etmaalgrenswaarde	Maximaal 35 maal per jaar meer dan 50 µg/m³	-
$PM_{2,5}$	Jaargemiddeld	Maximaal 25 µg/m³	Maximaal 10 µg/m³

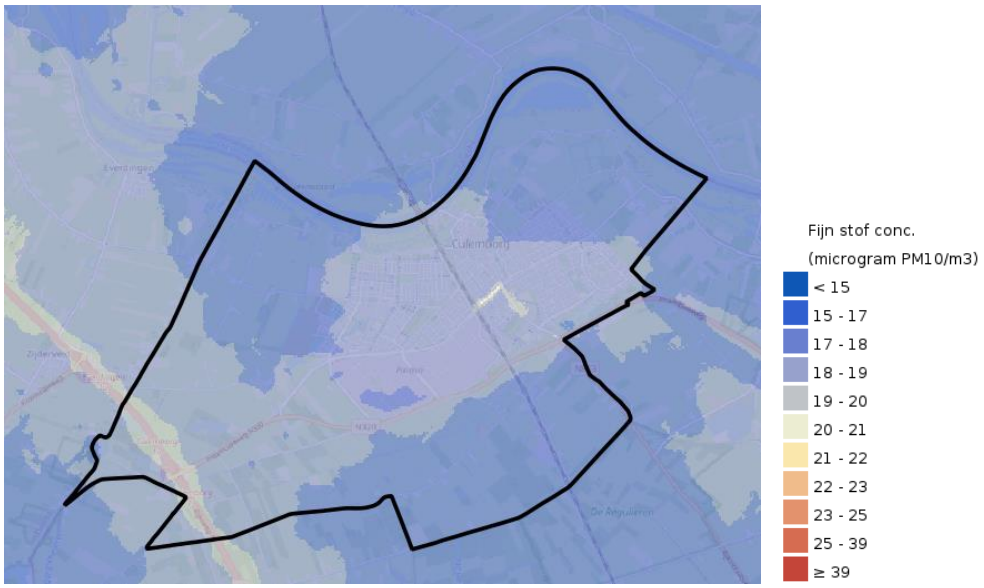
Op het gebied van luchtkwaliteit en gezondheid zijn vooral de effecten van veehouderijen en wegverkeer van belang. Hierbij kunnen lokaal gezondheidsrisico's optreden. In de gehele gemeente liggen de waarden voor $PM_{2,5}$ onder de wettelijke normen, maar boven de streefwaarden van de WHO. Met name rondom de A2 en in het centrum van Culemborg zijn de waarden voor $PM_{2,5}$ licht verhoogd.

[1] Zoals vastgelegd in de Wet milieubeheer

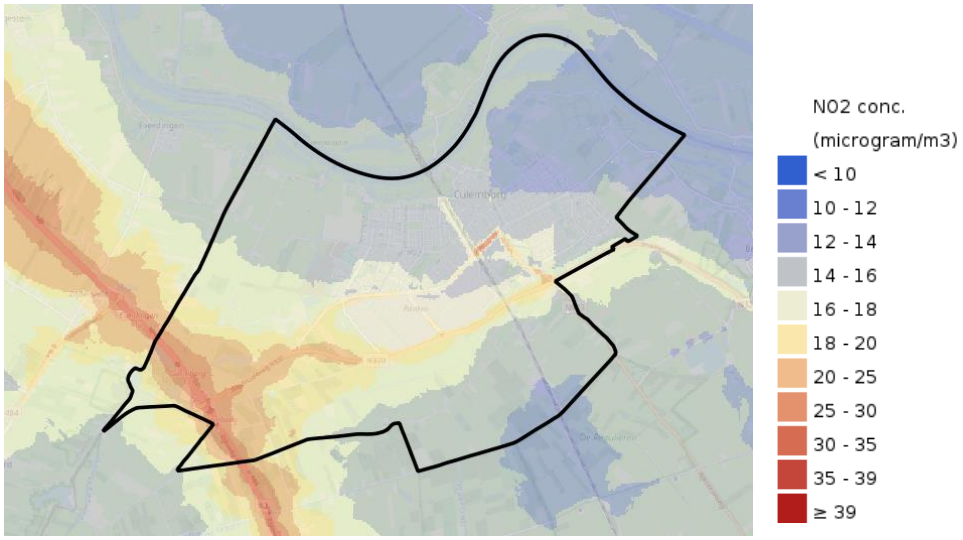
Figuur 2.6: Jaargemiddelde $PM_{2,5}$-concentraties in 2019

Voor de PM_{10} concentratie geldt een vergelijkbaar beeld. Rondom de snelweg en in de kern Culemborg zijn de waarden licht verhoogd. Direct naast de snelweg stijgen waarden tot 20-21 microgram per m^3. Dit betekent dat alleen direct naast de snelweg de WHO normen niet worden behaald. In de rest van de gemeente voldoet de PM_{10} concentratie aan zowel de wettelijke normen als aan de WHO streefwaarden.

Figuur 2.7: Jaargemiddelde PM_{10}-concentraties in 2019

De uitstoot van NO_2 gebeurt voornamelijk door verkeer. De concentratie NO_2 voldoet in de hele gemeente aan de normen die gesteld worden vanuit Europa en Nederland. De NO_2 concentratie is sterk verhoogd langs de A2 en in mindere mate langs de provinciale weg, N320.

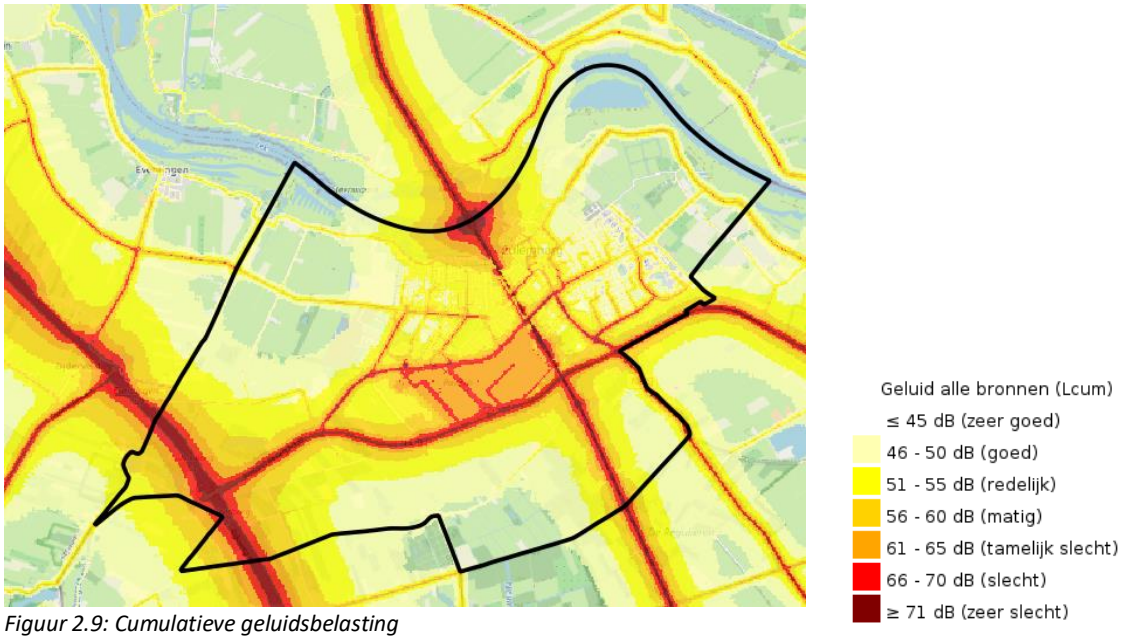

Figuur 2.8: Jaargemiddelde NO_2-concentraties in 2019

Geluid

Geluid hoort bij onze leefomgeving. Het kan prettig zijn, maar hinderlijk als het langdurig hard en ongewenst is. Het is daarnaast een bedreiging van de gezondheid door het ontstaan van stress en vermoeidheid door slaapverstoring. In Nederland zijn wegverkeer en buren de belangrijkste bronnen van geluidhinder. Op de kaart voor cumulatieve geluidsbelasting is zichtbaar hoeveel geluid verschillende bronnen bij elkaar opgeteld veroorzaken (buren zijn hier niet in meegenomen). Het gaat hier om het gemiddelde geluidsniveau per jaar van wegverkeer, treinverkeer, vliegtuigen, industrie en windturbines.

Geluid is wettelijk vastgelegd in de Wet geluidhinder (weg- en railverkeer, grote bedrijven), de Luchtvaartwet (vliegverkeer) en de Wet milieubeheer (alle andere vormen van bedrijvigheid). Waarden worden gesteld met betrekking tot de maximale geluidbelasting op de gevel. Deze waarden gelden voor geluidsgevoelige objecten, zoals woningen en scholen. De voorkeursgrenswaarde voor geluidsgevoelige objecten ligt op 48 dB voor wegen; 55 dB voor spoorwegen en 50 dB bij industrie.

Figuur 2.9: Cumulatieve geluidsbelasting

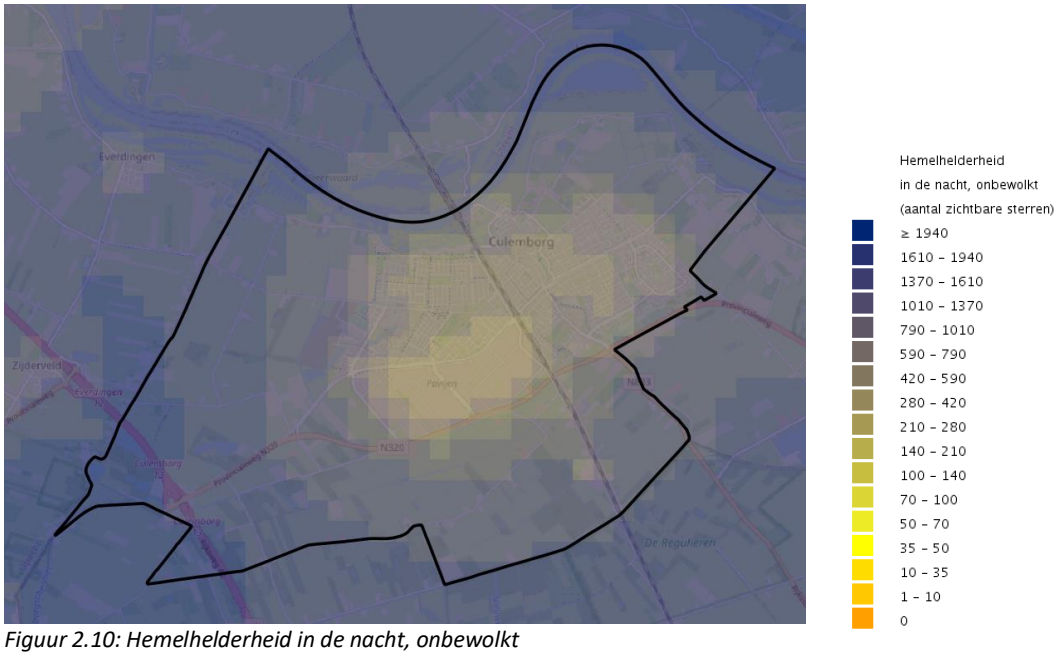
De geluidsbelasting in de gemeente Culemborg is verhoogd in de nabijheid van (spoor)wegen en op bedrijventerrein Pavijen. Langs de A2 zijn geen geluidswallen aanwezig. Dit leidt tot een 'uitsmering' van het geluid in het zuidwesten van de gemeente. In dit gebied staan er woningen, de kern Culemborg ligt echter buiten het gebied dat geluidbelasting ervaart van de A2.

Geur

Geurhinder kan optreden door de aanwezigheid van veehouderijen, wegverkeer of plaatselijke bronnen als houtkachels of barbecues. De impact van houtkachels en barbecues is niet goed generiek inzichtelijk te maken. Ongeveer 10% van de Nederlandse huishoudens bezit een met hout gestookte installatie. Het stoken van hout kan voor omwonenden overlast opleveren in de vorm van geurhinder, gezondheidsklachten en roetneerslag. Lokaal kan de achtergrondbelasting van geuren leiden tot (ernstige) hinder of misselijkheid, hoofdpijn, prikkeling van slijmvliezen, irritatie van ogen en neus, verstoring van dagelijkse activiteiten en slaapproblemen.

Lichthinder

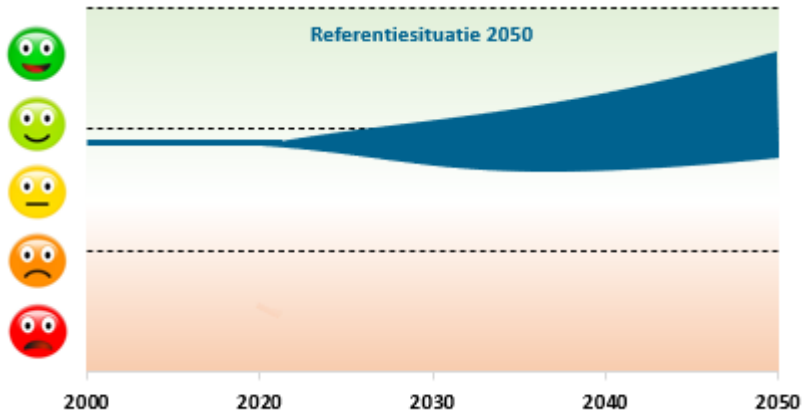
Bewoners kunnen last hebben van licht. Vaak komt de overlast door schijnwerpers tegen inbraak, lichtbakken met reclame of verlichte sportvelden. De kaart die is opgenomen (Figuur 2.10) toont de hemelhelderheid van de gemeente in de nacht. De kern Culemborg is goed zichtbaar vanuit het ISS. Dit betekent dat in de kern een hogere mate van lichtemissie is vergeleken met bijv. het buitengebied. Buiten de zone die wordt beïnvloed door de licht emissies vanuit de kern is het buitengebied nagenoeg niet zichtbaar. In de gemeente zijn geen grote lichtvervuilende bronnen, zoals kassengebieden, aanwezig.

Figuur 2.10: Hemelhelderheid in de nacht, onbewolkt

2.2.3 Beoordeling

Door de gemeente Culemborg loopt de A2, een belangrijke verkeersader die negatieve effecten op gezondheidsaspecten, als luchtkwaliteit, geluidhinder en zelfs geur kan veroorzaken. Tegelijkertijd zijn belangrijke verkeersaders zoals snelwegen, over het algemeen, vrij goed afgebakende structuren en zijn gevoelige bestemmingen als woningen op afstand gelegen. De impact wordt daardoor behoorlijk beperkt. Ook worden toekomstige ontwikkelingen worden vigerende kaders gelegd die negatieve effecten zoveel mogelijk voorkomen.
De luchtkwaliteit in de gemeente is over het algemeen goed. In de gehele gemeente liggen de waarden voor $PM_{2,5}$ onder de wettelijke normen, maar boven de streefwaarden van de WHO. Voor PM_{10} wordt alleen direct naast de snelweg niet voldaan aan de striktere WHO streefwaarden. De concentratie NO_2 voldoet in de hele gemeente aan de normen die gesteld worden vanuit Europa en Nederland. Langs de grotere wegen in de gemeente (A2, N320) is de uitstoot verhoogd. De geluidsbelasting in de gemeente Culemborg is verhoogd in de nabijheid van (spoor)wegen en op bedrijventerrein Pavijen. Door de ontwikkeling van schone mobiliteit treedt er een verbetering op voor het verkeersgeluid en de luchtkwaliteit. In de bebouwde omgeving worden daarnaast ook nieuwe technieken geïntroduceerd, zoals airco's en warmtepompen, die mogelijk bijdragen aan de geluidsbelasting in de woonomgeving.
In de gemeente Culemborg bevinden zich geen grote bronnen (bijv. kassencomplexen) van lichthinder. Er bestaan geen grote knelpunten op het vlak van geuroverlast.

Referentiesituatie 2050
2000
2020
2030
2040
2050

2.3 Veiligheid

2.3.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

"Veiligheid" is een breed begrip waar een heleboel onder geschaard kan worden. Zo kan onder andere verkeersveiligheid, externe veiligheid en sociale veiligheid onder het thema geschaard worden. Onder de omgevingswet wordt externe veiligheid verbreed tot omgevingsveiligheid. Voor de fysieke leefomgeving op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie is voornamelijk van belang of er grote knelpunten ten aanzien van deze onderwerpen bestaan.

Hoewel verkeersveiligheid en externe veiligheid allebei iets zeggen over de 'ruimtelijke' veiligheidssituatie, is er ook een duidelijk verschil. Zo gaat externe veiligheid over de 'kans op' een ongeval met gevaarlijke stoffen, terwijl verkeersveiligheid duidelijk te meten is aan de hand van slachtoffers die jaarlijks optreden bij ongevallen.

Beleid

Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) (2020)

De hoofddoelstelling van het GVVP is optimale bereikbaarheid van de gemeente. Belangrijke randvoorwaarden worden gevormd door duurzaamheid, leefbaarheid en veiligheid. Voor elk van deze aspecten zijn doelstellingen geformuleerd. Voor verkeersveiligheid zijn deze hieronder in willekeurige volgorde overgenomen uit het GVVP.

Verkeersveiligheid

- Verbeteren van de verkeersveiligheid op de plekken waar langzaam verkeersroutes en de routes voor gemotoriseerd verkeer elkaar kruisen.
- Actiever beleid voeren op de naleving van de verkeersregels in 30 km/uur gebieden.
- Verbeteren van de verkeerveiligheid in schoolomgevingen en op school-thuisroutes.
- Meer aandacht voor verkeerseducatie en andersoortige communicatie gericht op veiliger gedrag.
- Aandacht voor veilige en toegankelijke looproutes, met specifieke aandacht voor kwetsbare doelgroepen zoals kinderen, ouderen en mindervaliden.

De doelstellingen uit het GVVP leiden tot verschillende maatregelen. De gemeente Culemborg neemt als uitgangspunten voor de maatregelen: duurzaamheid; veilige en comfortabele fiets- en voetgangersroutes en een optimale bereikbaarheid met het openbaar vervoer.

Kadernota Integrale Veiligheid 2019-2022 (2019)

In de kadernota worden verschillende prioriteiten uitgelicht voor de komende vier jaar. Deze veiligheidsprioriteiten zijn:

- Ondermijning
- Verkeersveiligheid
- Overlast verwarde personen
- Overlast door alcohol en drugs

Dit leidt tot deze doelstellingen:

- Het verbeteren van het (gevoel rondom) de verkeersveiligheid. Indicatoren worden gevormd door het aantal verkeersongevallen en het aantal meldingen omtrent

parkeerproblemen en verkeersstremming; agressief verkeergedrag; en overlast aangaande te hard rijden.
- Inzicht krijgen op minder zichtbare vormen van criminaliteit (ondermijning en cybercrime) en daar een gerichte projectmatige aanpak voor opzetten.
- Het bevorderen van de veiligheid(sbeleving) in onveilige wijken door een integrale aanpak. Indicatoren worden gevormd door het aantal meldingen val overlast door verwarde personen, alcohol en drugsgebruik en jeugd.

De nadere uitwerking van de aanpak van de veiligheidsprioriteiten in de Kadernota vindt plaats in de jaarlijkse uitvoeringsplannen. Het doel van het uitvoeringsplan is dat de gemeente met de verschillende partners op het gebied van veiligheid duidelijke afspraken maakt over welke activiteiten het betreffende jaar worden verricht.

Beleidsvisie externe veiligheid

De essentie van de visie is hieronder weergegeven aan de hand van algemene uitgangspunten, generieke beleidsuitspraken en gebiedsspecifieke beleidsuitspraken.

Algemene uitgangspunten:
- De beleidsvisie externe veiligheid is opgesteld in lijn met de ruimtelijke ontwikkeling zoals verwoord in de vastgestelde Structuurvisie Culemborg 2030.
- De gemeente conformeert zich aan de wettelijke verplichtingen en de bepalingen die in relevante circulaires zijn opgenomen.

Beleidsuitspraken voor bestaande situaties:
- De bestaande situaties in de omgeving van de relevante risicobronnen (het spoor, rijksweg A2, de hoge druk aardgasleiding, de brandstofleiding van defensie en de Bevi-inrichtingen) worden geaccepteerd.
- Ten aanzien van bestaande Bevi-bedrijven (in of nabij woongebieden) wordt een actief intrekkingsbeleid gehanteerd.
- De gemeente besteedt (bij voorkeur in samenwerking met de hulpdiensten) bijzondere aandacht aan de voorbereiding op een eventuele calamiteit met gevaarlijke stoffen op het spoor en bij de Bevi-bedrijven.

Generieke beleidsuitspraken voor nieuwe situaties:
- Bij de vaststelling van een omgevingsbesluit voor de vestiging van (beperkt) kwetsbare objecten buiten de invloedsgebieden van een Bevi-inrichting en een relevante buisleiding alsmede buiten de toetsingszone van 200 meter vanaf het spoor en de A2 wordt het groepsrisico in beginsel niet verantwoord, tenzij nieuwe regelgeving (bijv. het Btev) voorschrijft dat dit wel nodig is. Bij grootschalige ontwikkelingen binnen het invloedsgebied van het spoor maar buiten de toetsingszone van 200 meter wordt wel aandacht besteed aan vluchtroutes.
- Nieuwe bijzondere kwetsbare objecten worden in beginsel niet toegestaan binnen nader vast te stellen zones rondom relevante risicobronnen (het spoor, rijksweg A2, de hogedruk aardgasleiding, de brandstofleiding van defensie en de Bevi-inrichtingen) waarbij vluchten de enige zelfredzaamheidsstrategie is.

Gebiedsspecifieke beleidsuitspraken voor nieuwe situaties:

- In het stationsgebied zijn nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk, maar daarbij besteedt de gemeente wel nadrukkelijk aandacht aan (alle elementen van) de verantwoording van het groepsrisico voor zover de gemeente daar invloed op kan uitoefenen. In het kader van de planontwikkeling wordt de veiligheidsregio (wettelijke adviseur) en een EV-deskundige vroegtijdig betrokken.
- Binnen het invloedsgebied van Bevi-bedrijven gelden dezelfde uitgangspunten als in het stationsgebied. Aanvullend zijn nieuwe beperkt kwetsbare objecten niet toegestaan binnen de PR 10^{-6} contour (de richtwaarde wordt beschouwd als grenswaarde).
- In of direct nabij woongebieden wordt de uitbreiding van Bevi-inrichtingen niet toegestaan en worden geen nieuwe risicobronnen (m.n. Bevi-inrichtingen, propaantanks en vuurwerkverkooppunten) geïntroduceerd.
- In het landelijk gebied worden in beginsel ook geen nieuwe risicobronnen geïntroduceerd, maar gebiedseigen en functiegerelateerde risicobronnen met een beperkte risicobelasting zijn toegestaan zolang zij andere woningen en bedrijven niet hinderen. Ook een LPG tankstation kan (bijv. bij uitplaatsing vanuit de bebouwde kom van Culemborg) onder voorwaarden worden toegestaan in het landelijk gebied.
- Op Pavijen accepteert de gemeente een enigszins minder streng veiligheidsregime dan in woongebieden en in het landelijk gebied. Op deze terreinen wordt de vestiging van bedrijven met een groot externe veiligheidsrisico niet toegelaten, maar de komst van inrichtingen met een beperkte risicobelasting op de omgeving is onder voorwaarden mogelijk. De nieuwvestiging van Bevi-bedrijven, waarbij (toekomstig) woongebied ligt binnen het invloedsgebied of een (bouw)perceel van derden ligt binnen de PR 10^{-6} contour, is in beginsel niet toegestaan. Wettelijke voorschriften alsmede de vastgestelde ambities zullen nadrukkelijk rond de eventuele vestiging van dergelijke bedrijven aan de orde komen.

Afwegingskader

Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema ‘Veiligheid’.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Veiligheid	*Externe veiligheid*	Aanvaardbaar veiligheidsrisico	Terugdringen van fysieke veiligheidsrisico’s
	Verkeersveiligheid	0 verkeerslachtoffers en -doden	Afname verkeersslachtoffers en -doden
	Sociale veiligheid	Hoog niveau van sociale veiligheid	Toename van gevoel van sociale veiligheid

2.3.2 Huidige en toekomstige situatie

Externe veiligheid

Externe veiligheid gaat over de kans dat mensen kunnen komen te overlijden door een calamiteit met gevaarlijke stoffen. In de Omgevingswet wordt in het kader van omgevingsveiligheid (dat onder huidige wetgeving nog externe veiligheid heet) drie aandachtsgebieden onderscheiden:

- Brandaandachtsgebied van circa 30 meter bij een weg of spoorlijn

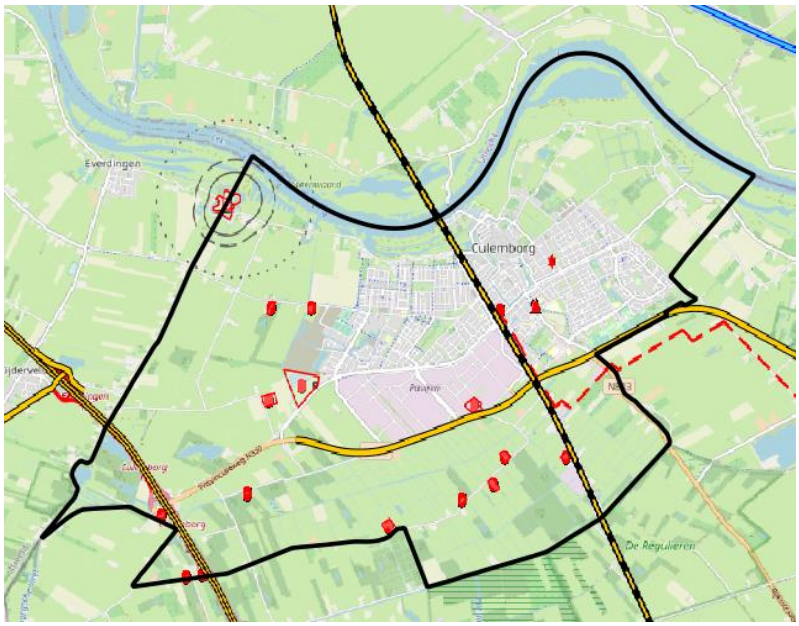
- Explosieaandachtsgebied van circa 200 meter bij een weg of spoorlijn[2]
- Gifwolkaandachtsgebied van mogelijke enkele kilometers

Bij inrichtingen hangt het aandachtsgebied erg af van de hoeveelheid stof en andere factoren hoe groot dit gebied is.

Het *brandaandachtsgebied* is een beperkte zone met name rondom de A2. In dit gebied zijn maar een zeer beperkt aantal woningen aanwezig; en nieuwe activiteiten kunnen geen doorgang vinden tenzij er maatregelen worden genomen. Hier zijn dan ook geen knelpunten aanwezig in de gemeente Culemborg.

Het *explosieaandachtsgebied* speelt met name langs de rijksweg A2 en bij LPG-tankstations. Over de A2 kunnen vrachtwagens, die onder andere LPG vervoeren, die bij een ongeval kunnen exploderen.

Voor het *gifwolkaandachtsgebied* geldt eigenlijk dat mensen in een goed geïsoleerd huis (en zeker bij nieuwbouw) waar de ventilatie uitgezet kan worden, voldoende veilig zijn. Bovendien zijn de meeste inrichtingen die werken met giftige stoffen waar een dergelijke calamiteit zich voor kan doen, gevestigd op grote afstand van woongebieden.

Figuur 2.11: Risicokaart (Risicokaart.nl)

In de gemeente Culemborg bevinden zich verschillende bronnen waar de drie eerder benoemde effecten kunnen optreden. Vanuit het oogpunt van externe veiligheid is afstand houden de beste maatregel die genomen kan worden. Bij vrijwel alle stationaire bronnen is dit geen probleem. Veel bedrijven die met gevaarlijke stoffen werken of deze opslaan zijn buiten het bebouwde

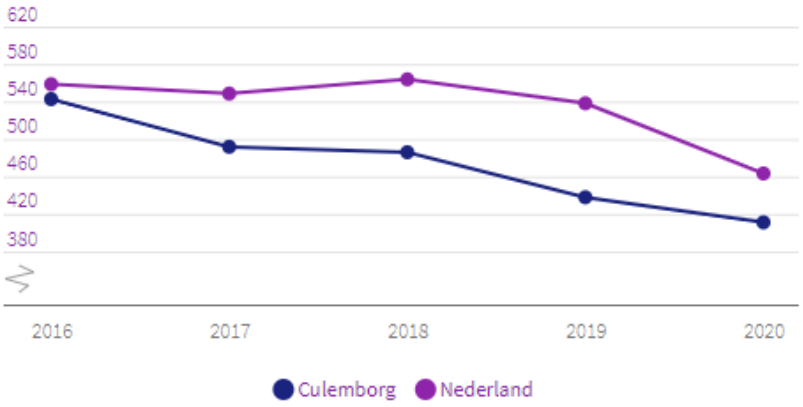
[2] Bij inrichtingen hangt dit af van hoeveel brandbare gassen in welke omstandigheden worden opgeslagen. Voor bijvoorbeeld LPG-tankstations geldt een explosie-aandachtsgebied van 160 meter.

gebied van de gemeente Culemborg gelegen. Daarnaast zijn er in het buitengebied verscheidene propaantanks bij woningen gelegen.
In de gemeente Culemborg is één LPG station gelegen. Deze wordt aangegeven met een rood driehoekje.

Aandachtspunten met betrekking tot externe veiligheid vormen met name de A2 en de N320, de spoorweg en de hogedruk aardgasleiding. Hier zijn in de huidige situatie veel transporten van gevaarlijke stoffen aanwezig. Woningbouwplannen in de nabijheid van deze bronnen dienen getoetst te worden op het aspect Externe veiligheid.

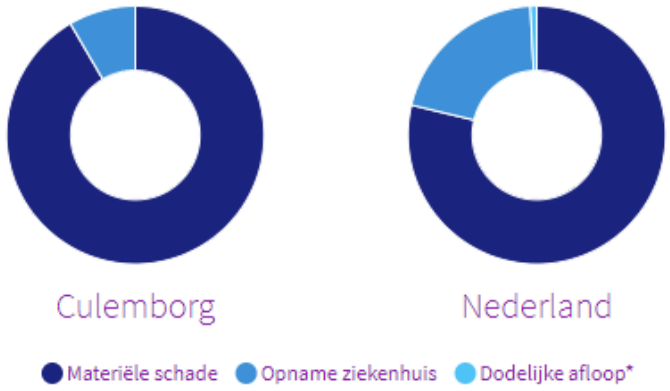
Verkeersveiligheid

In Culemborg vinden minder verkeersongevallen per 1000 inwoners dan in Nederland gemiddeld. Tussen 2016 en 2020 is het aantal ongelukken afgenomen. Hierbij wordt globaal de ontwikkeling van het aantal verkeersongelukken in Nederland gevolgd. Per 100.000 inwoners vonden in Culemborg in 2020 411 ongelukken plaats. In Nederland betrof het gemiddeld 463 ongelukken per 100.000 inwoners.

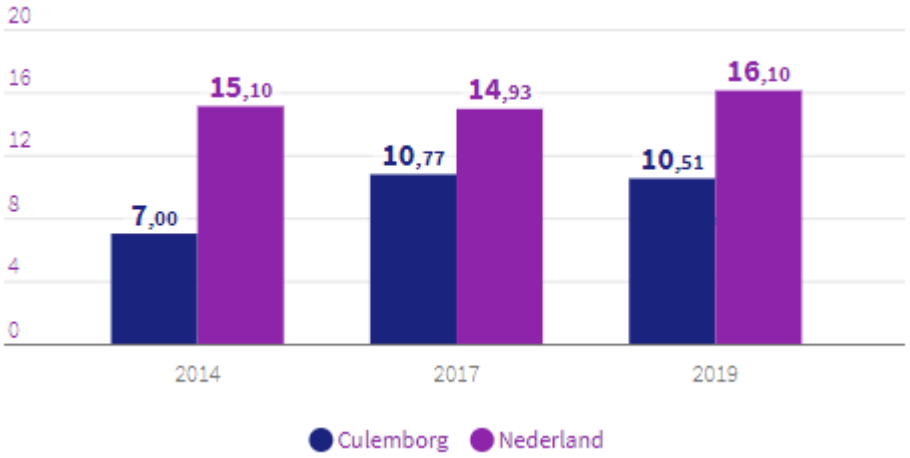

Figuur 2.12: Verkeersongevallen per 100.000 inwoners in de gemeente Culemborg

Relatief veel ongelukken die plaatsvinden in de gemeente Culemborg leiden alleen tot materiële schade. In Nederland leidde in 2020 78,9 procent van de ongelukken alleen tot materiële schade. In Culemborg betrof dit 93,1 procent van de ongelukken. De rest van de ongelukken leiden over het algemeen tot een ziekenhuis opname. Geen data is bekend over het aantal dodelijke ongelukken in 2020. Tussen 2014 en 2019 is een lichte toename waarneembaar; maar het aantal blijft ver onder het Nederlands gemiddelde.

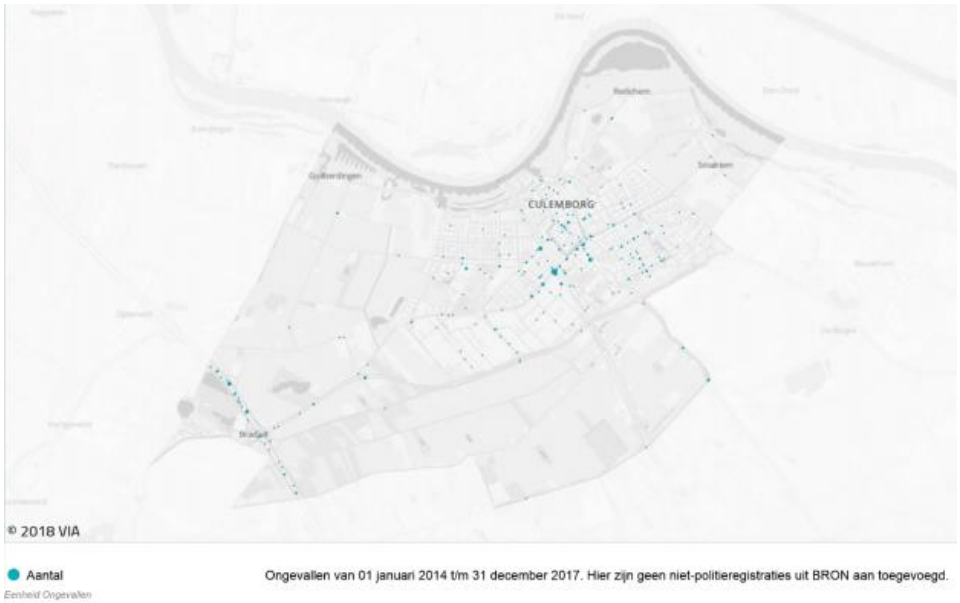

Figuur 2.13: Geregistreerde verkeersongevallen naar zwaarte Culemborg (geen data beschikbaar voor dodelijke ongelukken)*

Figuur 2.14: Verkeersdoden (5-jaars cumulatief) per 100.000 inwoners in Culemborg

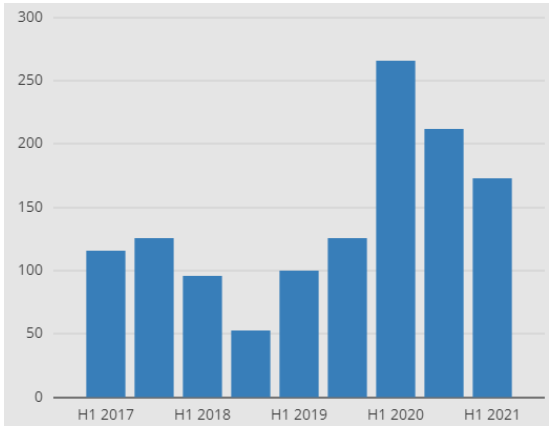
Figuur 2.15 toont de locatie van verkeersongelukken in de gemeente Culemborg. Het totaal aantal ongelukken in de periode 2014-2017 lag op 669. Een deel van de ongelukken vindt plaats op wegen die niet in het beheer van de gemeente zijn (rijkswegen, provinciale wegen), zoals op de A2. Op de gemeentelijke wegen concentreren zich ongelukken op enkele plekken, met name in de kern Culemborg.

Figuur 2.15: Locatie ongevallen; Bron: GVVP (Viastat)

Sociale veiligheid

Onder sociale veiligheid wordt (het gevoel van) bescherming tegen misdrijven, o.a. in de openbare ruimte. In de gemeente Culemborg trad er een verbetering van het gevoel van sociale veiligheid op tussen 2012 en 2017. Urgente veiligheidsthema's die benoemd werden in het onderzoek van het Verwey-Jonker instituut zijn: overlast van jeugd en jeugdcriminaliteit, drugsgebruik en drugshandel, overlast van personen met verward gedrag, loverboyproblematiek en sexting en woninginbraken. In de gemeente Culemborg vinden relatief veel meldingen van jeugdoverlast plaats. Figuur 2.16 toont de meldingen van jeugdoverlast per half jaar. In verschillende wijken vormt jeugdoverlast een aandachtpunt. In het Uitvoeringsplan 2020 is opgenomen dat de gemeente start met de pilot aanpakwijk Schoolhof. De geleerde lessen uit deze pilot kunnen vervolgen worden toegepast in andere wijken.

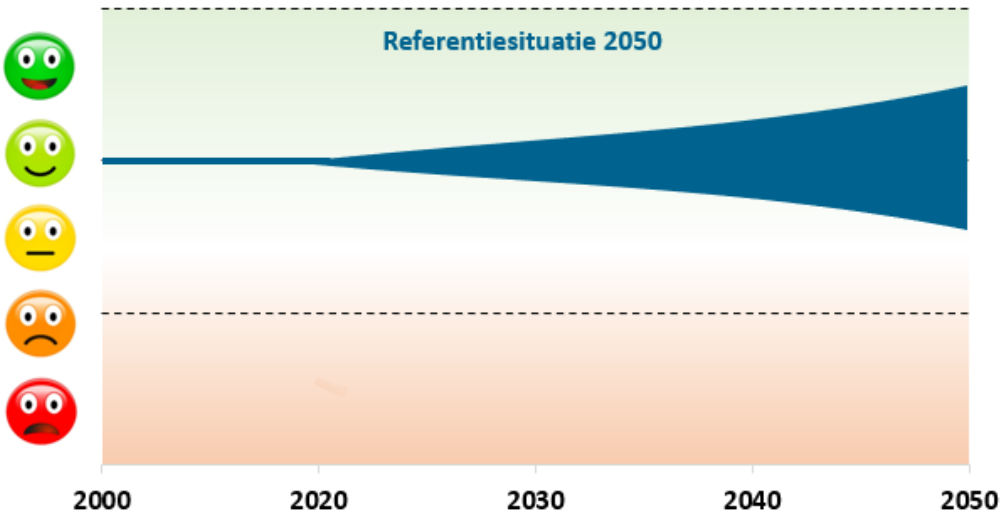

Figuur 2.16: Aantal meldingen jeugdoverlast

Het aantal woninginbraken nam tussen 2017 en 2018 met ongeveer 44 procent af naar 52. Dit betekent dat de daling welke is ingezet in 2013 verder wordt doorgevoerd.

2.3.3 Beoordeling

In de huidige situatie vinden op verschillende manieren transporten plaats van gevaarlijke stoffen in de gemeente Culemborg. Het betreft verschillende wegen (A2), de spoorlijn en een hogedruk aardgasleiding. Vanuit extern veiligheidsoogpunt wordt hiermee rekening gehouden. Op het vlak van omgevingsveiligheid bestaan er weinig ontwikkelingen die autonoom voor verandering zullen zorgen.
Het aantal verkeersongelukken in de gemeente Culemborg ligt onder het Nederlands gemiddelde. Ook vertoont het aantal verkeersongelukken een dalende trend. De ongelukken die plaats vinden leiden relatief vaak tot alleen materiële schade. Een deel van de ongelukken vinden plaats op provinciale en rijkswegen. Op de gemeentelijke wegen concentreren ongelukken zich met name in de kern Culemborg. De gemeente Culemborg zet in op verkeersveiligheid bijv. op plekken waar langzaam verkeer en gemotoriseerd verkeer kruisen, school-thuis routes en schoolomgeving. Daarnaast worden er nieuwe vormen van mobiliteit autonoom geïntroduceerd in het verkeer, die een nieuwe plek dienen te vinden. Ook leidt een vergrijzende bevolking tot een uitdaging op het vlak van verkeersveiligheid. Dit leidt tot de volgende beoordeling:

2.4 Wonen en voorzieningen

2.4.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

De afgelopen jaren heeft de woningmarkt grote veranderingen doorgemaakt. Van de crisis waarin de huizenmarkt zich tien jaar geleden in bevond, is al lang geen sprake meer. Woningprijzen stijgen en nieuwbouwprojecten raken snel verkocht. De vraag naar woningen is zeer groot. Zelfs zodanig dat het woningaanbod in de bestaande voorraad sterk is afgenomen. Het aantal voorzieningen voor bewoners van dorpen en steden hangt sterk samen met de groei of krimp van de regio. Deze paragraaf gaat in op de kwantitatieve en kwalitatieve woningvraag en -aanbod en het voorzieningenniveau.

Beleid

Woonvisie Culemborg 2017-2026

De woonvisie van de gemeente Culemborg stelt op verschillende vlakken doelen voor wonen in Culemborg.

<u>Differentiatie en menging</u>

- Met nieuwbouw voorzien in de lokale woningbehoefte tot 2025 (25-30% goedkope woningbouw; 35-40% middel dure woningbouw; 20-35% dure woningbouw);
- Het beter faciliteren van de Culemborgse doelgroepen van beleid in de toewijzing en bereikbaarheid van woningen;
- Ondanks een overvol woningbouwprogramma kansrijke en bijzondere projecten een mogelijkheid bieden voor ontwikkeling;
- Daar waar nodig en mogelijk het differentiëren van de woningvoorraad;
- Een flexibele en aanpasbare woningvoorraad waarbij sloop niet langer het uitgangspunt is.

<u>Wonen en zorg bijzonder doelgroepen</u>

- Voldoende passende en innovatieve woonvormen voor zorg- en bijzondere doelgroepen (mensen met langdurige ziekte of beperking, ouderen) in de nabijheid van voorzieningen met aandacht voor een passende woonomgeving;
- De decentralisatie van beschermd wonen is op een goede manier ingepast in de Culemborgse woningmarkt. Signalering en aanpak zijn goed op elkaar afgestemd;
- Het huisvesten van statushouders en hervestigde vluchtelingen in passende woonvormen;
- Nieuwbouwwoningen zijn toegankelijk, levensloopbestendig en geschikt voor een brede doelgroep en in de nabijheid van voorzieningen.

<u>Doorstroming en betaalbaarheid</u>

- Geen ontruimingen meer op basis van huurschuld;
- Het vergroten van de slaagkans en bereikbaarheid van de Culemborgse woningmarkt.

<u>Leefbaarheid en woonomgeving</u>

- In alle wijken van Culemborg is het prettig wonen;
- Een ruimere opzet van nieuwbouwprojecten waarbij er meer aandacht is voor overzicht/veiligheid en groen.

Duurzaamheid en kwaliteit

- Het woning gebonden energiegebruik daalt na 2020. Uitgangspunt is dat 2020 alle nieuwbouwwoningen worden gebouwd met een EPC van 0. De corporatie woningen zijn in 2023 verduurzaamd tot een gemiddelde energie-index[3] van 1,25. Er worden vanaf 2018 in beginsel geen nieuwe gasnetten meer aangelegd in nieuwbouwwijken. Vanaf 2040 is het totaal van de gebouwde omgeving in Culemborg energieneutraal.

Prestatieafspraken Culemborg 2019-2023

De Woonvisie Culemborg vormt de basis voor de prestatieafspraken die gemeente Culemborg, Kleurrijk Wonen en Huurdersbelangenvereniging hebben gemaakt voor de jaren 2019 tot en met 2023. De afspraken hebben betrekking op de sociale huur- en koopwoningen van Kleurrijk Wonen, de bewoners van deze woningen en de directe omgeving. De afspraken hebben betrekking op:

- Betaalbaarheid en woonruimteverdeling (beschikbaarheid)
- Investeringen, differentiatie, kwaliteit
- Wonen en zorg en bijzondere doelgroepen
- Duurzaamheid
- Leefbaarheid en woonomgeving
- Samenwerking en communicatie

In een uitvoeringsprogramma zijn de afspraken nader uitgewerkt.

Detailhandelvisie Culemborg 2021

In de gemeente Culemborg zijn verschillende winkelgebieden aanwezig. Het primaat in detailhandelvisie ligt bij de drie binnenstedelijke gebieden: de binnenstad en de boodschappencentra Parijsch en Chopinplein. Ook voor de perifere en verspreide detailhandel worden toekomstperspectieven geschetst.

Het doel voor de detailhandelvisie is:

Culemborg beschikt over vijf tot tien jaar over een vitale detailhandelstructuur van complementaire winkelgebieden. In het kader van de leefbaarheid wordt ingezet op een compleet voorzieningenniveau en daarmee een goede spreiding van de dagelijkse voorzieningen op een aanvaardbare afstand van de woning. Als deze voorzieningen in de historische binnenstad en de boodschappencentra Parijsch en Chopinplein vitaal en aantrekkelijk zijn, is sprake van een goed woon-, verblijfs-en ondernemersklimaat. De leegstand is sterk terug gedrongen.

Voor de binnenstad betekent dit dat de nadruk ligt op het creëren van een levendige binnenstad. Het gebied heeft een verzorgingsfunctie voor Culemborg en de omgeving, inclusief (dag)toeristen. Een groot punt van aandacht is de leegstand. Binnen de visie worden drie gebiedstypen onderscheiden in de binnenstad: het kernwinkelgebied, het aanloopgebied en een woongebied. Voor elk van deze gebieden gelden andere kaders m.b.t. nevenfuncties en soort detailhandel dat wenselijk wordt geacht. In het compacte kernwinkelgebied wordt detailhandel gestimuleerd met een hoge concentratie van andere publieksfuncties. In het aanloopgebied wordt een brede mix van functies nagestreefd. Bij leegstand kunnen panden ingevuld worden met een andere functies. Een uitsterfregeling is van kracht voor de detailhandelsfunctie van

[3] De Energie-Index geeft de energetische prestatie van een woning weer. Een lagere EI betekent een betere prestatie.

panden (bij langdurige leegstand of andere functie). Gewenste functies in dit gebied zijn doelgericht bezochte branches. Flexibiliteit en afwegingsruimte blijft nodig voor het bepalen van de geschikte locaties voor functies.
Winkelcentrum Parijsch maakt deel uit van een ontwikkelingsgebied. Op termijn moet het centrum meegroeien. Uitbreiding van niet dagelijks aanbod dient beperkt te worden, omdat er weinig vraag naar is. Er wordt ruimte geboden aan wijkverzorgende branches. Het Chopinplein heeft een verzorgingsfunctie voor dagelijkse boodschappen. Er wordt ingezet op consolidatie.
Voor de perifere detailhandel wordt ingezet op versterking in een af te bakenen concentratie gebied. Er wordt geadviseerd om de totale omvang aan perifere detailhandel te consolideren en om de netto plancapaciteit niet te laten toenemen. Er wordt vastgehouden aan het ruimte bieden aan perifere branches in volumineuze goederen.
Voor de verspreide detailhandel in de Spoorzone west is een (concretere) visie in ontwikkeling. Er is geen aanleiding om de detailhandelsfunctie in dit gebied uit te breiden. De overige verspreide detailhandel wordt zoveel mogelijk afgebouwd door verplaatsing naar de drie binnenstedelijke winkelgebied. Sanering is echter alleen aan de orde als ondernemers of eigenaren dat zelf willen.

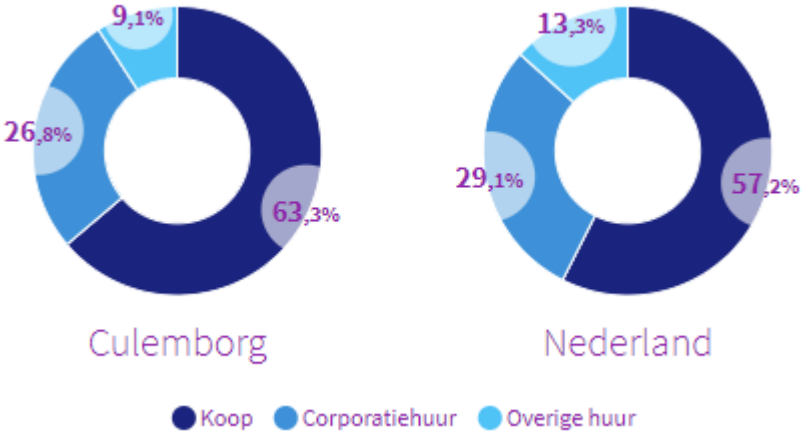
Afwegingskader

Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema ‘Wonen en voorzieningen’.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Wonen en voorzieningen	*Woningaanbod*	Voorzien in de lokale woningbehoefte tot 2025 met aandacht voor specifieke doelgroepen	Meer betaalbare en passende woningen
	Voorzieningenniveau	Huidige voorzieningenniveau	Meer passende voorzieningen voor iedere doelgroep.
	Leefbaarheid	In de gehele gemeente minimaal een voldoende leefbaarheidsscore	Een verbetering van de leefbaarheidsscore

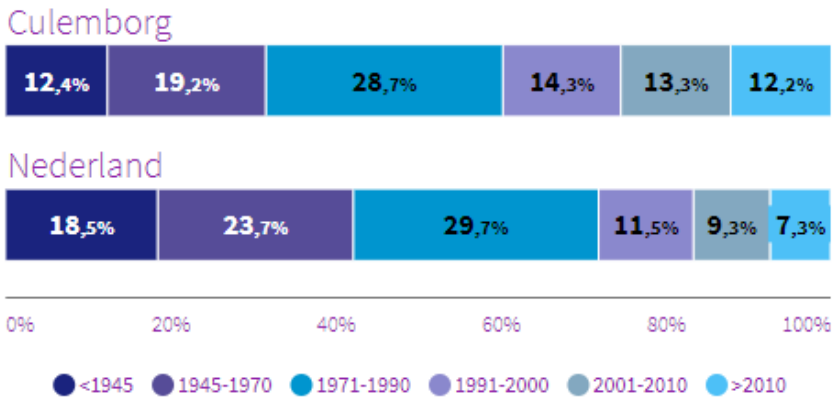
2.4.2 Huidige en toekomstige situatie

De gemeente Culemborg telt in totaal 12.729 woningen. Hiervan is 75 procent een eengezinswoning en 25 procent een meergezinswoningen. Dit betekent dat er vergeleken met de rest van Nederland meer dan gemiddeld eengezinswoningen en minder dan gemiddeld meergezinswoningen (zoals flatgebouwen)in de gemeente aanwezig zijn. De woningen in de gemeente Culemborg zijn het merendeel koopwoningen. De rest van de woningen betreft huurwoningen, zowel corporatie (26,8 procent) als overige huur (9,1 procent). In Nederland wordt gemiddeld 42 procent van woningen verhuurd (corporatie: 29,1 procent; overige huur: 13,3 procent).

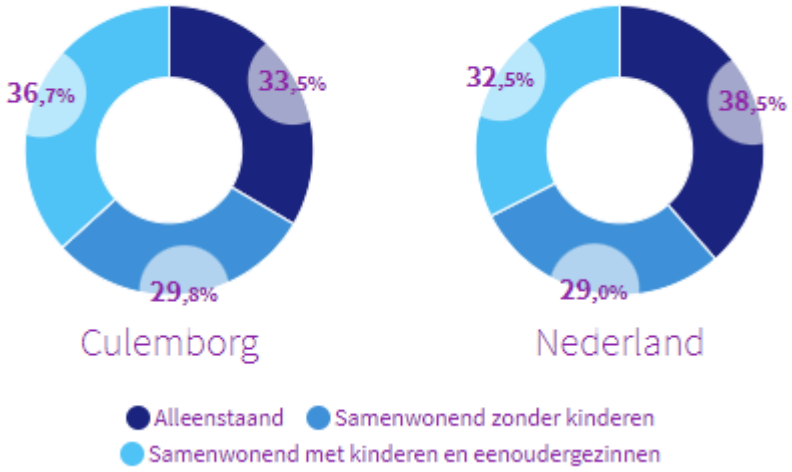

Figuur 2.17: Woningen naar eigendom in Culemborg

De gemiddelde grootte van de woningen in Culemborg ligt zeer dicht bij het gemiddelde voor Nederland. In Culemborg is de gemiddelde woninggrootte 118 vierkante meter, terwijl in Nederland de gemiddelde woninggrootte op 115 vierkante meter ligt. De woningvoorraad van de gemeente Culemborg is gemiddeld 7 jaar jonger dan de gemiddelde woningvoorraad van Nederland. Het gemiddelde bouwjaar is 1976 in de gemeente Culemborg. Voor Nederland ligt dit op 1969. Er zijn relatief veel woningen na 2000 gerealiseerd. In Culemborg betreft dit 25, 5 procent van de woningvoorraad, terwijl voor heel Nederland dit 16,6 procent van de woningvoorraad na 2000 is gerealiseerd.

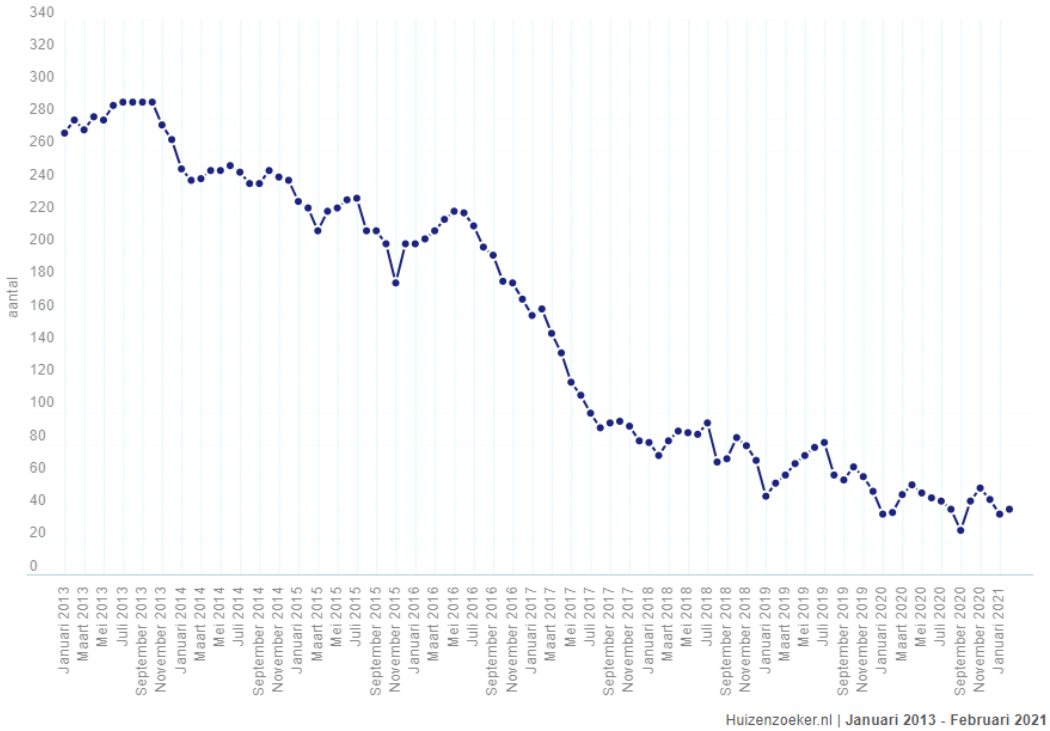

In de huidige situatie ligt het aantal eenpersoonshuishoudens onder het Nederlands gemiddelde (CU: 33,5 %; NL: 38,5 %). Het aantal huishoudens bestaande uit samenwonend zonder kinderen ligt dichtbij het Nederlands gemiddelde (CU: 29,8%, NL: 29%). In Culemborg wonen relatief veel gezinnen met kinderen (CU: 36,7 %; NL: 32,5%).

Figuur 2.18: Huishoudenssamenstelling Culemborg

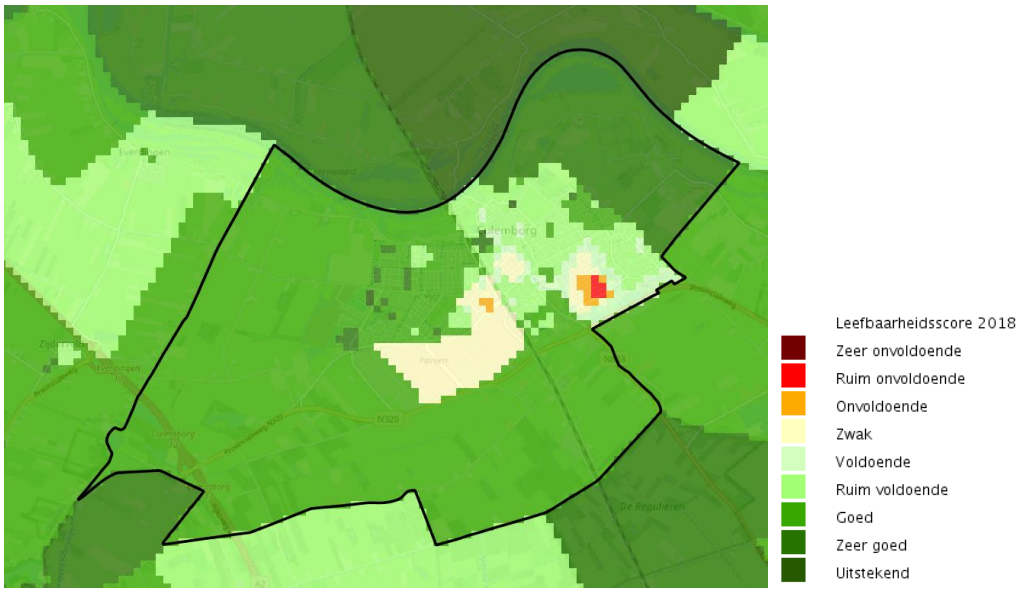
Het aantal woningen dat in de gemeente Culemborg te koop staat is de afgelopen jaren sterk afgenomen. In januari 2012 stonden er 266 woningen te koop in de gemeente. In februari 2021 lag het aanbod aan koopwoningen op 40. De afname van het aanbod aan koopwoningen gaat gepaard met een toename in de vraagprijs gepaard. De gemiddelde vraagprijs voor een woning lag in 2012 op 312.000 euro. In 2021 ligt de gemiddelde vraagprijs op 408.000 euro.

Figuur 2.19: Aanbod koopwoningen in Culemborg (2013-2021)

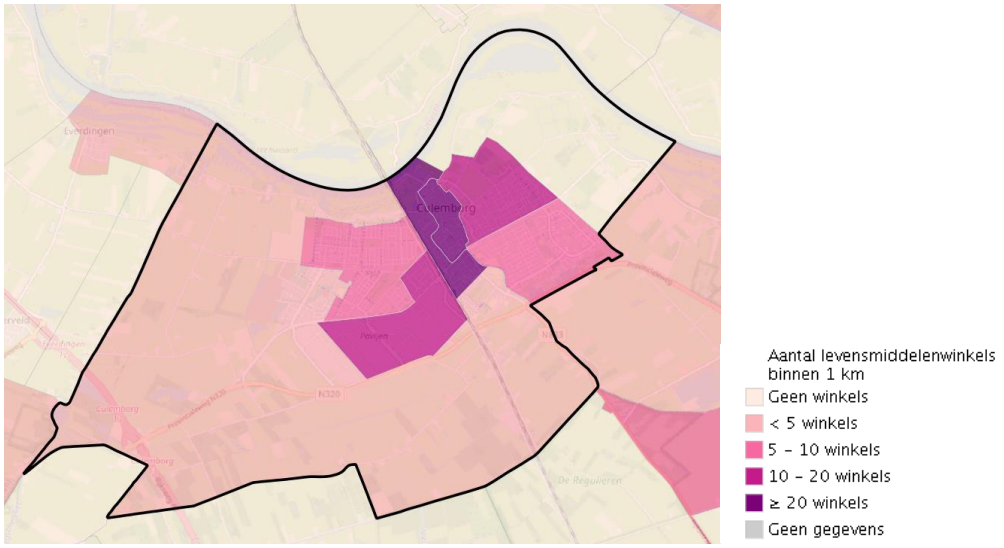
Leefbaarheid omvat veel verschillende aspecten. Het is dus nodig om hier een passende definitie voor vast te stellen. Door de nationale overheid, meer specifiek het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, heeft voor het meten van de leefbaarheid de leefbaarometer ontwikkeld. De leefbaarometer is een indicator die weergeeft hoe inwoners de leefbaarheid van hun omgeving beleven. Deze score is gebaseerd op verschillende kenmerken van hun omgeving die onder de volgende vijf dimensies vallen: *Woningen, Bewoners, Voorzieningen, Veiligheid en Fysieke leefomgeving.* Een volledig overzicht van de 100 indicatoren die de leefbaarometer vormen kan via deze link geraadpleegd worden.

De beoordeling van de leefbaarheid in de gemeente Culemborg wordt zeer divers beoordeeld. In een zeer klein deel van de gemeente wordt de leefbaarheid als ruim onvoldoende beoordeeld. De omgeving van bedrijventerrein Pavijen wordt als zwak beoordeeld. Deze locaties scoren zwak op alle indicatoren voor de leefbaarheid: Woningen, Bewoners, Voorzieningen, Veiligheid en Fysieke leefomgeving. De rest van de gemeente scoort over het algemeen ruim voldoende tot goed op leefbaarheid. Alles bij elkaar genomen scoort de gemeente gemiddeld ruim voldoende.

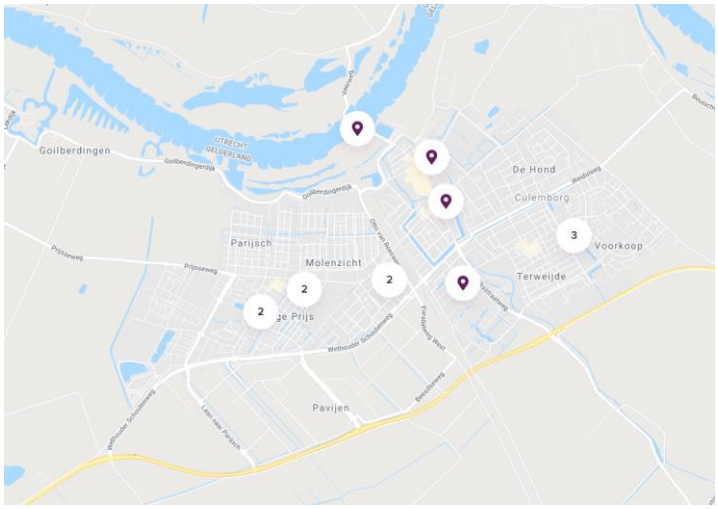
Figuur 2.20: Leefbaarheidsscore 2018

De volgende figuur toont dat de voorzieningen in Culemborg zich met name concentreren in het stadscentrum en het omliggende stedelijk gebied. In een aanzienlijk deel van de gemeente zijn levensmiddelenwinkels minder bereikbaar. In het noordoosten van de gemeenten bevinden er zich geen levensmiddelenwinkels binnen een straal van 1 km.

Figuur 2.21: Aantal levensmiddelenwinkels binnen 1 km

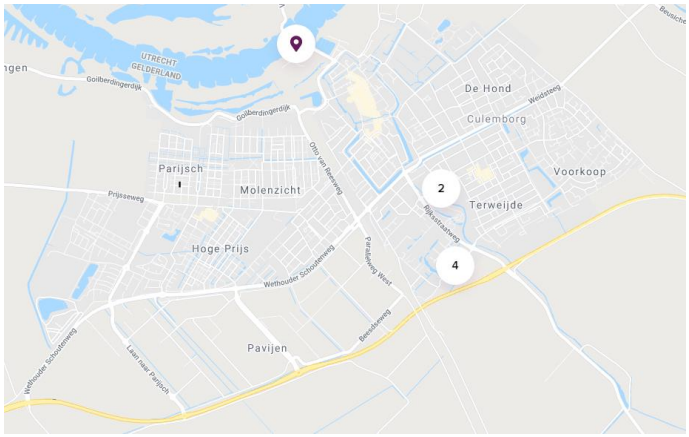
In de gemeente Culemborg zijn verschillende basisschool- en middelbare schoollocaties gelegen. De basisscholen bieden verschillende onderwijsconcepten (zoals Jenaplan aan Montesorri) en behoren tot verschillende denominaties (protestants christelijk, katholiek en openbaar).

Figuur 2.22: Basisschoollocaties in de gemeente Culemborg (scholenopdekaart.nl)

In de gemeente liggen ook twee grote scholengemeenschappen, O.R.S. Lek en Linge en het Koningin Wilhelmina College.

In de gemeente is een school met speciaal onderwijs voor zowel basis- als middelbaar onderwijs aanwezig.

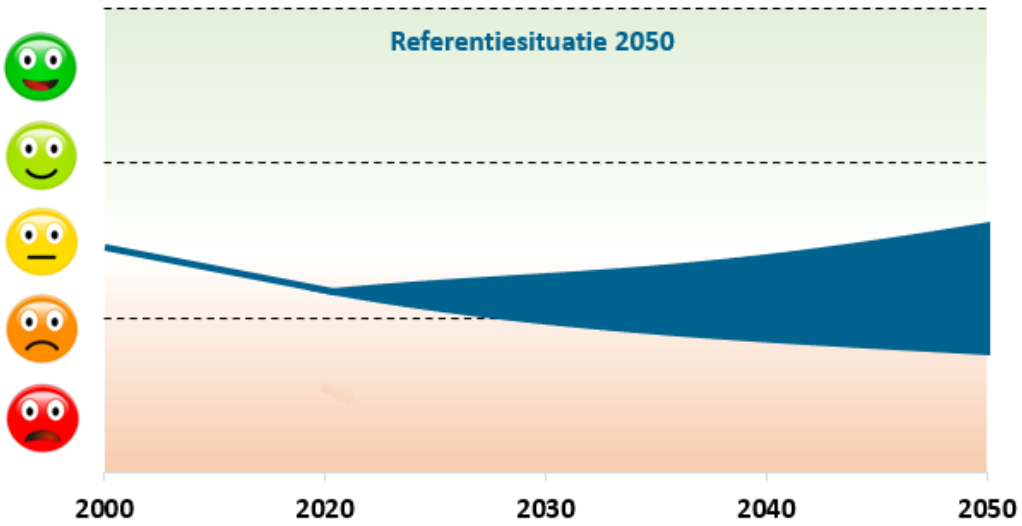

Figuur 2.23: Middelbare schoollocaties gemeente Culemborg (scholenopdekaart.nl)

2.4.3 Beoordeling

Het woningaanbod in de gemeente Culemborg bestaat uit relatief veel eengezinswoningen en relatief weinig meergezinswoningen. De woningvoorraad in Culemborg is daarnaast jonger dan de woningvoorraad in Nederland. Het verschil is gemiddeld zo'n 7 jaar. Het woningaanbod is de afgelopen jaren, zoals in een groot deel van Nederland, sterk gedaald. Waar in januari 2012 nog 266 woningen te koop stonden, waren dat er in februari 2021 40. De gemiddelde vraagprijs is in dezelfde tijd ongeveer 100.000 euro gestegen.

De leefbaarheid in de gemeente Culemborg scoort in het algemeen als ruim voldoende in de Leefbaarometer. In een klein deel van de gemeente is de leefbaarheid ruim onvoldoende. Voorzieningen concentreren zich met name in het stadscentrum en het omliggende stedelijke gebied. De nabijheid en daaraan gerelateerde toegankelijkheid van voorzieningen wordt met een vergrijzende bevolking belangrijker.

2.5 Natuurlijke leefomgeving

2.5.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

De natuurlijke leefomgeving is belangrijk voor de mens, plantaardige productie en een gezonde omgeving. Een natuurlijke leefomgeving kan verschillende vormen aannemen, zoals publiek groen en natuurgebieden. In het natuurbeleid wordt veelal een onderscheid gemaakt in beleid voor gebieden en beleid voor soorten. Om het aantal soorten te omschrijven wordt het concept biodiversiteit gebruikt. Biodiversiteit is niet alleen iets van natuurgebieden, maar van de hele stad.

Beleid

Groenbeleidsplan Culemborg (2020)

Het groenbeleidsplan van de gemeente Culemborg bestaat uit verschillende delen; elk met een eigen focus:

- Deel 1 beschrijft de *visie* en het *beleidskader* voor groen in Culemborg;
- Deel 2 gaat in op het *toekomstbeeld voor de hoofdgroenstructuur*, de groengebieden die belangrijk zijn voor heel Culemborg;
- Deel 3 zet het streefbeeld uiteen voor het *groen in de wijken* van Culemborg.

De *visie en het beleidskader* voor groen in Culemborg (deel 1) focust zich op een groen(er) Culemborg in 2030. De visie centreert zich rondom een viertal waarden:

- *Groen voor de identiteit van de stad*: Culemborg heeft van oorsprong veel groen en is gelegen aan de rivier en uiterwaarden. Binnen wijken is er veel groene variatie. Ook recent zijn er grote groene plekken gecreëerd.
- *Groen voor een gezonde leefomgeving*: Groen nodigt uit om te bewegen en biedt ruimte om elkaar te ontmoeten.
- *Groen voor een grotere biodiversiteit*: In Culemborg wordt met het groen gunstige omstandigheden gecreëerd voor zoveel mogelijk verschillende plant- en diersoorten passend bij de natuurlijke omstandigheden van Culemborg.
- *Groen voor een klimaatbestendig Culemborg*: Groen kan een overschot aan water opvangen en vasthouden. Daarnaast biedt het verkoeling.

In Culemborg is al veel groen aanwezig. Dit wordt in stand gehouden en, waar nodig, verbeterd en uitgebreid op alle niveaus. Er wordt maatwerk geleverd om andere opgaven zoveel mogelijk te combineren met groen. Een wijkgerichte aanpak wordt gebruikt om ontwikkelingen aan te laten sluiten bij groen. Samen met andere actoren, zoals belangengroepen en inwoners, wordt gewerkt aan het groen van Culemborg.

Het *toekomstbeeld voor de hoofdgroenstructuur* op stadsniveau (deel 2) wordt gevormd door verschillende elementen. De uitgangspunten zijn:

- Een continuïteit van groene verbindingen tussen stad en buitengebied;
- Zichtbaarheid en herkenbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van historisch water en groen;
- Groene begeleiding van de hoofdroutes;
- Continuïteit in belangrijke boomstructuren;
- Duidelijke, groene (stads)entrees;
- Groene stadsranden.

Dit leidt voor verschillende onderdelen van de hoofdgroenstructuur tot doelen m.b.t. de groene identiteit, leefbaarheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie.

De uitwerking van de visie met betrekking tot *groen in de wijken* (deel 3) geeft een beschrijving van de wijken (opbouw, historische elementen en groen en water). Een wijkspecifieke visie wordt beschreven aan de hand van de vier waarden uit de algemene visie.

Afwegingskader

Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema 'Natuurlijke leefomgeving'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Natuurlijke leefomgeving	*Beschikbaarheid en kwaliteit openbaar groen*	Behoud huidig openbaar groen, waar nodig herstel of verbetering	Toename beschikbaarheid en kwaliteit
	Natuurgebieden	Behoud huidige kwaliteit	Toename kwaliteit
	Biodiversiteit	Behoud huidige status	Toename biodiversiteit

2.5.2 Huidige en toekomstige situatie

Het buitengebied van de gemeente Culemborg heeft een overwegend groen karakter. In het algemeen is 70 tot 90 procent van het buitengebied groen. De kern Culemborg kent wisselende aanwezigheid van groene gebieden. Met name op het bedrijventerrein Pavijen is lokaal zeer weinig groen aanwezig. In de rest van Culemborg wisselen groenstroken en parken zich af met bebouwd gebied. In het bebouwde gebied zorgen groene tuinen en bomen voor lokaal groen.

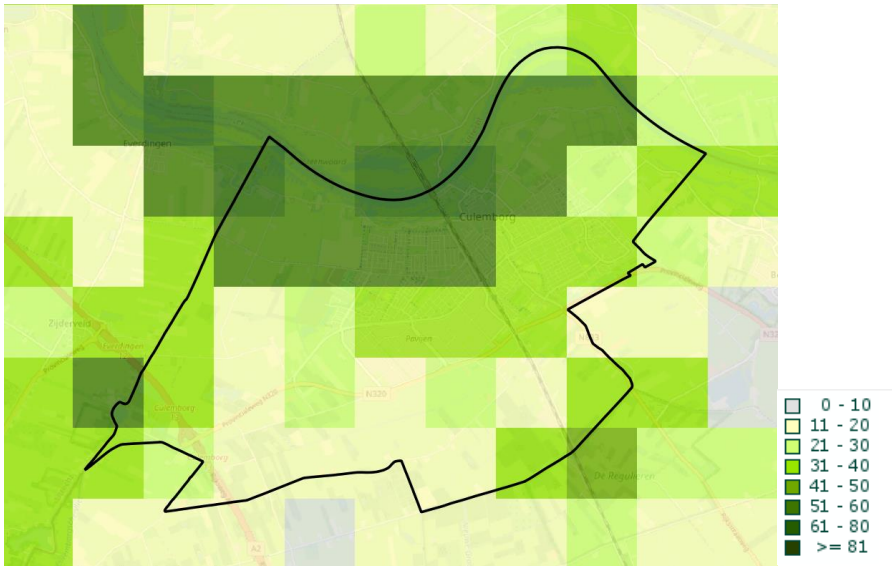
Figuur 2.24: Groenkaart (%)

De soortendiversiteit in de gemeente Culemborg is zeer wisselend, maar kent ook een duidelijke hotspot. De algemene soortendiversiteit en de soortendiversiteit van rode lijst dieren concentreert zich rondom de Lek. Daarnaast is de soortendiversiteit licht verhoogd in het

zuidwesten van de gemeente. Het resterende buitengebied van de gemeente Culemborg kent een lagere soortendiversiteit, zowel voor algemene soorten als voor soorten op de rode lijst.

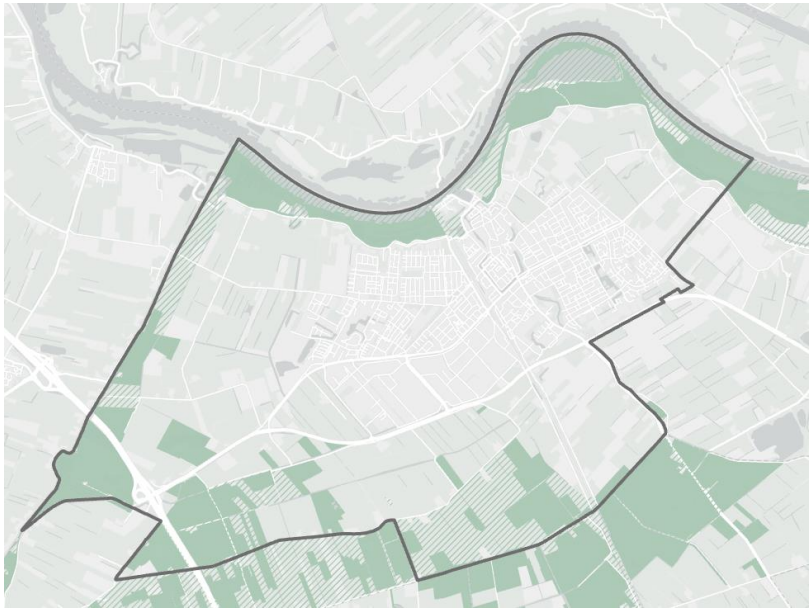
Figuur 2.25: Soortendiversiteit Culemborg

Figuur 2.26: Rode lijst soorten Culemborg

In het noorden van de gemeente Culemborg is de Lek gelegen. De uiterwaarden van de Lek maken deel uit van Natuur Netwerk Nederland (NNN). Ook het zuidwestelijk deel van de gemeente Culemborg is het NNN gelegen. Daarnaast liggen er verschillende ecologische

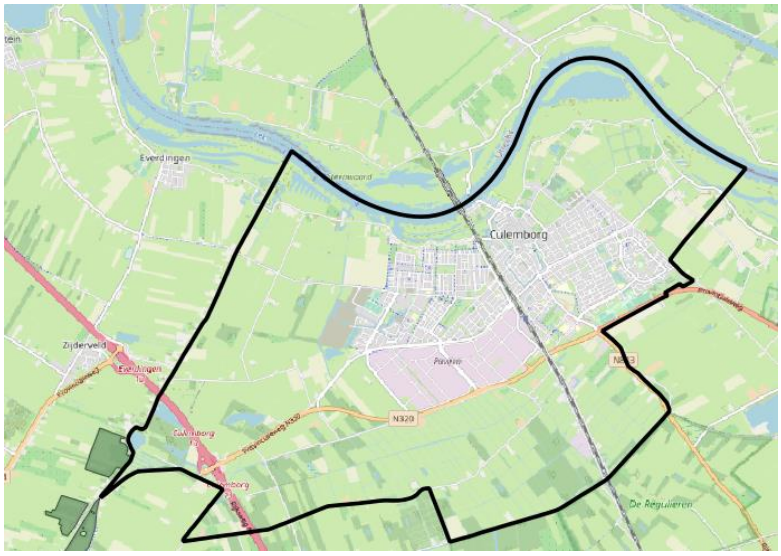
verbindingszones in de gemeente. Deze ecologische verbindingszones hebben als doelsoort de kamsalamander [4].

Figuur 2.27: GNN (Gelders netwerk Nederland) (donkergroen) en ecologische verbindingszones (gestreept)

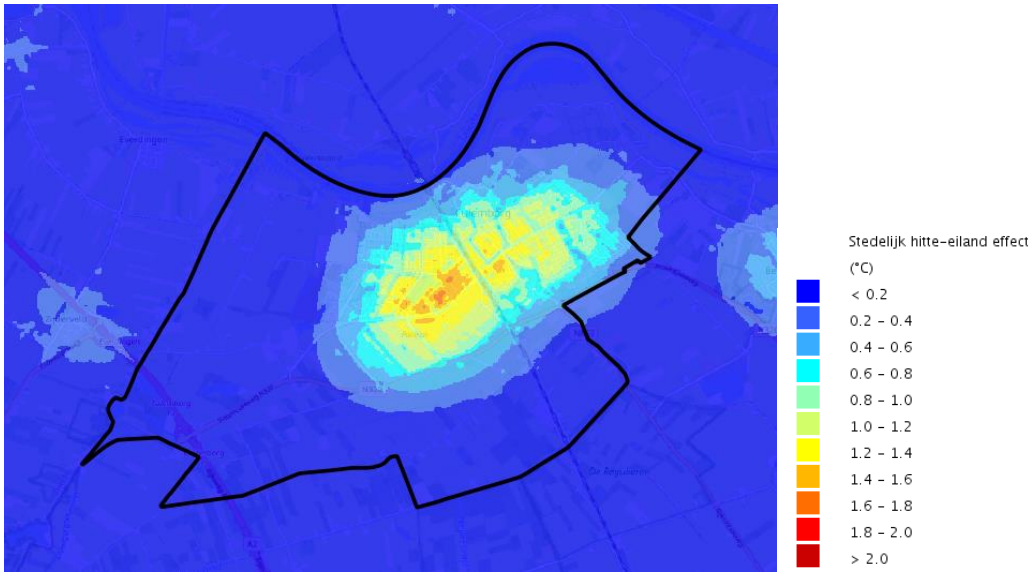
De gemeente Culemborg heeft geen Natura2000 binnen haar grondgebied gelegen. Net buiten haar grens ligt echter Natura2000 gebied 'Lingegebied en Diefdijk Zuid' (habitatrichtlijn). Dit Natura2000-gebied omvat de oeverlanden van de rivier de Linge. Delen van dit Natura2000-gebied bestaan uit gevoelige tot zeer gevoelige habitattypen voor stikstof.

[4] Bureau Waardenburg (n.d.) Inrichtingsvisie EVZ Diefdijk https://www.buwa.nl/inrichtingsvisie-diefdijk.html

Figuur 2.28: Natura2000 gebieden

Als gevolg van klimaatverandering komen extreem warme (zomer)dagen vaker voor. Deze warmte blijft in een stedelijke omgeving gemakkelijker hangen. Op warme dagen kan hierdoor een stedelijk hitte-eiland zich vormen. Dit gebeurt met name in de afwezigheid van groen, blauw en openheid. Deze warmte heeft een negatief effect op mensen, dieren en planten. De kern Culemborg heeft zeer lokaal te maken met een temperatuurstijging van 1,6 tot 1,8 graden boven de feitelijke buitentemperatuur op een warme dag. Het merendeel van het bebouwd gebied is 1,2 tot 1,4 graden warmer. De hitte straalt uit naar het buitengebied, maar een groot deel van het buitengebied heeft te maken met een verwaarloosbare opwarming (minder dan 0,2 graden).

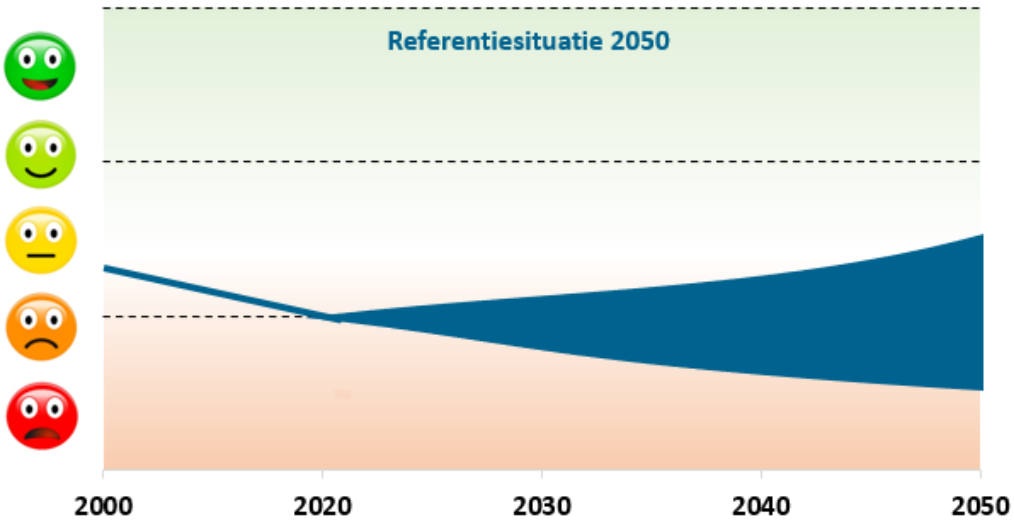
Figuur 2.29: Stedelijk hitte-eiland effect

2.5.3 Beoordeling

De gemeente Culemborg heeft een overwegend groen karakter, met name in het buitengebied is veel groen aanwezig. Het bebouwde gebied heeft een wisselend groen karakter, waarbij er ook op locaties, zoals bedrijventerrein Pavijen, relatief weinig groen aanwezig is. De biodiversiteitswaarden in de gemeente Culemborg concentreren zich rondom de Lek. Zowel de biodiversiteitswaarden als de waarden voor Rode lijst dieren liggen in dit gebied hoger dan in de rest van de gemeente. Langs de Lek ligt NNN (Natuurnetwerk Nederland). Dit wordt verbonden via ecologische verbindingszones met NNN in het zuiden van de gemeente. In de nabijheid van de gemeente is Natura-2000 gebied 'Lingedijk en Diefdijk Zuid' gelegen. Dit gebied bestaat deels uit gevoelige tot zeer gevoelige habitattypen voor stikstof. Biodiversiteit verlies is een grote (inter)nationale calamiteit die ook op het lokale niveau doorwerkt. De gemeente Culemborg zet op haar schaalniveau in om groen te creëren en behouden dat bijdraagt aan de biodiversiteits- en natuurwaarden in de gemeente. De opgaven op het vlak van natuur zijn echter groot. Hierbij kan gedacht worden aan Natuurnetwerk Nederland (verantwoordelijkheid provincie) en aanpak van de stikstofproblematiek. Dit biedt een bron van onzekerheid.

Het hitte-eiland effect in de gemeente Culemborg concentreert zich in de kern Culemborg. Een groot deel van het bebouwde gebied warmt op een warme dag 1,2 tot 1,4 graden op. Lokaal kan het tot 1,6 tot 1,8 graden warmer worden. Door klimaatverandering nemen weersextremen, zoals hitte, toe. Verwacht kan worden dat hierdoor het stedelijk hitte-eiland versterkt wordt. De gemeente Culemborg zet, echter, in op groen voor klimaatbestendigheid onder andere om verkoeling te bieden in stedelijk gebied. De mate van inzet die bij deze ambitie behoort zal bepalen in welke mate het bebouwde gebied opwarmt op warme dagen.

Deze analyse van de huidige situatie en toekomstige ontwikkelingen voor het thema 'Natuurlijke leefomgeving' leiden tot de volgende beoordeling:

2.6 Ruimtelijke kwaliteit

2.6.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

Ruimtelijke kwaliteit is een breed begrip. Het begrip kan een hoeveelheid van factoren omvatten die de kwaliteit van de leefomgeving in een bepaald gebied vergroot. In deze Leefomgevingsfoto wordt onder “ruimtelijke kwaliteit” het volgende verstaan:

- Cultuurhistorie;
- Landschap;
- Archeologie;

‘Cultuurhistorie’ kan verschillende dingen betekenen. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed [RCE] onderscheidt drie categorieën, waarin alle bovenstaande criteria naar voren komen:

1. In de bodem (op land en onder water) bewaarde sporen en resten van menselijke bewoning vanaf het eerste begin van de menselijke bewoning;
2. Historische gebouwen, erven, tuinen, parken en stedenbouwkundige structuren;
3. Landschappelijke elementen, gebieden en ruimtelijke patronen waarin de historische wisselwerking tussen mens en maatschappij enerzijds en de fysieke omgeving anderzijds tot uitdrukking komt: het historische landschap

Beleid

Rijk verleden. Sterke toekomst: Cultuurhistorisch beleid voor Culemborg 2006-2010 (2005)

De visie op cultuurhistorie heeft drie doelen:

- Het inzichtelijk maken van het in de gemeente aanwezige cultuurhistorische erfgoed, door middel van het opstellen van een cultuurhistorische waardenkaart;
- Het integreren van cultuurhistorie in de diverse beleidsvelden van de gemeente;
- Zorgdragen dat er bij alle ruimtelijke ontwikkelingen gekeken wordt of er cultuurhistorische waarden in het geding zijn. Als dat het geval is expliciet af te wegen of en zo ja, hoe ze behouden kunnen blijven c.q. beschermd moeten worden.

Het cultuurhistorisch beleid deelt de gemeente op in drie deelgebieden (het beschermde stadsgezicht; in bebouwde gebied, maar buiten het beschermde stadsgezicht; en het buitengebied) waarvoor aparte ambities zijn opgesteld.
Voor het beschermde stadsgezicht gelden de volgende ambities:

- Behoud en versterking van de kwaliteiten van het Culemborgse beschermde stadsgezicht, inclusief de relatie met buitengebied;
- Culemborg realiseert hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit binnen het beschermde stadsgezicht;
- De gemeente wil draagvlak voor cultuurhistorie bij het publiek vergroten met behulp van het beschermde stadsgezicht;
- De gemeente zal een kansenanalyse opstellen voor het beschermde stadsgezicht (met daarbij oog voor initiatieven vanuit de middenstand)
- Inrichting- en onderhoudsvisies opstellen voor grachten, groen en openbare ruimtes.

Voor het bebouwde gebied buiten het beschermde stadsgezicht gelden de volgende ambities:

- De gemeente zet zich in voor behoud en versterking van cultuurhistorische waarden buiten de singels;

- Bijzondere aandacht zal worden besteed aan 'industrieel erfgoed en bijbehorende woningbouw'.

Voor het buitengebied (de uiterwaarden, weide, bos en water) gelden de volgende ambities:

- De gemeente wenst een inventarisatie en waardering van de aanwezige cultuurhistorische elementen in het buitengebied;
- De hoge eisen ten aanzien van de beeldkwaliteit in het buitengebied blijven gehandhaafd;
- De gemeente stelt zich ten doel de cultuurhistorische waarden in het buitengebied meer in de publieke belangstelling te krijgen.

Daarnaast worden er ambities op andere vlakken gesteld: archeologie; monumenten en publiek en communicatie.

Voor archeologie gelden de volgende ambities:

- Culemborg zorgt op gemeentelijk niveau voor de implementatie van het 'verdrag van Malta' en ontwikkelt een eigen archeologie beleid, geformuleerd in de gemeentelijke nota Archeologie;
- Culemborg streeft naar zoveel mogelijk behoud in situ van archeologische waarden;
- De gemeente wil archeologische waarden daadwerkelijk beschermen.

Voor monumenten gelden de volgende ambities:

- De gemeente wil monumenten van lokaal belang beschermen en zo behouden voor de toekomst;
- De gemeente werkt aan een intensieve cultuurhistorische begeleiding van bouwplannen en ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente;
- Monumenten in Culemborg bestaan niet alleen uit karakteristieke gevels, maar vormen met heel hun bouwmassa en interieur samenhangende getuigen van plaatselijke geschiedenis.

Op het vlak van publiek en communicatie gelden de volgende ambities:

- De gemeente wil inwoners laten delen in de cultuurhistorische rijkdom van de stad en haar omgeving;
- Binnen de gemeentelijke diensten wil de gemeente meer bekendheid geven aan (het belang van) cultuurhistorische waarden;
- De gemeente wil onderscheiden doelgroepen voorzien van informatie over cultuurhistorie in al zijn facetten en zo meer bij dit onderwerp betrekken;
- De gemeente streeft naar een betere afstemming tussen de beleidsterreinen toerisme en cultuurhistorie.

Kerkenvisie (2021)

Het beleidsdocument *Rijk verleden. Sterke toekomst: Cultuurhistorisch beleid voor Culemborg 2006-2010* pleit voor integratie van stedelijke cultuurhistorie in andere beleidsterreinen van de gemeente. De kerkennota streeft naar behoud van waarden; én het vinden van nieuwe functies en aanpassingen. Kerken vormen belangrijk cultuurhistorisch erfgoed en vormen een (potentiële) toeristische trekpleister. De kerken in de gemeente worden door diverse geloofsgemeenschappen gebruikt en verschillen ook sterk in ouderdom. In cultuurhistorische waarden zijn met name de kerken in de binnenstad sterk waardevol.

Voor de transformatie van huidig naar toekomstgebruik van de kerkgebouwen gebruikt de gemeente Culemborg de transformatieladder. Wanneer een kerkeigenaar meldt dat de lasten niet meer gedragen kunnen worden of dat het religieus gebruik van een gebouw op termijn

beëindigd zal worden komt de gemeente Culemborg in actie. Gezamenlijk wordt gekeken naar toekomstscenario's voor een gebouw. De eerste stap hierbinnen is het opstellen van een bouwhistorische en cultuurhistorische waardenbepaling. Daarna wordt gekeken naar een mogelijke toekomst. Hierbinnen gaat stap 1 altijd voor stap 2. Onderstaand figuur toont de stappen van de transformatieladder:

Welstandsnota (2004)

De Welstandsnota geeft een toelichting op het beleid in de gemeente, geeft welstandscriteria, beschrijft welstandsprocedures en benoemt, inventariseert en karakteriseert de lokale ruimtelijke karakteristieken. Deze karakteristieken zijn vervolgens vertaald in deelgebieden en thema's en vormen de basis voor gebiedsgericht welstandsbeleid binnen de gemeente.
Aan de hand van algemene-, gebiedsgerichte-, objectgerichte- en sneltoetscriteria is invulling gegeven aan de welstandseisen in de gemeente. Voorts gelden geen welstandscriteria bij (her) ontwikkelingsprojecten die de bestaande ruimtelijke structuur en karakteristiek doorbreken. Hierbij passende welstandscriteria kunnen niet opgesteld worden zonder concreet stedenbouwkundig plan. Het opstellen van welstandscriteria is dan ook vast onderdeel van de stedenbouwkundige planvoorbereiding.
Op basis van ruimtelijke analyse kunnen samenhangende gebieden worden onderscheiden. Verschillende toetsingsniveaus zijn vertaald naar verschillende gebieden. Per gebied is aangegeven welk welstandsregime van toepassing is. Voor gebieden met een hoge waardering gelden meer criteria.

Regieplan Binnenstad

Het Regieplan openbare ruimte versterkte stad Culemborg (afgekort: Regieplan binnenstad) zet in op de ruimtelijke kwaliteit van de Binnenstad (stedelijke stratenpatroon; historische poorten etc.) en de samenhang met het omliggende landschap. Het regieplan geeft een toetsingskader dat gericht is het creëren van samenhang tussen toekomstige projecten in de binnenstad. Het regieplan wordt ingebracht als bouwsteen voor de omgevingsvisie.

Afwegingskader

Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema 'Ruimtelijke kwaliteit'.

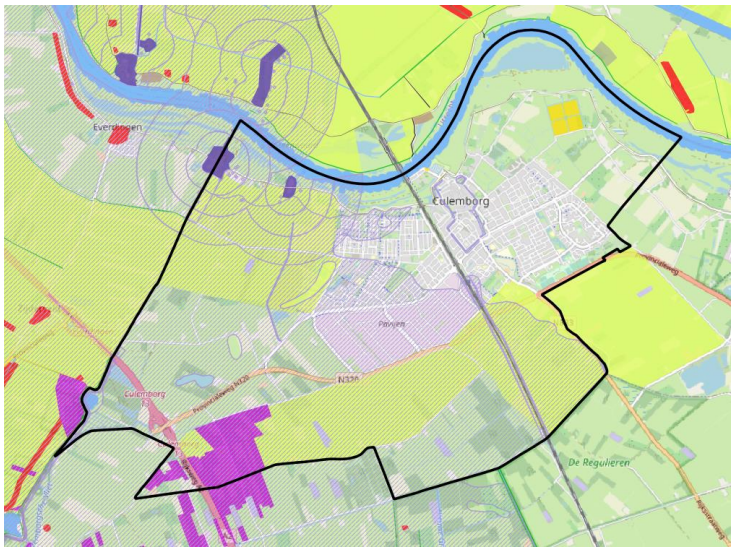
Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Ruimtelijke kwaliteit	*Landschap*	Behoud van huidige kwaliteiten	Instandhouding landschappelijke waarden
	Cultuurhistorie	Behoud van huidige kwaliteiten	Instandhouding cultuurhistorische waarden. Erfgoed een volwaardige plek geven in ruimtelijke ontwikkelingen
	Archeologie	Behoud van huidige kwaliteiten	Instandhouding archeologische waarden.

2.6.2 Huidige en toekomstige situatie

Culemborg is gelegen in het riviergebied. De landschapszones bestaan hier uit overwallen/crevasseruggen en kommen/overstromingsvlakten. De landinrichting heeft een sterke relatie met de strijd tegen het water. In het westen van de gemeente kan het water moeilijk wegstromen, dit heeft in het verleden geleid tot de vorming van veen. Over deze veenlagen is klei afgezet. Het midden en oosten van de gemeente kent oeverwallen en komontginningen. Op de oeverwallen vormden zich nederzettingen welke verder groeiden, bijv. door koopontginningen welke georganiseerd werden door de bisschop van Utrecht (Lanxmeer, Voorkoop). Voor de afwatering van deze gebieden werd de Bisschopsgraaf aangelegd, die het water naar de Linge afvoerde.
Culemborg is ontstaan bij het verdwenen kasteel van Beusichem (1275). Het kreeg in 1318 stadsrechten, waarna de stad werd ommuurd. In 1370 en 1390 volgden uitbreidingen naar het noorden en zuiden, waardoor een 'driestad' ontstond. Op enkele plaatsen aan de westkant van de stad zijn nog resten van de 14de-eeuwse stadsmuren te vinden. Culemborg was een vrijstad, waar vrijmarkten werden gehouden. Het stadje had een vroeg-industrieel karakter, onder meer doordat er zijdelint werd gefabriceerd. De ruimtelijke kwaliteit van de gemeente Culemborg ligt dan ook in het natuurlijk systeem van de gemeente Culemborg (natuur, bodem en water) en het landgebruik door de eeuwen heen (cultuurhistorie). Deze twee aspecten zijn met elkaar verweven.

Het buitengebied van de gemeente Culemborg is met name gelegen in de kommen. Tot begin van de 19de eeuw konden deze gebieden (voornamelijk in de winter) onder water komen te staan. Door de uitvoering van ruilverkaveling en het verlagen van het grondwaterpeil aan het eind van de 20ste eeuw veranderde het landschap in deze gebieden heftig. Nieuwe boerderijen werden aangelegd. Op de oeverwallen en stroomruggen werd door de bodemgesteldheid van oudsher al landbouw bedreven. In de huidige situatie is dit deel van het gebied nog steeds in gebruik als akkerland waarvan veel als laagstamfruitboomgaard. In de kommen en uiterwaarden is van oudsher veel grasland aanwezig. Het landschappelijke karakter; de afwisseling tussen kommen, oeverwallen en de natuurwaarden vormen belangrijke landschappelijke kwaliteiten van het buitengebied. Het buitengebied van Culemborg is voor een deel onderdeel van de Nieuwe Hollandse waterlinie. Het inundatiestelsel Lek – Everdingen is relatief compleet en gaaf.

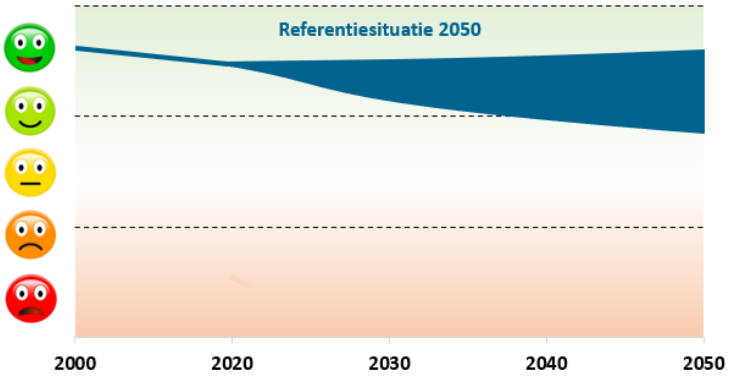
De binnenstad wordt gekenmerkt door een groot aantal beschermde rijksmonumenten. De historische binnenstad en enkele gebieden directe omgeving van de binnenstad zijn dan ook aangewezen als 'beschermd stadsgezicht'. De rest van de bebouwde omgeving van Culemborg vertelt het verhaal van de groei van de stad. Met de aansluiting op het spoor in 1868 volgde industriële ontwikkeling en ging de stad groeien. Met name de sigarenindustrie bloeide. Nieuw wijken als de Bloemenwijk en het Keestrakwartier werden tot 1940 gebouwd. Naoorlogse uitbreidingen betroffen onder meer Terweijde en Parijsch. Richting de A2 is een groot bedrijventerrein aangelegd, langs de N320.

Figuur 2.30: Cultuurhistorische elementen

2.6.3 Beoordeling

De ruimtelijke kwaliteit van de gemeente Culemborg is hoog. Verschillende onderdelen van het landschap worden beschermd doordat ze het verhaal van de ontstaangeschiedenis relatief gaaf weergeven. Voorbeelden zijn het inundatiestelsel Lek-Everdingen (Unesco werelderfgoed) en het stadscentrum van Culemborg (beschermd stadsgezicht). Door hedendaagse ontwikkelingen (woningbouw, energie opwekking) staan deze waarden wel onder druk.

Referentiesituatie 2050
2000
2020
2030
2040
2050

2.7 Bodem, water en ondergrond

2.7.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

Het aspect 'bodem, water en ondergrond' heeft betrekking op klimaatadaptatie, grondgebruik en bodemkwaliteit. Klimaatadaptatie is belangrijk met het oog op het bereiken van klimaatrobuustheid: het kunnen omgaan met de impact van extreme weerssituaties. Het bodem- en watersysteem bieden hiervoor belangrijke randvoorwaarden. Daarnaast is de algehele gebruik van de bodem ook een belangrijk thema binnen dit aspect.

Beleid

Regionale (klimaat)Adaptatie Strategie

De gemeenten Buren, Culemborg, Lingewaard, Maasdriel, Neder Betuwe, Overbetuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel vormen samen de regio Klimaat Actief Rivierenland (KAR). Op regionaal niveau is een adaptatie strategie vastgesteld. Met de regionale adaptatie strategie wordt gestreefd naar:

- Klimaatbestendigheid is een leidend principe in beleid en besluitvorming - op deze manier maken we bewuste keuzes voor een goed woon-, werk- en leefklimaat.
- Onze kernen zijn groen, hittebestendig en gewapend tegen overvloedige regenval en langdurige wateroverlast.
- Het landelijk gebied van Rivierenland is voorzien van een klimaatrobuuste groenblauwe structuur.
- Vitale functies zijn bestand tegen hitte en wateroverlast (piekbuien en/of overstromingen).

Deze punten gelden ook op gemeentelijk niveau, doordat het besluit vastgesteld is door de raad. Een Lokale Adaptatie Strategie wordt in voorjaar 2022 behandeld door de raad.

Afwegingskader

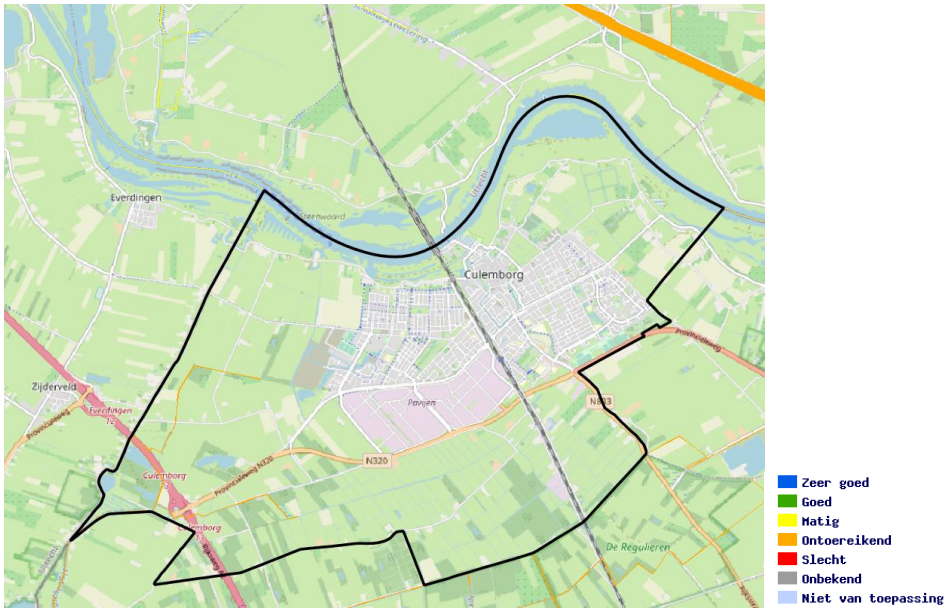
Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema 'Bodem, water en ondergrond'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Bodem, water en ondergrond	*Oppervlaktewater*	Goede waterkwaliteit voor alle oppervlaktewaterlichamen	Behalen Kader Richtlijn Water-status oppervlaktewaterlichamen
	Grondwater	Huidige situatie	Verbetering kwaliteit grondwater
	Waterbergend vermogen ondergrond	Huidige situatie	Beheersen en voorkomen van risico's van droogte en extreme neerslag
	Bodemkwaliteit	Geen vervuilde locaties	Minder vervuilde locaties

2.7.2 Huidige en toekomstige situatie

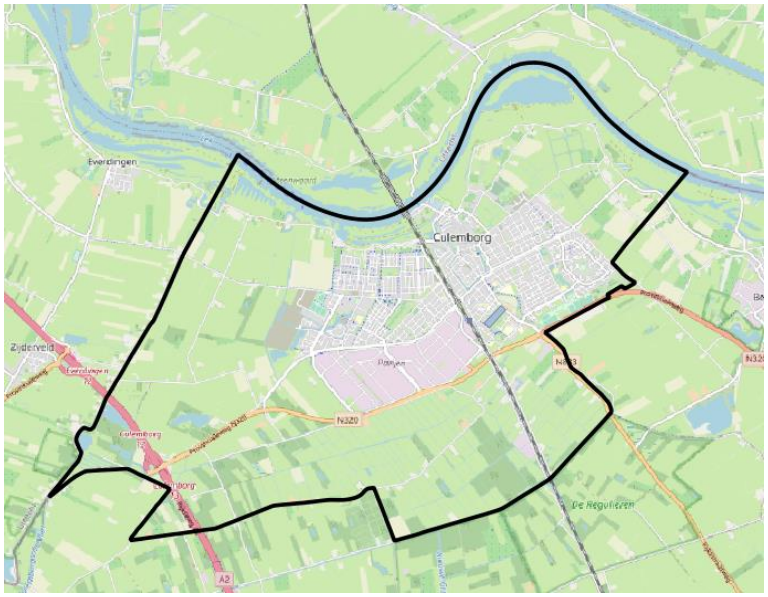
In de gemeente Culemborg zijn verschillende oppervlaktewaterlichamen met een KRW-status gelegen. In het noorden van de gemeente stroomt de Lek. De ecologische status van deze rivier is

ontoereikend. Daarnaast hebben verschillende lokale oppervlaktewaterlichamen een matige status: de Culemborgsche Vliet; de Nieuwe Graaf en de Prijsche Wetering. Lidstaten hebben tot uiterlijk 2027 om een goede status te bereiken, na een verlenging van twee keer zes jaar. Als oppervlaktewateren in 2027 nog steeds geen 'goede' status hebben, moeten lidstaten aantonen dat ze alle benodigde maatregelen hebben genomen om dit doel op de langere termijn wel te behalen. In het Bestuursakkoord Water (2011) hebben het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) vastgelegd hoe ze samenwerken. Eindverantwoordelijke voor de uitvoering van de KRW is het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De inzet om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren maakt dat verwacht wordt dat deze toe zal nemen richting de Europese norm. Het is echter onzeker of deze bereikt wordt en in welke mate de maatregelen bijdragen aan de oppervlaktewaterkwaliteit.

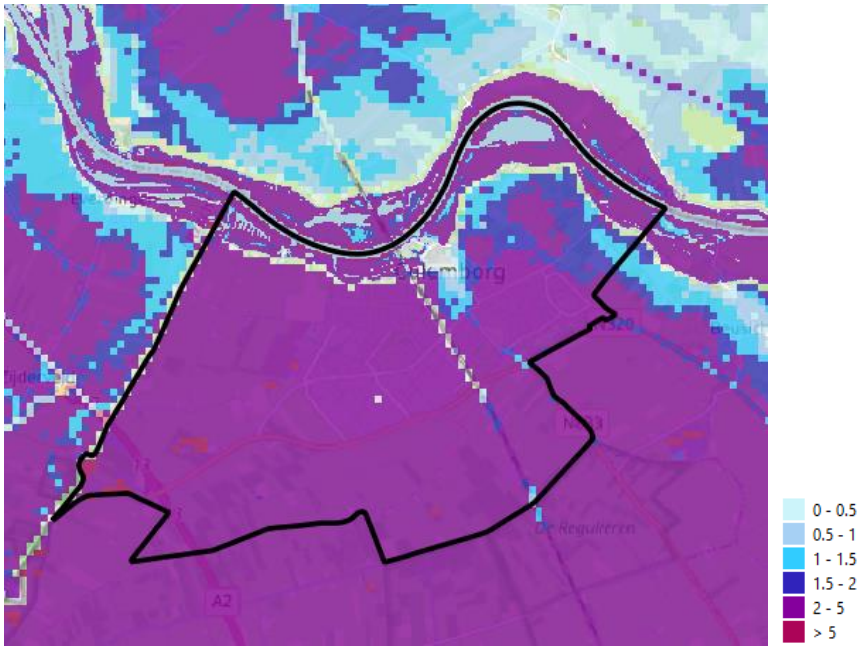
Figuur 2.31: Oppervlaktewater kwaliteit KRW-oppervlaktewaterlichamen

In de gemeente Culemborg is een waterwingebied gelegen. In de wijk EVA-Lanxmeer zijn meerdere waterbronnen van waterbedrijf Vitens gelegen. Per jaar wordt er maximaal 2 miljoen liter grondwater onttrokken.

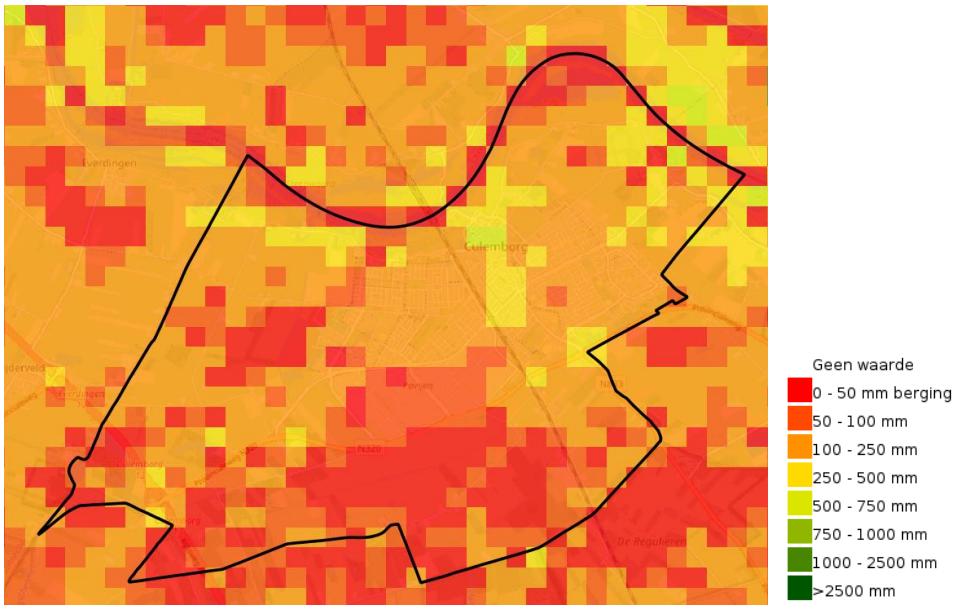
Figuur 2.32: Waterwingebied

In de gemeente Culemborg bestaat een middelgroot risico op overstroming. De gemiddelde waterdiepte ligt tussen de 2 en 5 meter. De kern Culemborg staat minder diep onder water in het geval van een overstroming. De gemiddelde waterdiepte bij overstroming bevindt zich tussen de 1 en 2 meter, met lokaal uitschieters naar 5 meter. Naar de toekomst toe kan er een vergroting van het risico op overstromingen optreden door de toename in neerslagextremen en de daaraan gerelateerde piekafvoer in de Lek en de Waal.

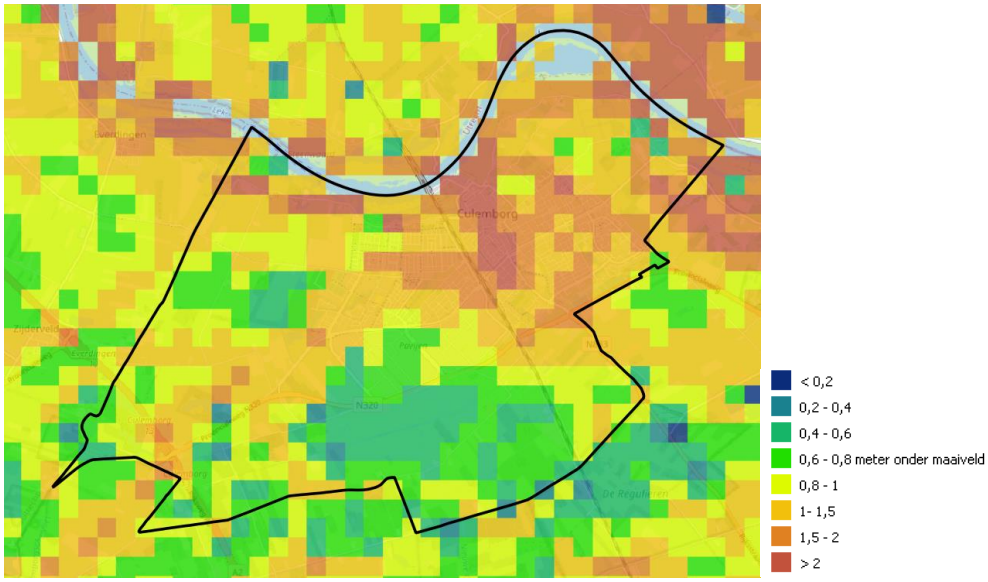
Figuur 2.33: Waterdiepte (in meter) bij een overstroming (middelgroot overstromingsrisico)

Dichterbij de rivier zijn de oeverwallen gelegen. Deze gronden bestaan uit zavel en lichte klei. In de het achterliggende gebied, de zogenaamde kommen, bevinden zich met name gronden bestaande uit zware klei. Op sommige plekken bevindt zich daarbij ook veen in de ondergrond. Dit verloop is tot op zekere hoogte ook zichtbaar in het verloop van het waterbergend vermogen van de ondergrond (Figuur 2.34). Dichterbij de rivier ligt dit hoger dan verder van de rivier. Het waterbergend vermogen is, ondanks dit relatieve verschil, in de gehele gemeente beperkt. In het licht van klimaatverandering is het van belang dat wateroverschotten op een moment vastgehouden kunnen worden in het gebied tot een later moment. Naar de toekomst toe zullen er meer neerslag extremen optreden; het beperkte vermogen van de bodem om hier mee om te gaan maakt dat andere maatregelen van belang zijn om wateroverlast tegen te gaan. Beleidsmatig wordt ingezet op het klimaatrobuust en waterrobuust maken van het landschap.

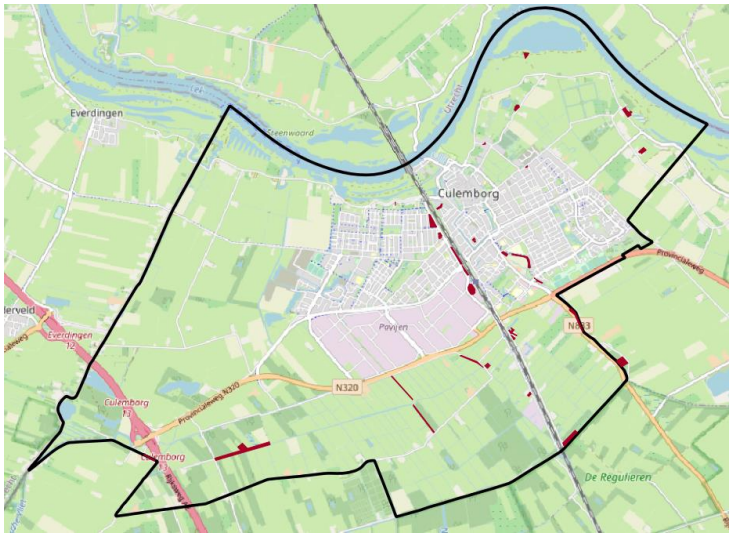
Figuur 2.34: Waterbergend vermogen ondergrond

Het noorden van de gemeente Culemborg heeft in de zomer te maken met lokaal diepe grondwaterstanden. In de rest van het gebied bevindt het grondwater zich ondiep onder het maaiveld. Naar de toekomst toe kan de grondwaterstand dieper komen te liggen in de zomer. Dit betekent dat mogelijk veenlagen in de ondergrond droog komen te liggen. Voor de gemeente Culemborg wordt lokaal een beperkte mate van bodemdaling verwacht in een extreem scenario van klimaatverandering naar 2050 toe.

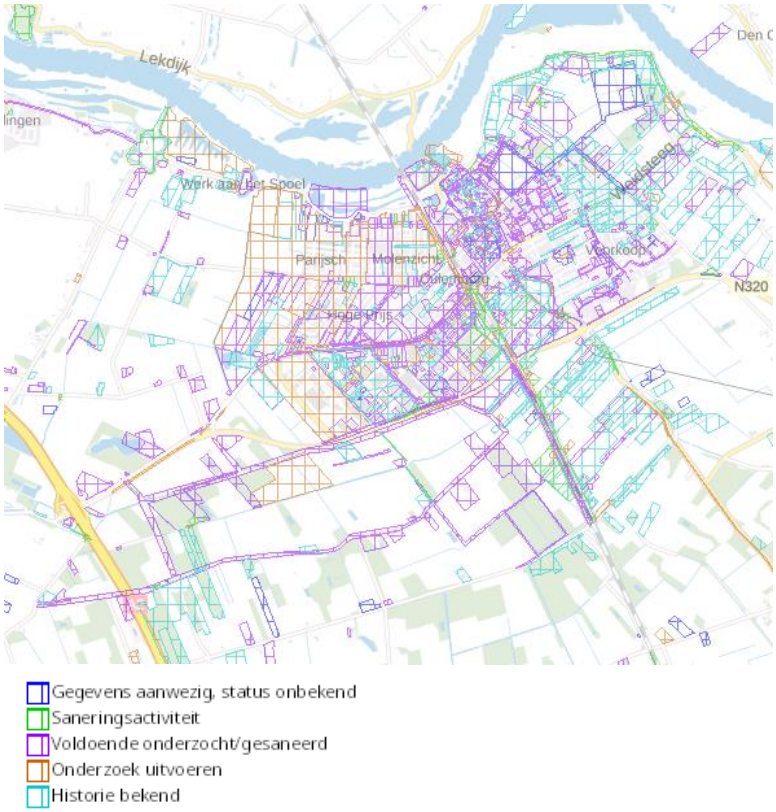

Figuur 2.35: Gemiddeld Laagste Grondwaterstand

Landelijk beleid stelt strikte eisen voor de bodemkwaliteit. Bij nieuwe ontwikkelingen moet worden voldaan aan de basisbodemkwaliteit voor de gewenste functies, Dit leidt ertoe dat bij ontwikkelingen de bodemkwaliteit enkel gelijk kan blijven indien deze voldoet aan de bodemkwaliteit voor de gewenste functie of kan verbeteren. In de gemeente Culemborg zijn verschillende voormalige stortplaatsen aanwezig (Figuur 2.36). In de kern van Culemborg heeft op grote schaal sanering plaatsgevonden. Daarnaast wordt er op bepaalde locaties onderzoek uitgevoerd of vindt er saneringsactiviteit plaats.

Figuur 2.36: Voormalige stortplaatsen Culemborg

Figuur 2.37: Voortgang bodemonderzoek (bodemloket)

Door autonome ontwikkelingen is er steeds meer ruimte nodig in de ondergrond voor verschillende kabels en leidingen, riolering en bodemenergie systemen (open en gesloten).

2.7.3 Beoordeling

In de gemeente Culemborg zijn verschillende KRW-oppervlaktewaterlichamen gelegen. De ecologische kwaliteit van deze oppervlaktewaterlichamen is nog niet afdoende. Tot 2027 hebben lidstaten de tijd om een goede status voor deze oppervlaktewaterlichamen te bereiken. Het is onzeker in welke mate en op welke termijn de kwaliteit van het oppervlaktewater verbeterd. In de gemeente Culemborg wordt grondwater onttrokken t.b.v. drinkwaterwinning.
Het veranderende klimaat, en de daaraan gerelateerde toename van extremen in neerslag en droogte, is van invloed op verschillende aspecten van het thema ‘bodem, water en ondergrond’.

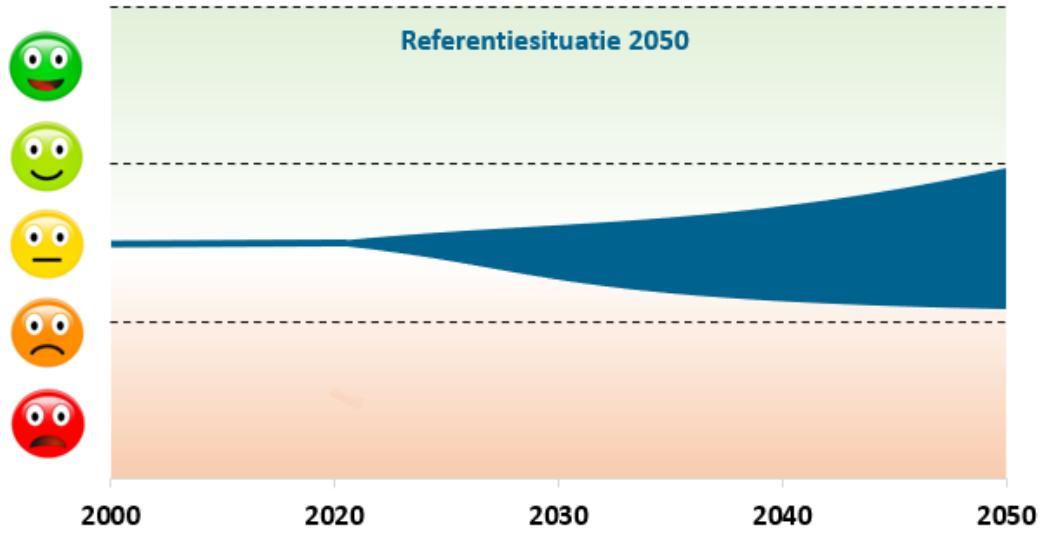
- De gemeente Culemborg heeft te maken met een middelgroot risico op overstroming. Het risico loopt mogelijk op naar de toekomst toe door de toename in weersextremen.
- De ondergrond in de gemeente Culemborg hebben van nature een beperkt waterbergend vermogen. Dit betekent dat de ondergrond een beperkt vermogen heeft om om te gaan met de extremere neerslagpieken. Dit betekent dat maatregelen die mogelijke wateroverlast tegengaan van belang zijn.
- De gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) ligt lokaal diep in de zomer. Naar de toekomst toe kan de grondwaterstand in de zomer dieper komen te liggen. Dit betekent dat mogelijke veenlagen in de ondergrond kunnen gaan oxideren, waardoor

bodemdaling optreedt. Lokaal wordt er in de gemeente een beperkte mate van bodemdaling verwacht in een extreem scenario van klimaatverandering voor 2050.

Autonoom wordt een groeiend gebruik van de ruimtegebruik in de ondergrond verwacht (kabels en leidingen, bodem energie systemen).

Op verschillende plekken bevinden zich voormalige stortplaatsen. Een groot deel van de gemeente is voldoende onderzocht of gesaneerd. Geen bijzondere autonome ontwikkelingen worden op dit vlak verwacht.

Dit leidt tot de volgende beoordeling:

2.8 Duurzaamheid

2.8.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

Duurzaamheid is een aspect dat veel verschillende toepassingen heeft. Het beschrijft een manier van omgaan met de leefomgeving waarbij er integraal gekeken wordt naar het natuurlijk, economisch en sociaal systeem. Hierbij wordt het huidige gebruik van de leefomgeving zo ingevuld dat het geen schade berokkend aan de behoeften van toekomstige generaties.

Beleid

Programma Energietransitie (2020)

De gemeenteraad heeft tot doel gesteld om in 2040 energieneutraal te zijn. Dit betekent dat er evenveel duurzame energie wordt opgewekt als dat er verbruikt wordt. Hieronder worden de korte termijndoelen uitvoeringsagenda 2017.

	2015	**2020**	**2023**	**2026**
Energieverbruik (TJ)*	1778	1685	1595	1491
Windenergie (TJ)	42	42	149	215
Zonnestroom (TJ)	6	35	60	85
Overige hernieuwbare energie (TJ)	36	41	44	47
Percentage hernieuwbare energie (%)	4,7	7	15,8	23,2

Eén-derde van het energieverbruik betreft de verbranding van aardgas. Landelijk is het beleid er op gericht dat het gebruik van aardgas richting 2050 met 95% of meer wordt gereduceerd. Om deze omschakeling handen en voeten te geven heeft de gemeente een Transitievisie warmte opgesteld.

Transitievisie Warmte

De gemeente Culemborg heeft een Transitievisie Warmte opgesteld. Uitgangspunten van de visie zijn:

- Betaalbaarheid voor de eindgebruiker;
- Betrouwbaarheid voor de eindgebruiker;
- Samenwerking met stakeholders en andere gemeenten;
- Participatie met bewoners en ondernemers;
- Nu beginnen, maar flexibel zijn;
- Faciliteren van ontwikkelingen;
- De gemeente heeft een voorbeeldrol.

De gemeente zet in op twee lijnen van aanpak:

- Aanpak beperking warmtevraag: Een aanpak gericht op het zoveel mogelijk isoleren van woningen en andere gebouwen.
- Aanpak participatie: Een aanpak om de verdere transitie naar een warmtenet gezamenlijk (met gemeente, andere overheden, marktpartijen én inwoners) betaalbaar te krijgen (haalbaarheidsstudies).

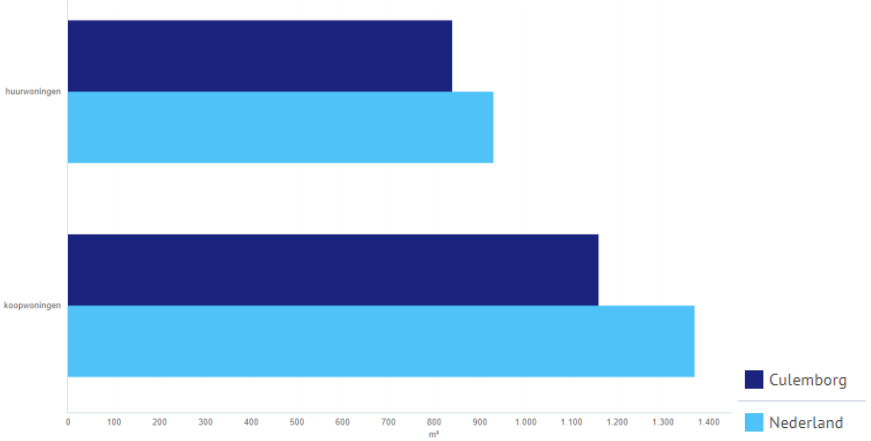
Afwegingskader

Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema 'Duurzaamheid'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Duurzaamheid	*Aardgasvrij*	95 procent reductie in aardgasgebruik in 2050	Meer aardgasvrije woningen
	Energieverbruik	In 2040 energieneutraal; In 2026 1491 TJ energieverbruik	Afname energieverbruik
	Opwek duurzame energie	In 2040 energieneutraal; in 2026 23,2 procent energie van hernieuwbare oorsprong.	Toename opwek van duurzame energie
	Circulariteit	Volledig circulair	Meer circulariteit in ketens van productie, gebruik en hergebruik (of afval).

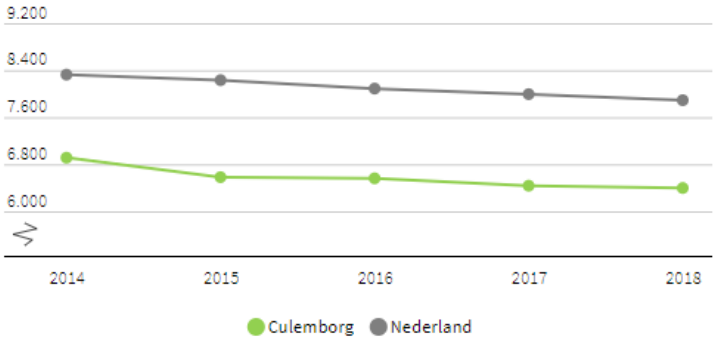
2.8.2 Huidige en toekomstige situatie

Het gemiddeld aardgasverbruik is in de gemeente Culemborg de afgelopen jaren licht afgenomen voor zowel huur- als koopwoningen. In 2019 lag het gasverbruik voor woningen in Culemborg onder het Nederlands gemiddelde. Dit was voor koopwoningen sterker (210 m^3 verschil) dan voor huurwoningen (90 m^3 verschil).

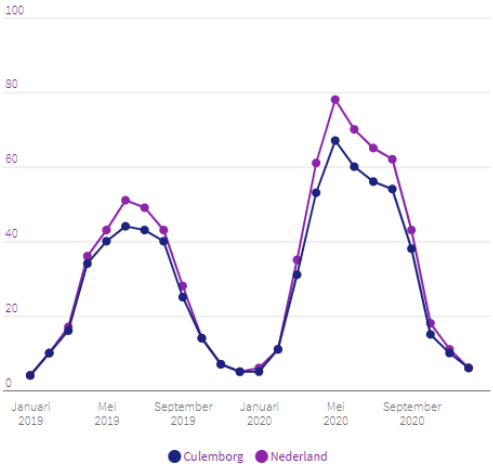
Figuur 2.38: Gemiddeld gasverbruik woningen (m^3) in Culemborg

Het energiegebruik in de gemeente Culemborg lag in de jaren 2014 tot 2018 constant onder het Nederlands gemiddelde. De afname in energiegebruik gaat gelijk op met de lichte afname in de rest van Nederland. Van de gebruikte energie in Culemborg is van 7,2 procent bekend dat deze van duurzame oorsprong is, terwijl voor heel Nederland dit percentage 8,5 procent is.

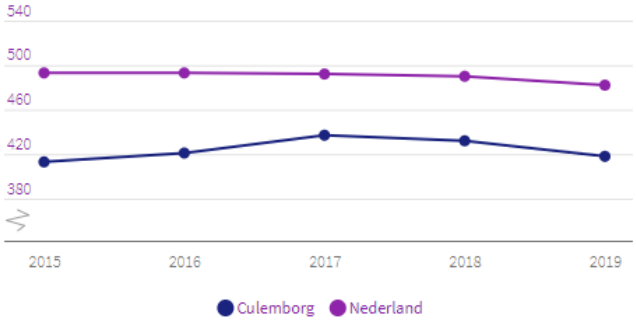
Figuur 2.39: Energiegebruik (KWh/inwoner/jaar)

In heel Nederland had in 2019 12,3 procent van de woningen zonnepanelen. In de gemeente Culemborg ligt het percentage huizen met zon-op-dak hoger. Het betreft 17,8 procent van de woningen. De hoeveelheid opgewekte zonne-energie ligt dicht tegen het Nederlands gemiddelde aan. Nederland-breed ligt het aantal opgewekte KWh per inwoner licht hoger dan de opgewekte zonne-energie in Culemborg.

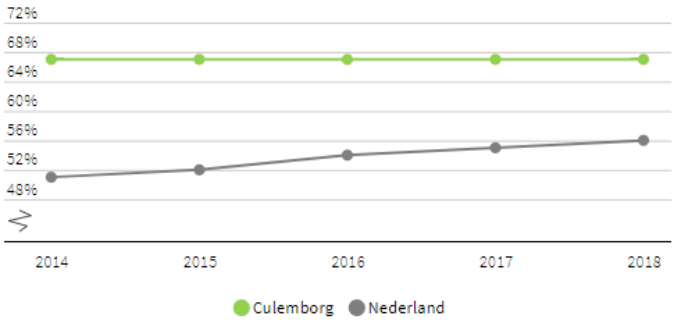
Figuur 2.40: Opgewekte zonne-energie (KWh/inwoner)

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner is de afgelopen jaren in Culemborg relatief stabiel geweest. Tussen 2015 en 2017 is een licht toename waarneembaar, maar na 2017 zet een daling in. De gemiddelde afvalproductie lag in 2019 op 418 kg, onder het Nederlands gemiddelde (482 kg).

Figuur 2.41: Totaal huishoudelijk afval (kg/inwoner)

In de gemeente Culemborg wordt gemiddeld minder grof huishoudelijk afval geproduceerd dan in Nederland. In Nederland wordt per inwoner 30 kg grof huishoudelijk afval ingeleverd, terwijl in Culemborg 15 kg het gemiddelde is. Van het ingeleverde fijne en grof huishoudelijk afval wordt een groot deel gescheiden (67 procent). Dit aandeel is al enkele jaren stabiel. In Nederland lag het aandeel gescheiden fijn en grof huishoudelijk afval op 56 procent.

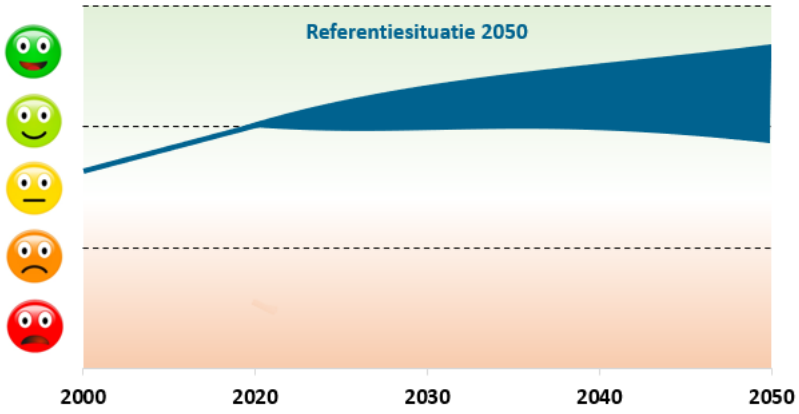
Figuur 2.42: Totale hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk afval dat wordt gescheiden (%)

2.8.3 Beoordeling

In 2019 lag het gasgebruik van woningen onder het Nederlands gemiddelde. Met name voor koopwoningen was het verschil in gebruik relatief sterk in vergelijking met het gemiddelde verbruik van woningen. In vergelijking met de rest van Nederland staat de gemeente Culemborg goed voor de verdere afname van het gasverbruik. Echter, een afname van 95 procent in gasverbruik voor 2050 is een grote opgave waarbinnen nog grote stappen gezet moeten worden. De gemeente Culemborg heeft beleid opgesteld (zoals de concept transitievisie warmte) opgesteld om aan deze opgave richting te geven.
De gemeente Culemborg heeft als ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. Dit heeft betrekking op zowel het energieverbruik in de gemeente als de opwek van duurzame energie. Het energieverbruik ligt in Culemborg al verschillende jaren onder het Nederlands gemiddelde. Van de gebruikte energie is 7,2 procent van duurzame oorsprong. Voor 2026 is gesteld dat 23,2 procent van de energie van duurzame oorsprong dient te zijn. Dit betekent dat er nog grote stappen gezet moeten worden op het vlak van verduurzaming van de energie sector.
In de gemeente Culemborg wordt gemiddeld minder afval geproduceerd dan in de rest van Nederland. Het geproduceerde afval wordt daarnaast ook bovengemiddeld vaak gescheiden. Op

het vlak van circulariteit in de huishoudelijke afvalketen doet de gemeente Culemborg het relatief goed. Om volledig circulair te worden dienen echter nog grote stappen gezet te worden. De gemeente Culemborg zet zich in voor het sluiten van lokale ketens.

De bovenstaande punten leiden tot de volgende beoordeling:

2.9 Mobiliteit

2.9.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

Dagelijks vinden er vele verkeersbewegingen plaats. De basis wordt hiervoor geboden door een goed onderhouden en toegankelijk infrastructuur voor verschillende vervoersmogelijkheden. Het aspect 'mobiliteit' gaat in op de status en het gebruik van deze infrastructuur met oog voor de toekomstige ontwikkeling naar emissieloos vervoer.

Beleid

Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) (2020)

De hoofddoelstelling van het GVVP is optimale bereikbaarheid van de gemeente. Belangrijke randvoorwaarden worden gevormd door duurzaamheid, leefbaarheid en veiligheid. Voor elk van deze aspecten zijn doelstellingen geformuleerd. Deze zijn hieronder in willekeurige volgorde overgenomen uit het GVVP.

Bereikbaarheid

- Ontwikkelen van duidelijke en veilige routes voor gemotoriseerd verkeer en langzaam verkeer, met als belangrijk aandachtspunt de verbindingen tussen oost en west Culemborg.
- Doorgroei van station Culemborg naar een regionale hub waar reizigers gemakkelijk kunnen overstappen naar verschillende vervoersvormen, met minimaal behoud van de bestaande OV-lijnen.
- Optimale aansluitingen vanuit de bebouwde kom naar de N320, zodat gemotoriseerd verkeer vlot kan worden afgewikkeld naar de N320 en A2.
- Ontwikkelen van een doorgaande fietsverbinding Geldermalsen – Culemborg – Utrecht met een vaste verbinding over de Lek.
- Bieden van voldoende parkeerfaciliteiten voor auto en fiets in het centrumgebied, bij het station en bij de winkelcentra, met parkeerconcentraties ten behoeve van lang parkeren aan de randen van het centrum.
- Goede bereikbaarheid voor hulpdiensten.

Duurzaamheid

- Comfortabele en veilige routes voor langzaam verkeer, zodat inwoners binnen de bebouwde kom zoveel mogelijk gebruik gaan maken van de fiets of te voet gaan.
- Verbeteren van de laadmogelijkheden voor elektrische voertuigen en stimuleren van het gebruik van deze voertuigen.
- Het centrum van Culemborg primair inrichten voor langzaam verkeer (voetganger en fiets).
- Aantal vervoersbewegingen in het centrum verminderen door de bevoorrading van winkels te concentreren.
- Pakketdiensten verduurzamen door gebruik te maken van hubs aan de randen van de stad en duurzaam transport in de wijken.

Leefbaarheid

- Betrekken van omwonenden en stakeholders bij verkeersmaatregelen in straten en buurten, met name op het gebied van verkeersveiligheid en als onderdeel van een wijkgerichte aanpak.
- Verbeteren van de luchtkwaliteit en terugdringen van de uitstoot van fijnstof en NO_2 door stimuleren van elektrisch vervoer en fiets.

De doelstellingen uit het GVVP leiden tot verschillende maatregelen. De gemeente Culemborg neemt als uitgangspunten voor de maatregelen: duurzaamheid; veilige en comfortabele fiets- en voetgangersroutes en een optimale bereikbaarheid met het openbaar vervoer.

Laadvisie Culemborg

Het doel van de laadvisie is om een strategie te bepalen voor een tijdige uitrol waarmee tijdig een laadinfrastructuur voor alle elektrische voertuigen gerealiseerd kan worden. Op deze manier wordt er richting gegeven aan de transitie naar elektrisch vervoer. De visie richt zich op personenvervoer, doelgroepenvervoer en taxi's. De visie wordt regelmatig herijkt gebaseerd op nieuwe inzichten en ontwikkelingen. De uitrol van een laadinfrastructuur is gebaseerd op vier uitgangspunten:

- *Dekkend*: EV-rijders hoeven niet lang te zoeken om een laadmogelijkheid te vinden;
- *Toegankelijk*: Laadmogelijkheden makkelijk te gebruiken voor iedereen (zoveel mogelijk standaardiseren van werkwijze en gebruik laadinfrastructuur);
- *Betaalbaar*: Laadsessie blijven marktconform;
- *Veilig*: iedereen moet zijn/haar EV veilig kunnen laden en gebruiken.

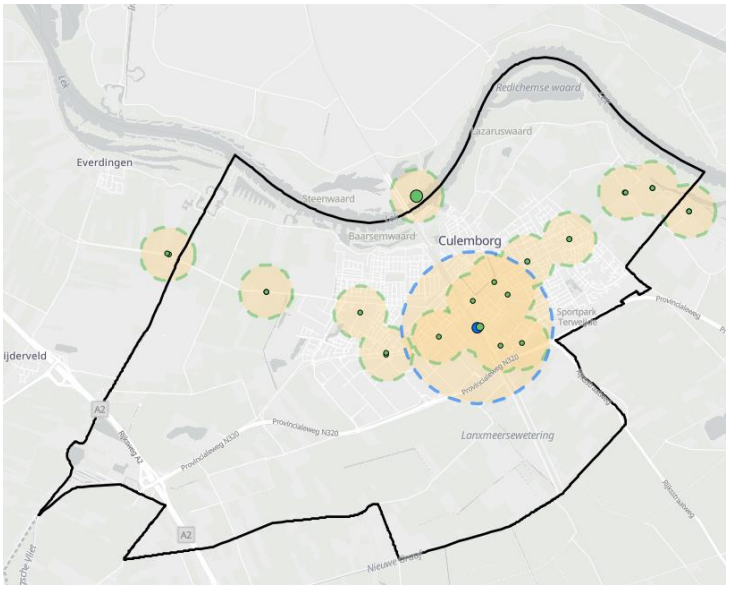
Afwegingskader

Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema 'Mobiliteit'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Mobiliteit	*Multimodale bereikbaarheid*	Huidige situatie	Betere bereikbaarheid met auto, fiets, OV en/of te voet
	Schone mobiliteit	Duurzame mobiliteit gemeengoed	Meer schone voertuigen en oplaadpunten

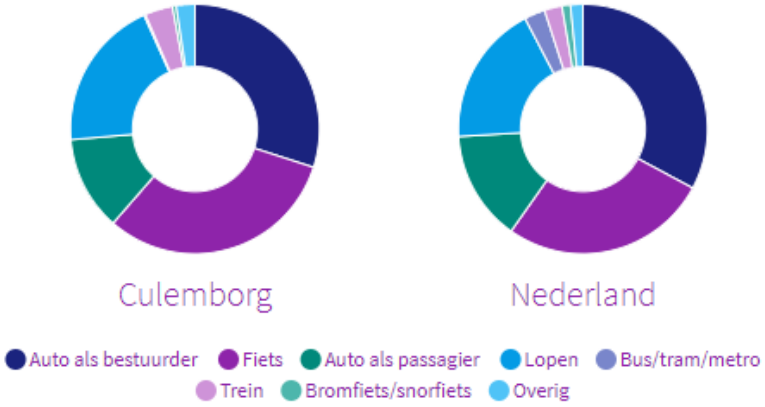
2.9.2 Huidige en toekomstige situatie

In het zuidwesten van de gemeente Culemborg loopt een snelweg, de A2. Via deze snelweg is de gemeente goed bereikbaar vanuit de richting Nieuwegein en Utrecht; en de richting van 's Hertogenbosch. Daarnaast heeft de gemeente Culemborg een eigen treinstation. Vanaf het treinstation vertrekken twee sprinterlijnen. Eén lijn loopt via Woerden naar Utrecht centraal; stopt dan in Culemborg en heeft als eindpunt 's Hertogenbosch. De tweede lijn loopt via Den Haag centraal en Gouda naar Utrecht Centraal. Daarna stopt de lijn in Culemborg om dan via Geldermalsen naar Tiel door te rijden. De trein- en snelwegverbinding betekenen dat Culemborg goed bereikbaar is vanuit Utrecht en vanuit 's Hertogenbosch. Vanaf station Culemborg vertrekken ook meerdere buslijnen. Bus 146 en 46 rijden elk uur richting respectievelijk Vianen en Tiel. Bus 641 rijdt minder regelmatig en heeft als bestemming Eck en Wiel.

Figuur 2.43: OV-bereikbaarheid

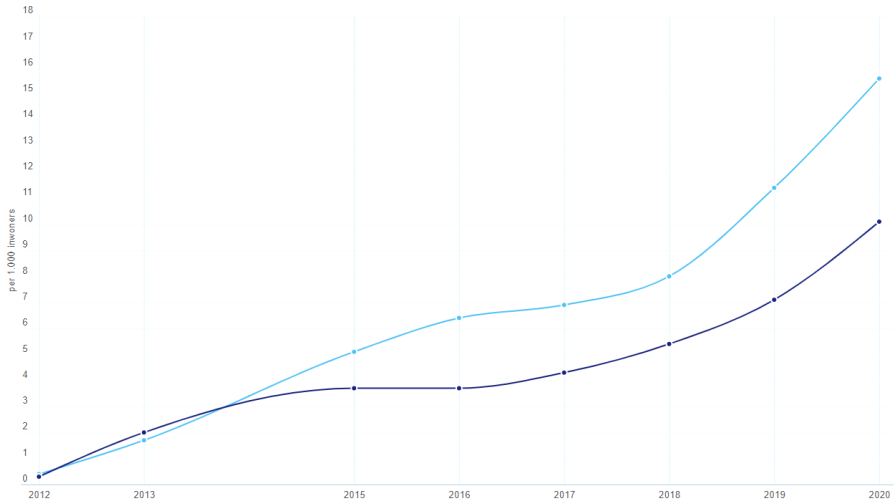
In Culemborg is het autogebruik minder dan het gemiddelde van Nederland. Zowel als bestuurder (29, 9 procent) als bijrijder (12,2 procent) wordt de auto minder gebruikt dan in Nederland (bestuurder: 32,9 procent; bijrijder: 14,3 procent). Andere vormen van vervoer worden relatief veel gebruikt. Dit betreft de fiets, lopen of de trein. De bus wordt relatief weinig gebruikt.

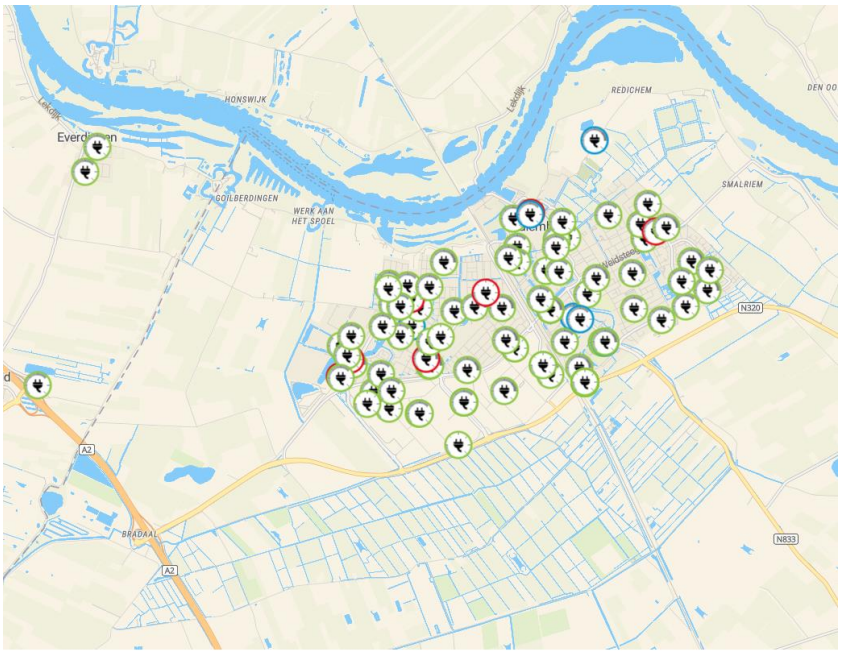
Figuur 2.44: Modaliteit verplaatsingen Culemborg

Gemiddeld bezat een huishouden in Culemborg één auto. Dit is exact gelijk aan het Nederlands gemiddelde. Het aantal geregistreerde elektrische personenauto's per 1000 inwoners ligt onder het Nederlands gemiddelde (Culemborg: 10,1; Nederland: 15,6). Het aantal (semi) publieke e-laadpunten per 1000 inwoners ligt in Culemborg hoger dan in Nederland (Culemborg: 5,7; Nederland; 3,9). Figuur 2.46 toont de aangemelde oplaadpunten voor elektrische voertuigen in Culemborg. De verwachting is dat richting 2030/2035 6 tot 12 keer zoveel oplaadpunten nodig zijn in vergelijking met de huidige situatie. Ondanks dat er een goede basis ligt voor een verdere

groei van het aantal elektrische voertuigen in de huidige situatie, is de benodigde toename van het aantal oplaadpunten een grote opgave.

Figuur 2.45: Geregisteerde elektrische personenauto's Culemborg

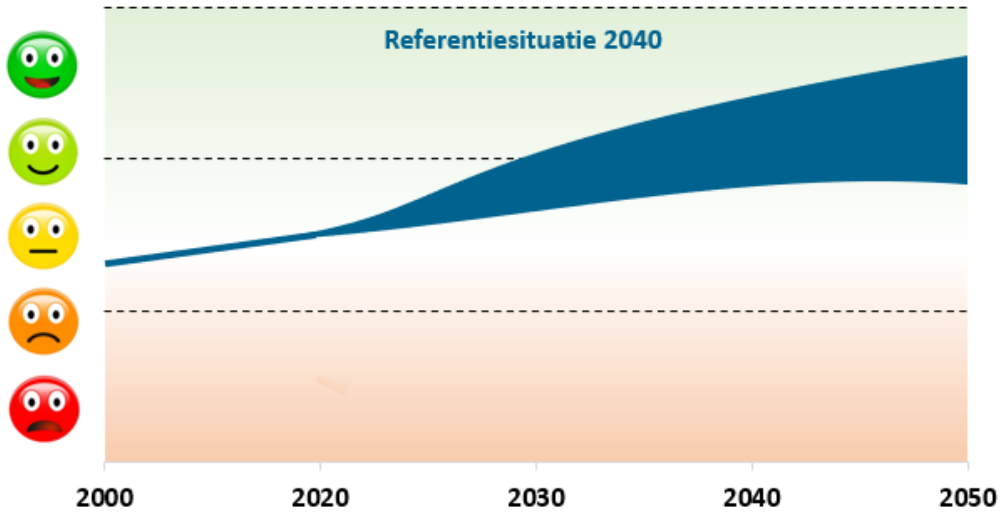

Figuur 2.46: Oplaadpunten voor elektrische voertuigen

2.9.3 Beoordeling

De gemeente Culemborg is gelegen aan verschillende infrastructuurverbindingen. Langs de gemeente loopt de A2. Daarnaast wordt de gemeente per spoor ontsloten. Dit maakt de gemeente goed bereikbaar vanuit de richting zowel Utrecht als 's Hertogenbosch. Het

autogebruik in Culemborg is gemiddeld. Verscheidene andere vormen van vervoer, zoals de fiets, lopen of de trein, worden meer gebruikt dan gemiddeld. De gemeente Culemborg zet in op een verdere verbetering van de bereikbaarheid per auto, OV, fiets en ter voet.
Het aantal geregistreerde elektrische personenauto's in de gemeente Culemborg ligt onder het Nederlands gemiddelde. Het aantal oplaadpunten ligt echter boven het Nederlands gemiddelde. De verwachting is dat in 2030/2035 zes tot twaalf keer zoveel oplaadpunten benodigd zijn in vergelijking tot de huidige situatie. Dit betekent dat, ondanks dat er goede basis ligt voor de verdere ontwikkeling van elektrische mobiliteit, de gemeente voor een grote opgave staat. De gemeente Culemborg stimuleert het gebruik van elektrische voertuigen en zet in op het verder verbeteren van de laadmogelijkheden.
De volgende beoordeling voor het thema 'Mobiliteit':

2.10 Economie

2.10.1 Inleiding, beleid en beoordelingskader

Inleiding

'Economie' is een breed begrip. Het heeft betrekking op de mogelijkheden tot werk van inwoners van de gemeente en het vestigingsklimaat van de gemeente. In deze paragraaf wordt het breder getrokken en heeft het ook betrekking op toerisme en recreatie.

Beleid

Actieplan Economie

Met het Actieplan Economie zijn de actiepunten beschreven die op economisch vlak ondernomen worden en gaan worden, verdeeld naar de verschillende economische omgevingen. Er wordt hiermee antwoord gegeven op de vraag of voldaan kan worden aan de ruimtevraag van onze ondernemers en welke mogelijkheden in deze economische ruimte verder bestaan. In de actiepunten is opgenomen op welke wijze acquisitie daarbij een rol speelt en waar de acquisitie zich dan op moet richten.

Horecavisie Culemborg 2021

In het kernwinkelgebied wordt horeca gestimuleerd, omdat het zeer passend is bij de historische belevingswaarde van de binnenstad. Bij voorkeur wordt de horeca geconcentreerd rondom de Markt, Varkensmarkt en Oude Vismarkt/Tollenstraat. Het is belangrijk om een balans te houden met andere functies in het centrum. Voor bedrijven die in de lichte drankensector vallen, zoals (dans)cafés en wijnbars is ruimte gereserveerd op de markt. Uitbreiding is alleen mogelijk als de hinder niet toeneemt. Bij leegstand vervalt na 3 jaar de bestemming. Lichtere vormen van horeca kunnen zich vestigen in het kernwinkelgebied. In het aanloopgebied van de binnenstad wordt ingezet op consolidatie van de bestaande horeca. Nieuwe horeca wordt niet aangesloten, mits behoefte aangetoond kan worden en de effecten op de horecastructuur helder zijn. In de woongebieden in de binnenstad is geen nieuwe horeca toegestaan.
In boodschappencentra wordt wijkverzorgende horeca gestimuleerd. Ook aan verschillende vormen van winkelondersteunende horeca wordt ruimte geboden. Nieuwe horeca wordt niet aangesloten, mits aangetoond kan worden dat er behoefte bestaat en de effecten op de horecastructuur helder zijn.
Op Pavijen wordt als vertrekpunt het huidige horeca-aanbod genomen. Uitzondering is dat er ruimte wordt geboden aan één bedrijf uit de zware drankensector (zoals discotheek of nachtclub).
Buiten de bestaande horecastructuur en de plancapaciteit in de Spoorzone wordt nieuwe horeca niet gestimuleerd. Een initiatief zal om ruimtelijk relevante redenen aantoonbaar niet inpasbaar zijn binnen het kernwinkelgebied of de boodschappencentra. Op uitzonderingslocaties is een aantoonbaar onderscheidend horeca-aanbod mogelijk. Deze uitzonderingen gelden (onder voorwaarden) voor een te transformeren historisch gebouw, een gebied met een vrije tijdsbestemming, op een traffic locatie of verblijfshoreca.

Evenementenvisie Culemborg 2021

Vanuit het participatietraject maakt de gemeente Culemborg verschillende beleidskeuzes in haar evenementenvisie.

- De evenementen worden beter verdeeld om het evenemententerrein Markt/Varkensmarkt en omgeving te ontlasten. Het blijft een belangrijke locatie voor

evenementen. Het Steenovensterrein wordt aangewezen als nieuw evenemententerrein, en ook de evenementenhal op Pavijen biedt een mogelijke locatie voor evenementen,
- Er wordt gezocht naar optimale inpassing van evenementen: het juiste evenement op de juiste locatie.
- Bestaande evenementen hebben een kwaliteitsimpuls te ondergaan. Vernieuwende evenementen die niet of minder belastend zijn, worden toegevoegd.
- Jaarrond vinden er activiteiten plaats in de stad
- Er is voldoende variatie in het soort evenement en de doelgroep; en er worden evenementen georganiseerd die aansluiten bij het karakter van Culemborg.
- Zolang wordt voldaan aan voorwaarden op het vlak van openbare orde en veiligheid; bescherming van het milieu; en volksgezondheid worden evenementen gefaciliteerd (ja, mits-principe).

Regionaal economisch ambitiedocument (2022-2025) (concept)

In de regio Rivierenlanden werken de gemeenten Culemborg, West Betuwe, Zaltbommel, Maasdriel, West Maas en Waal, Tiel, Buren en Neder-Betuwe samen. De speerpunten van het nog vast te stellen regionaal economisch ambitiedocument 2022-2025 zijn: vestigingsklimaat bedrijven; agribusiness en recreatie & toerisme. Voor het speerpunt 'Vestigingsklimaat bedrijven' wordt er ingezet op een toekomstbestendig logistiek systeem. De focus ligt op het stimuleren van vitale werklocaties in de regio. Doelen zijn:
- Stimuleren van samenwerking tussen de verschillende stakeholders in de logistiek;
- Faciliteren en ondersteunen van ondernemersgedreven initiatieven met focus op innovatie en verduurzaming;
- Schaalniveau van de regio overstijgen: een regionaal kruispunt tussen kennisas en transport corridor.

Het tweede speerpunt is de 'Agribusiness' waarbij gestreefd wordt naar excelleren in de Europese markt. Hierbij wordt ingezet op winstgevende innovatieve ketens binnen verschillende teelten, zoals de laanboom- en fruitteelt. Doelen zijn:
- Faciliteren duurzaam telen, economisch en ecologisch;
- Stimuleren technologisch innoveren;
- Ondersteunen maatschappelijke acceptatie door Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

Het derde speerpunt is 'Recreatie & toerisme'. Er wordt ingezet op een groei van recreatie en toerisme door inwoners en toeristen in de regio Rivierenland. Hierbij wordt gestreefd naar een jaarronde balans tussen toeristische druk, draagkracht van de omgeving en het aanbod aan vraaggestuurde vrijetijdsbeleving. Doelen zijn:
- Kwalitatieve en kwantitatieve stijging (extra overnachtingsplaatsen) van het aantal verblijfsaccomodaties passend bij de gewenste doelgroepen;
- Realisatie van extra dag attracties die jaarrond open zijn;
- Toename in bekendheid van de merken Betuwe, Bommelerwaard en Land van Maas en Waal bij de gewenste doelgroepen;
- Realisaties en behoud van aantrekkelijke wandel-, fiets- en vaarroutes door het landschap.

Intensiveren centrummanagement binnenstad Culemborg

De coronacrisis heeft een grote impact op de economie van Culemborg. De samenwerking als vervolg op het ondersteuningstraject van het ministerie van Economische Zaken gaat goed.

Collectief Centrum Culemborg is opgezet door de Gouden Driehoek winkel- en horecaondernemers, pandeigenaren en gemeente. Het Collectief bestaat uit verschillende werkgroepen: aantrekkelijke omgeving; sfeer en beleving; marketing en promotie; en aanpak leegstand en concentratie kernwinkelgebied. De strategie voor het centrummanagement bestaat uit verschillende aspecten:

- De binnenstad niet als boodschappencentrum, maar een binnenstad als verhaal;
- Historisch en veelzijdig als ankerwaarde voor de Culemborgse binnenstad;
- Verassend en gastvrij als aspiratiewaarde voor de Culemborgse binnenstad;
- Eigenzinnig als eigenwaarde voor de Culemborgse binnenstad.

Het effect van het beleid is dat Culemborg een aantrekkelijkere en gastvrijere stad die trots is op haar verleden (erfgoed, historische identiteit).

Afwegingskader

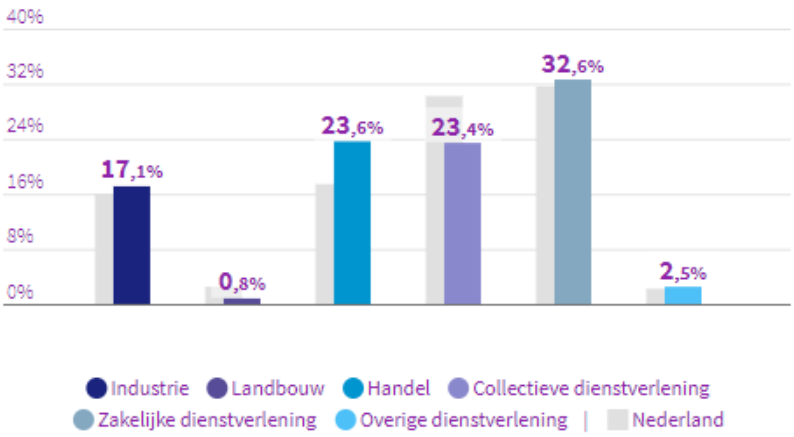
Het volgende afwegingskader wordt gebruikt voor het thema 'Economie'.

Thema	Aspect	Streefwaarde/Ambitie	Gewenste beweging
Economie	*Kwaliteit werklocaties*	Huidige kwaliteit werklocaties	Verbetering kwaliteit
	Baanbeschik-baarheid	Huidige niveau werkgelegenheid	Meer (passende) werkgelegenheid
	Toerisme en recreatie	Huidige kwaliteit toerisme en recreatie sector	Verbetering kwaliteit toerisme en recreatie sector

2.10.2 Huidige en toekomstige situatie

De gemeente Culemborg kent in totaal 2940 bedrijfsvestigingen. Binnen de gemeente is één bedrijventerrein gelegen, de Pavijen. Het aanbod op bedrijventerrein Pavijen bestaat uit enkele landelijke doe-het-zelf ketens. Daarnaast zijn er bedrijven van zelfstandig ondernemers gevestigd o.a. met meubelen, tuin artikelen en keukens-sanitair. Het merendeel van deze bedrijven is gericht op de regio. Enkele bedrijven trekken klanten uit de verdere omgeving door de ligging in de nabijheid van de A2. In Culemborg is in beperkte mate sprake van verspreide bedrijvigheid.

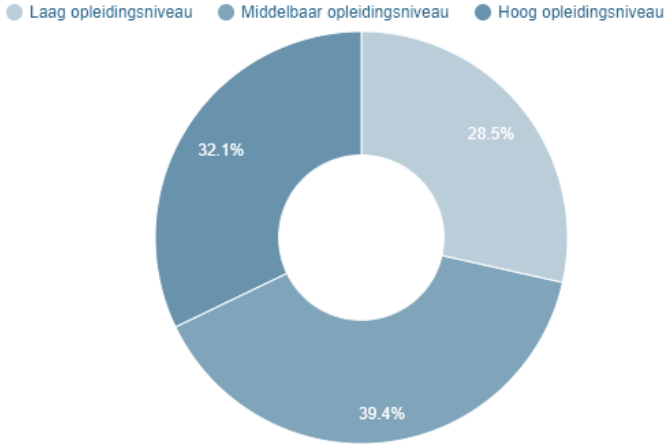
Het aantal banen per inwoner van Culemborg ligt op 0,69. Dit is lager dan het Nederlands gemiddelde (0,8). De werkgelegenheid in Culemborg wordt overwegend gekenmerkt door handel, industrie en zakelijke dienstverlening. Er zijn relatief weinig mensen werkzaam in de collectieve dienstverlening (de zorg, het onderwijs of het openbaar bestuur).

Figuur 2.47: Banen naar sector in Culemborg

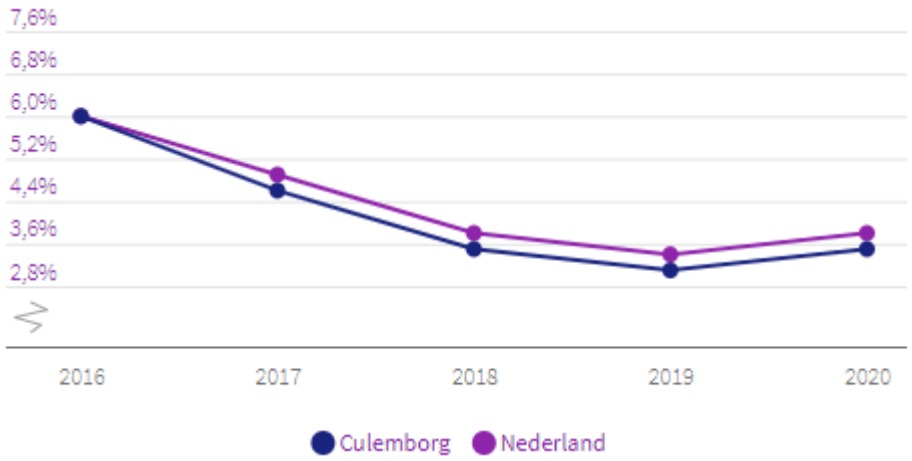
Inwoners van Culemborg leggen gemiddeld 29,7 kilometer af naar hun werkplek. Ongeveer 27,5 procent van de werknemers werkt in Culemborg. Daarna volgen de gemeenten Utrecht, West-Betuwe, Amsterdam, Nieuwegein en Tiel als gemeenten waar Culemborgers relatief vaak werken. In de gemeente Culemborg ligt het gemiddelde inkomen op 26,6 duizend euro.

Het opleidingsniveau van de inwoners van Culemborg tussen de 15 en 75 jaar kan opgedeeld worden in drie groepen. 28,5 procent van deze groep inwoners heeft een laag opleidingsniveau. Dit betekent een onderwijs op het niveau van basisonderwijs, VMBO, de eerste drie jaren van HAVO of VWO; MBO1 of praktijkonderwijs. 39,4 procent heeft een middelbaar opleidingsniveau. Deze groep inwoners heeft een MBO2, MBO3 of MBO4 opleiding genoten of middelbaar onderwijs op de bovenbouw van de HAVO of VWO gehad. In Culemborg heeft 32,1 procent een hoog opleidingsniveau. Dit betreft de groep die een HBO of WO opleiding heeft gevolgd.

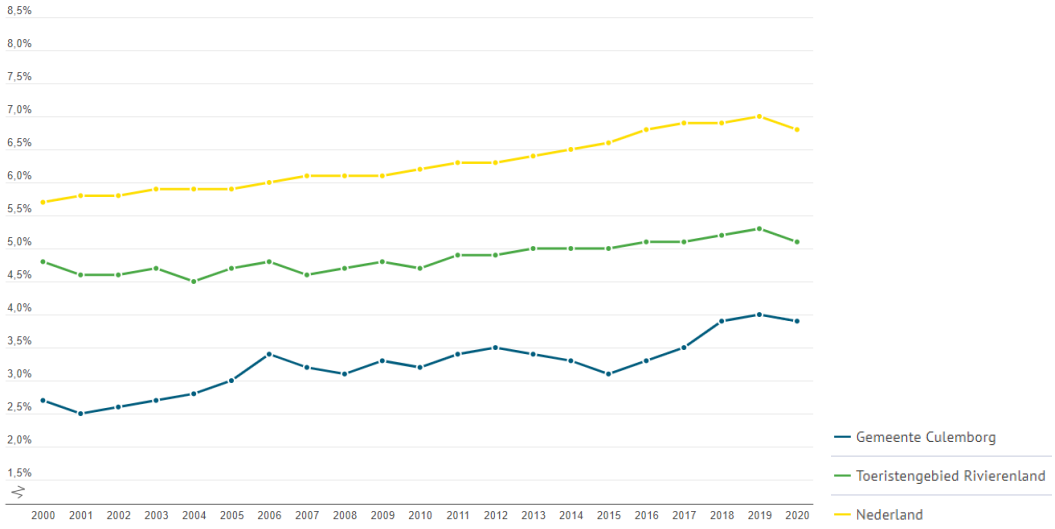
Figuur 2.48: Opleidingsniveau in Culemborg

De werkloosheid in de gemeente Culemborg volgt dezelfde trend als in heel Nederland, maar ligt iets lager. Na een periode van daling tussen 2016 en 2019 steeg de werkloosheid ligt in 2020.

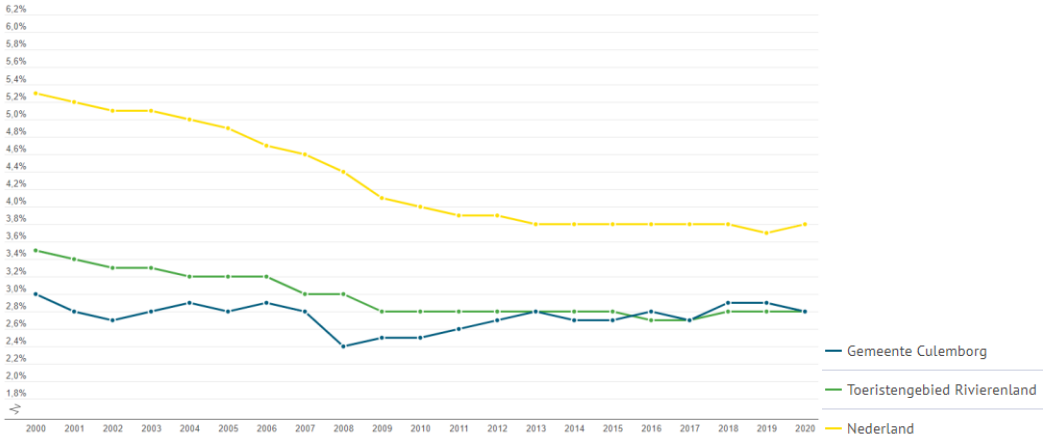

Figuur 2.49: Werkloosheid (2016-2020)

Sinds 2008 is het aandeel horeca bedrijven in de gemeente Culemborg aan het stijgen. De daling die in de toeristenregio Rivierenland heeft opgetreden in het aandeel horeca bedrijven heeft ertoe geleid dat het aandeel in 2020 op hetzelfde niveau lag. Het aandeel werkgelegenheid in de toerisme en recreatiesector ligt in Culemborg relatief laag in vergelijking met het toeristengebied Rivierenland en Nederland.

Figuur 2.50: Aandeel recreatie en toerisme in werkgelegenheid (%)

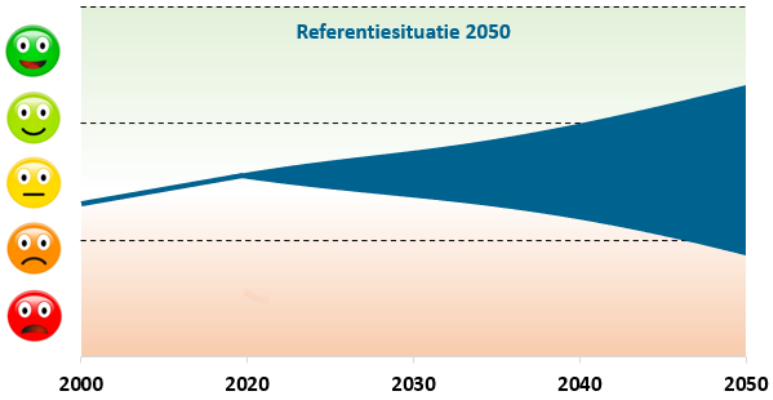
Figuur 2.51: Vestigingen horeca (%) totaal

2.10.3 Beoordeling

In de gemeente Culemborg is één groot bedrijventerrein aanwezig, de Pavijen. De daar gevestigde bedrijven bestaan uit zowel landelijke ketens als lokale zelfstandigen. Het bedrijventerrein is voornamelijk van regionaal belang.

De werkgelegenheid kenmerkt zich overwegend door banen in de sectoren handel, industrie en zakelijke dienstverlening. Het aantal banen per inwoner ligt lager dan het Nederlands gemiddelde. Ongeveer 27,5 procent van de Culemborgers werkt in de gemeente Culemborg. Daarnaast werkt de bevolking relatief vaak in de gemeenten Utrecht, West-Betuwe, Amsterdam, Nieuwegein en Tiel. De werkloosheid in de gemeenten volgt de landelijke trend en steeg licht tussen 2019 en 2020.
In de gemeente Culemborg is het aandeel banen in de recreatie- en toerisme sector binnen de gehele werkgelegenheid relatief laag. Het aandeel horeca-vestigingen ligt op een gelijk niveau met de rest van toeristengebied Rivierenland.
Op het vlak van het thema ‘Economie’ spelen verschillende ontwikkelingen, zoals vergrijzing, de ontwikkeling van technologie en de ontwikkeling van de economische markt op (inter)nationaal niveau. De economische ontwikkeling voor de komende 30 jaar is hoogst onzeker.

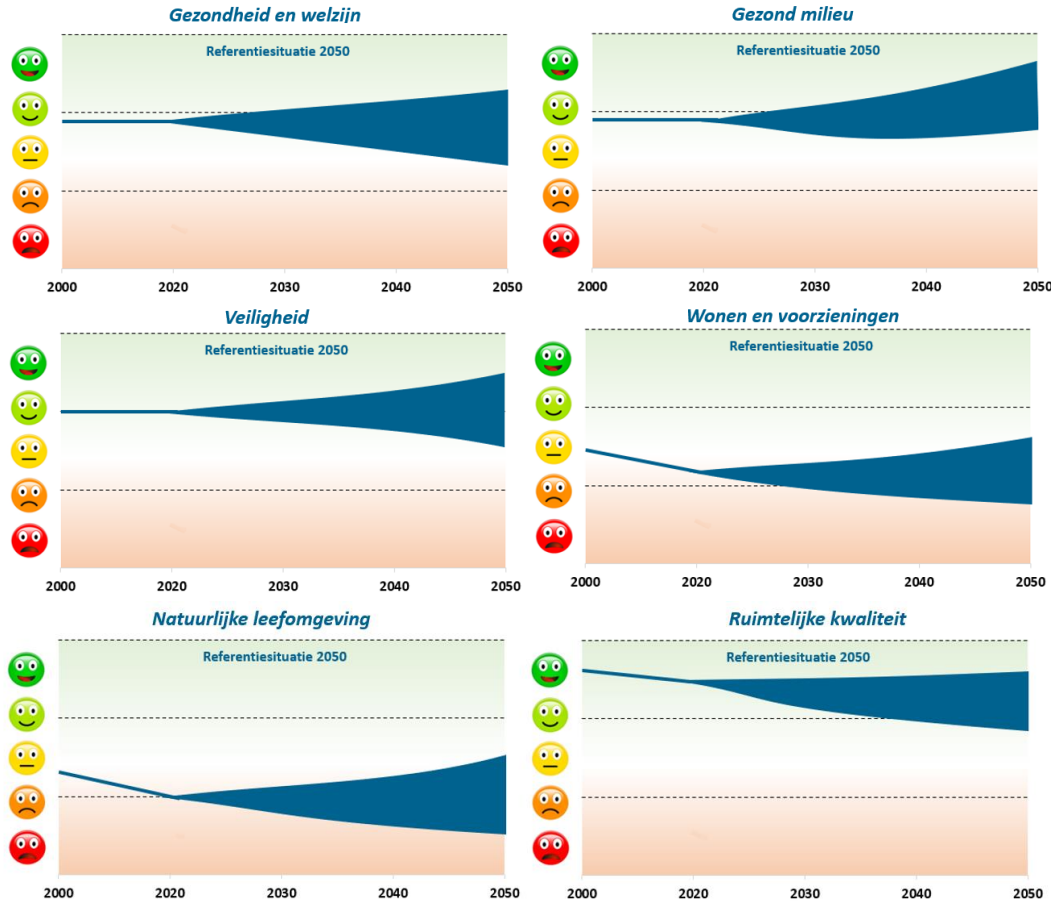
Dit leidt tot de volgende beoordeling:

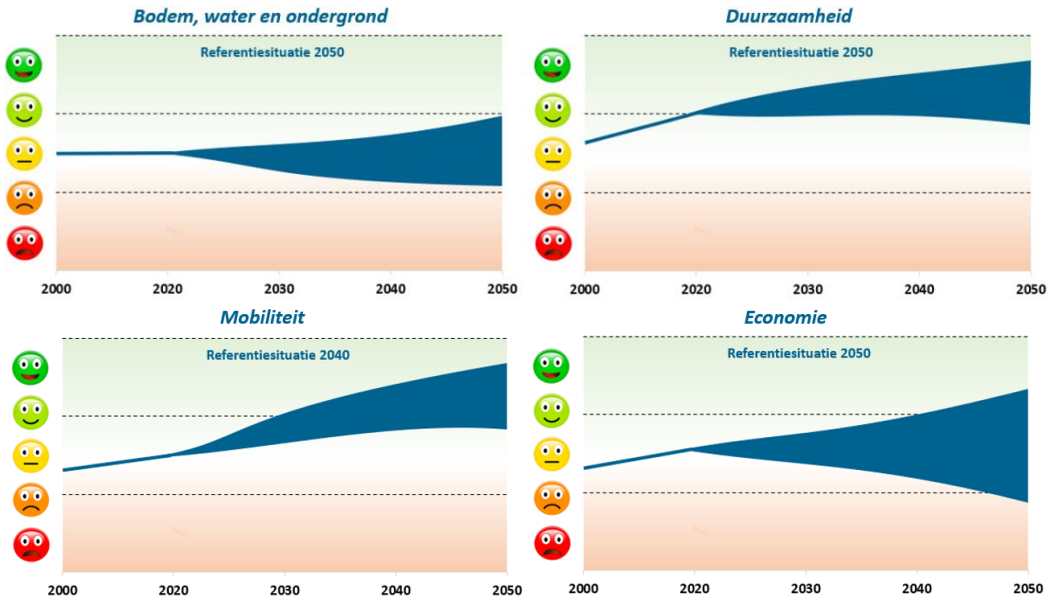

3 Conclusie

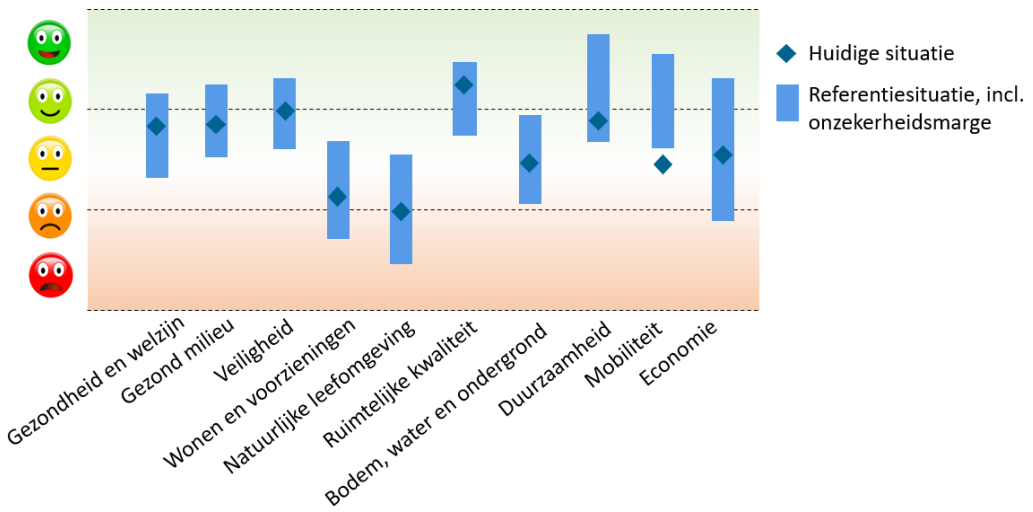
In de voorgaande paragrafen is voor de onderdelen van het beoordelingskader de Culemborgse kwaliteit beschreven in de huidige situatie (2021) en de ontwikkeling van deze kwaliteiten naar de toekomst toe zonder nieuw beleid en de maatregelen uit de omgevingsvisie.

De kwaliteiten van Culemborg in de huidige situatie zijn redelijk goed te duiden. Hiervoor zijn publieke meetgegevens of onderzoek rapportages, zoals publicaties van het CBS, de GGD en het RIVM, gebruikt. De toekomstige ontwikkelingen van de kwaliteiten van Culemborg zijn lastiger te plaatsen. Er bestaan onzekerheden over technologische vooruitgang, sociaal-economische trends en ontwikkelingen op andere aspecten. Dit betekent dat de mogelijke ontwikkelingen naar de toekomst ingevuld worden door beleidsmatige doorrekeningen, bijv. op het vlak van bevolkingssamenstelling, en expert judgement. Aan deze onzekerheid wordt een plaats gegeven door het gebruik van een bandbreedtes bij de beoordeling van de thema's. Onderstaand overzicht toont de beoordelingen per thema.

De bovenstaande toekomstbeoordelingen worden in het volgende figuur samengevat weergegeven. De huidige situatie toont de beoordeling van de status van het thema in het heden (2021). De referentiesituatie wordt weergegeven door een balk die de verwachte bandbreedte van het thema in de toekomst (richtjaar 2040) weergeeft.

Aspecten waar een positieve trend voor verwacht wordt of geen urgente verandering optreedt

Er is een aantal onderdelen waar de verwachting van de toekomstige (overwegend) positiever is dan de huidige situatie. Dit geldt voor de volgende kernwaarden:

- *Gezondheid en welzijn:* Het thema ‘gezondheid en welzijn’ staat er relatief goed voor in de gemeente Culemborg. Vergrijzing kan de gezondheid en het welzijn beïnvloeden

doordat ouderen, over het algemeen, meer te maken hebben met lichamelijke gezondheidsklachten en eenzaamheid.

- *Gezond milieu:* Hoofdinfrastructuur in de gemeente zoals de A2 en de N320 zijn een belangrijke verkeersaders die negatieve effecten op gezondheidsaspecten, zoals luchtkwaliteit, geluidhinder kunnen veroorzaken. Tegelijkertijd is dit een, vrij goed afgebakende structuur. Gevoelige bestemmingen zoals woningen zijn op afstand gelegen van de A2. De impact wordt daardoor behoorlijk beperkt. Toekomstige ontwikkelingen zijn alleen binnen geldende beleidskaders mogelijk waardoor negatieve effecten zoveel mogelijk worden voorkomen. Met de ontwikkeling van schone mobiliteit wordt daarnaast verwacht dat de impact van verkeer op geluid en luchtkwaliteit afneemt.
- *Veiligheid:* In de gemeente Culemborg spelen geen grote autonome ontwikkelingen op het gebied van zowel omgevingsveiligheid als verkeersveiligheid. Vanuit het oogpunt van omgevingsveiligheid wordt rekening gehouden met de geldende kaders om het veiligheidsrisico beperkt te houden. De gemeente Culemborg heeft al verschillende jaren te maken met een dalend aantal verkeersongelukken. Nieuwe vormen van mobiliteit en ouder wordende deelnemers aan het verkeer vormen een uitdaging, maar zijn vooralsnog geen urgente bron van verslechtering. Wel is er sprake van een aantal urgente sociale veiligheidsthema's, waaronder overlast van jeugd en jeugdcriminaliteit.
- *Duurzaamheid:* Het aardgasverbruik en energieverbruik ligt in de gemeente Culemborg onder het Nederlands gemiddelde. Ook op het gebied van circulariteit doet de gemeente Culemborg het relatief goed. Er wordt gestreefd naar energieneutraliteit in 2040. Autonoom wordt verwacht dat verdere verduurzaming op gaat treden. Echter, de gemeente moet nog grote stappen zetten om aan hun ambitie van energieneutraliteit te behalen.
- *Mobiliteit:* De gemeente Culemborg is goed bereikbaar per spoor. Net als lopen en fietsen wordt het spoor relatief veel gebruikt. De gemeente Culemborg zet in op een verdere verbetering van de bereikbaarheid. Het aantal elektrische voertuigen ligt onder het Nederlands gemiddelde. Het aantal laadvoorzieningen voor elektrische voertuigen is, echter, bovengemiddeld. De gemeente Culemborg stimuleert het gebruik van de fiets en zet in op verdere verduurzaming van de mobiliteit.

Aspecten waar een negatieve trend voor verwacht wordt of meer actie benodigd is om de beleidsdoelen te halen

Er is een aantal onderdelen waar de verwachting bestaat dat naar de toekomst toe een negatieve trend wordt verwacht of meer actie nodig is om beleidsdoelen te behalen. Dit geldt voor de volgende kernwaarden:

- *Wonen en voorzieningen:* De woningmarkt staat onder druk. Dit is vergelijkbaar met de rest van Nederland. De afgelopen jaren is het beschikbare koopaanbod sterk afgenomen en de gemiddelde vraagprijs sterk gestegen. De leefbaarheid is in enkele buurten / wijken is onder de maat (op grond van de Leefbaarometer die weergeeft hoe inwoners hun leefomgeving beleven). In het licht van vergrijzing geldt er een uitdaging op het vlak van bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen.
- *Natuurlijke leefomgeving:* Lokaal bevindt er zich weinig groen in het bebouwde gebied, zoals op bedrijventerrein Pavijen. De biodiversiteitswaarden in de gemeente Culemborg concentreren zich rondom de Lek. In heel Nederland is een neerwaartse trend te zien in biodiversiteit. De opgaven op het vlak van natuurbehoud zijn groot. De gemeente Culemborg zet zich op haar schaalniveau in op behoud en versterking van groenwaarden.

- *Bodem, water en ondergrond:* De impact van klimaatverandering op de gemeente Culemborg biedt een uitdaging. De ondergrond heeft een beperkt waterbergend vermogen, al bestaan er lokale verschillen. Het verwerken van toenemende neerslagextremen vormt hierdoor een aandachtspunt. Daarnaast kan langdurige droogte ervoor zorgen voor verlaging van de grondwaterspiegel. Hierdoor kan droogte een grotere probleem worden dan dat momenteel het geval is. Ook bestaat er een toenemende vraag naar ruimte in de ondergrond voor o.a. kabels, leidingen en bodemenergie systemen.
- *Ruimtelijke kwaliteit:* De gemeente Culemborg wordt gekenmerkt door hoge ruimtelijke kwaliteit. Het toekomstbestendig maken van de gemeente Culemborg (zoals de energietransitie en woningbouwopgave) vormt een opgave voor het behoud van de ruimtelijke kwaliteit.
- *Economie:* In de gemeente Culemborg zijn er minder banen beschikbaar dan gemiddeld. Een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking werkt buiten de gemeente. De werkloosheid is de afgelopen jaren afgenomen, al is in 2020 een lichte toename zichtbaar. Dit volgt de nationale ontwikkeling van de werkloosheid. De verdere ontwikkeling van het thema ‘Economie’ de komende 30 jaar is lastig voorspelbaar.

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlenen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensoring en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. marjolein.fick@anteagroup.nl

www.anteagroup.nl

Copyright © 2021
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.